אלומה-שחרית
קיבוצניק מוצר עבורך
כיריים גז בישול בוער כפול
הנחה 10%
רח' הבנאי 22, ת.ד. 1723
טל. 03-808869, חולון

דף ירוק

„כדאי לי
בפנאי לי"
מרכז הרשת
שפע חומרים וציוד
למלאכות יד ואומנות
חוגים והדרכה במקום
מכבדים המחאות
של ארגוני הקניות
מבצע לחג החנוכה
פנאי לי בע"מ
דרך פ"ת 126 ת"א
טל. 258710, 250332

מוסף על המשמר בתנועה הקיבוצית מס' 207 30 בדצמבר 1986 כ"ח בכסלו תשמ"ז

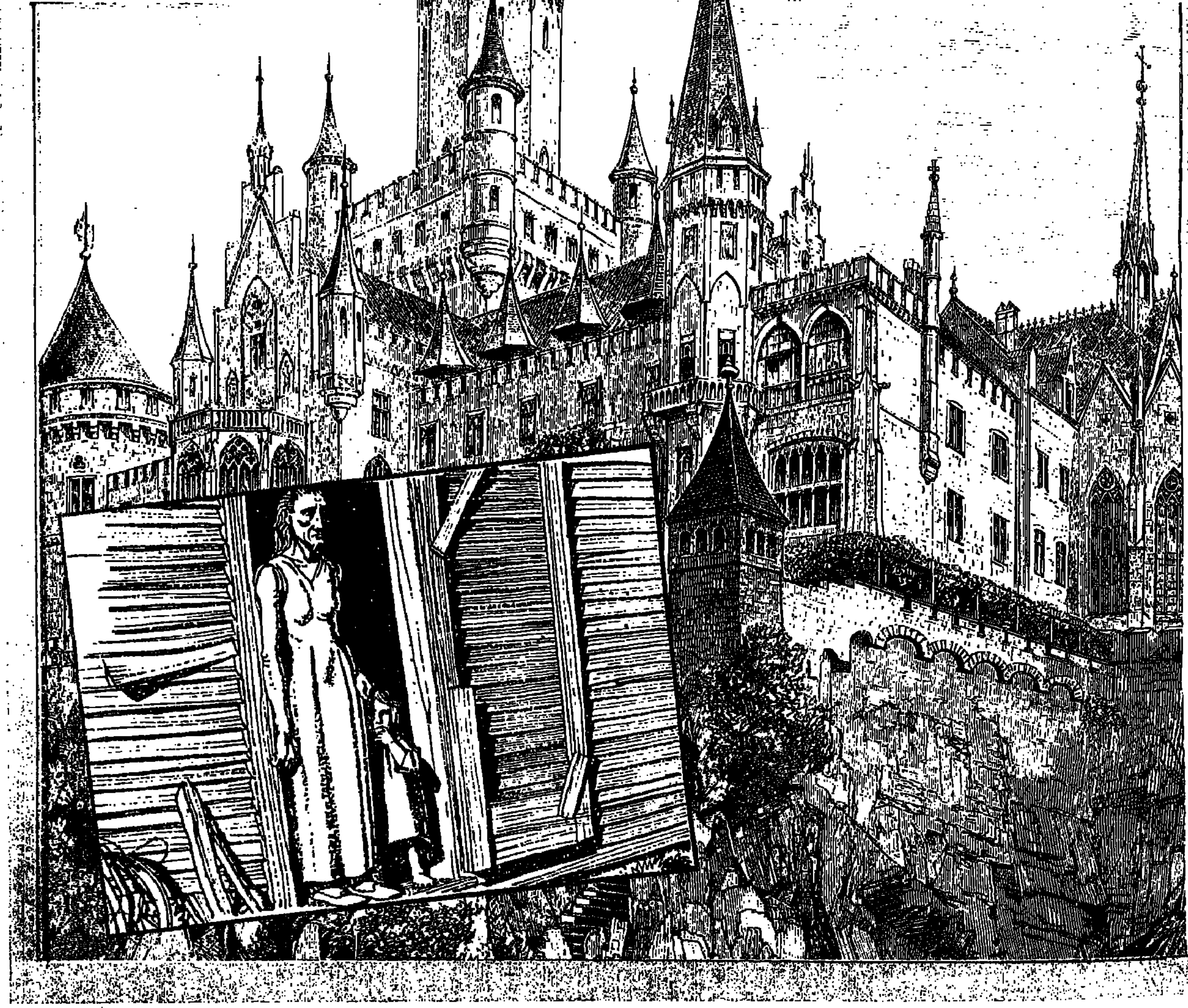

כל אחד כפי יכולתו

„לראשונה יהיו בתנועה הקיבוצית תקציבי קיום שונים לקיבוצים שונים" (אייבי רון, רכז האגף הכלכלי בתק"ם)

בחנוכיות, שמחשל אורי תֵּמֶסי (עין-שמר) בברזל זולמי, אפשר לגלות זרבובות מאפריקה (הוא עשה שם בשליחויות שונות ואהבת הטבע). יש כאן גישה מקורית לכלי עתיק ומסורתי, שיכול, במקרה הצורך, גם לשמש כנשק קר (לפרטים, טל. 063-74274)

„לשונות רעות היו ותמיד יהיו. בשלב מסוים הפסקתי לעשות מזה סיפור". שולה הרפז ממשמר העמק, תמיד מעכה אש. ר' בעמ' 18.

לא מסוגלת לשכוח. עלילה נוראה גוללה. ללא בדיקה וללא הוכחות, על חברת קיבוץ מסורה, אלמנה ואם שכולה. ר' בעמ' 4.

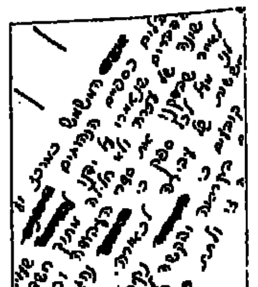

תרוויחו
מכירת חנוכה ב"ביתילי"

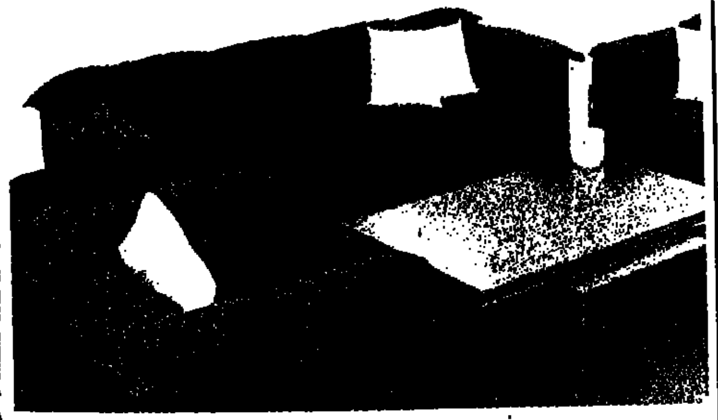

דורסט: ארונות קיר עם דלתות הזזה. **תרוויחו** עד 600 ש"ח על כל קניה.

ליטל: **תרוויחו** 1550 ש"ח סט עור בעיצוב Alliegnté במקום 5500 ש"ח רק 3950 ש"ח.

אופירה: **תרוויחו** 190 ש"ח מערכת אוכל אוליביה מפורצלן "הוצ'ינרוייטר" במקום 550 ש"ח רק 360 ש"ח. כלי זכוכית וקרמיקה יפנית במחירים מפתיעים!

אדרת: **תרוויחו** 50 ש"ח ארון אמבטיה תוצרת חוץ בעיצוב מיוחד במקום 185 ש"ח רק 135 ש"ח.

רהיטי "ביתילי": קו חדש ריהוט מעור תוצרת איטליה **תרוויחו** 2000 ש"ח במקום 7500 ש"ח רק 5500 ש"ח.

מעשה אומן: **תרוויחו** 30% על כל קניה. מבצע חורף מהמם עד חנוכה!

דובלה: **תרוויחו** מיטת נוער חינם על קניה מעל 1,500 ש"ח. *ללא מזרון

אמרלד: מוצרי חשמל ביתיים. **תרוויחו** 70 ש"ח רדיו טייפ EMBASSY מפואר עם רמקולים פריקים במקום 665 ש"ח רק 595 ש"ח.

נועם אורים: **תרוויחו** 125 ש"ח על קניית חבילת גימבו שמיכות ציפות וסדינים במקום 443 ש"ח רק 318 ש"ח.

פאר המטבחים - **דנאר:** **תרוויחו** מכשיר חשמל למטבח. כל הקונה מטבח בחודש דצמבר יקבל מתנה מכשיר חשמל למטבח.

סקאן דיסיין: **תרוויחו** 51 ש"ח מנורת סטנד "אלוגן H200" במקום 130 ש"ח רק 79 ש"ח.

עמינח: אתה מוכרח עמינח ב־12 תשלומים!

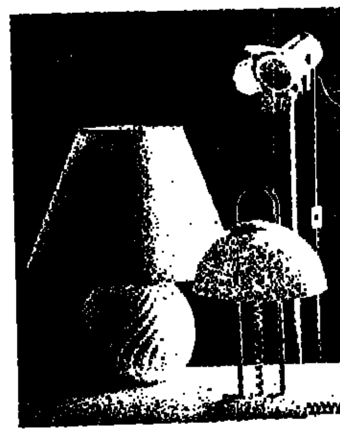

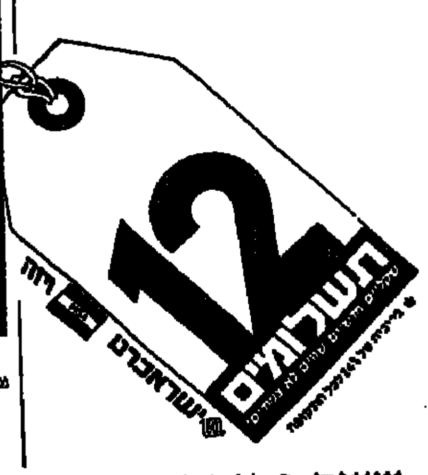

היצרנים המשווקים ישירות ב"ביתילי": מערכות סלון: ליטל. חדרי שינה: עמינח. טקסטיל לבית: נועם אורים. שטיחים: שטיחי כרמל. כלי בית ונוי: אופירה. מוצרי תאורה: סקאן דיסיין. רהיטי נוער: דובלה. מטבחים: דנאר. מכונות תפירה: זינגר. מוצרי ילדים וכלי בית: ליפסקו. וילונות: ורד חן. רהיטי איכות: רהיטי "ביתילי". מראות ואביזרי אמבטיה: אדרת. ארונות ודלתות הזזה: דורסט. רהיטי יבוא: אלקל. מוצרי חשמל ביתיים: אמרלד. צעצועי טולנד.

אלקל: רהיטי יבוא בסגנון קולוניאלי. **תרוויחו** 900 ש"ח סט עור פיקאסו במקום 6,400 ש"ח רק 5500 ש"ח.

ורד חן: וילונות יוקרה. **תרוויחו** 40 ש"ח וילון הולנדי 1.25 x 1.25 מ' צבע לבן: במקום 149 רק 109 ש"ח. צבע קרם: במקום 139 ש"ח רק 99 ש"ח.

ביתילי

אבא הלל פינת מודיעין
(ליד אצטדיון רמת-גן) אוטובוסים: 20, 21, 23, 40, 42, 67

שעות פתיחה: ימים א', ב', ג', ה' מ־10 בבוקר עד 8 בערב. יום ד' מ־10 בבוקר עד 9 בערב. יום ו' מ־9 בבוקר עד 2 בצהרים.

פתוח במוצאי שבת: 6.30 בערב עד 9.30 בערב.

מרכז קניות לריהוט ולמוצרי בית בשיווק ישיר

מזכירות התק"ם 'הלכה על כל הקופה' בישיבת המרכז בשבוע שעבר, בדיון על מס הערבות ההדדית. הושמעו דברים קשים מצד הקיבוצים הנותנים כלפי הקיבוצים המקבלים. אך ה'הימור' הצליח: התוכנית אושרה פה אחד

1.

נגד הזרם

ביום ה' האחרון, 26.12.86, מרכז התק"ם התכנס באפעל ודן בתוכנית ההבראה המשותפת לממשלה, לבנקים ולתנועה. תוכנית, שנועדה לסייע בהסדרת חובותיהם הגדולים של 55 קיבוצים במצוקה על־ידי החלפת אשראי לטווח קצר ובריבית קצוצה, במימון ארוך טווח, בריבית נוחה.

לב הדיון היה בבעיית חלקה של התנועה בסיוע: הממשלה והבנקים יתנו 200 מליון דולר כהלוואה, ועוד כ־40 מיליון דולר יתוספו אולי במסגרת הסדרי נושים ל־19 קיבוצים במצוקה קשה, „קבוצה א'". 83 קיבוצים, שמצבם סביר, יתבקשו לשלם מדי שנה מס תנועתי של 6 מיליון דולר, שיסבסד את הריבית למימון החיצוני, שיוזרם לקיבוצים במצוקה.

לקראת הדיון בתק"ם היו חששות כבדים בצמרת התנועה. ברבים מהקיבוצים, שנדרשו לשלם את המס, נשמעו טיעונים קשים נגד התוכנית. הנהגת התנועה ראתה במס מהלך כלכלי חשוב, ולא פחות מזה — אקט עקרוני של ערבות הדדית, שאין מנוס ממנו במצב הקשה, אליו נקלעה התנועה הקיבוצית. מזכירות התנועה „הלכה על כל הקופה" — כל הסכום, וכולו כמס, לא הלוואה, לא פיקדון, ובלי ריבית.

ההימור הצליח: המרכז אישר את התוכנית לאחר דיון, שאולי לא התנהל בטונים גבוהים, אבל נשמעו בו דברים קשים מצד הנותנים כלפי המקבלים. בסופו של דבר, מה שקובע, יותר מהדברים, הוא התוצאה: התוכנית אושרה פה אחד, מעבר לציפיות המציעים. בקיבוץ הארצי, מס כזה, ובהיקף דומה, יחסית לגודל התנועה, קיים כבר מספר שנים. בתק"ם זו מהפיכה: מעולם לא העבירו בתנועה זו כסף מקיבוץ לקיבוץ, כאקט של ערבות הדדית.

„אנחנו הולכים במאה ושמונים מעלות, נגד הזרם בחברה הישראלית", אמר דני רוזוליו מכברי. „במדינה האווירה היא של איש לאוהליך ישראל ואפילו בתנועת המושבים נפרדו בהדרגה מעקרון הערבות ההדדית: קודם מזו שבין המושב למוסדות המרכזיים של התנועה, אחר כך מהערבות בין המושב לארגון האזורי ובסוף מהערבות שבין חברי מושב, בחלק מהמושבים. ובין האגודות באותם מושבים".

ההצבעה פה אחד בתק"ם מוכיחה, שבתנועה הקיבוצית לא סתם הולכים נגד הזרם. אלא מגבירים תאוצה, ושתי התנועות הגדולות, מפליגות עתה נגדו במלוא הקיטור. התחושה הטובה הזו גרמה לכך, שבתום הדיון המתיש הצירים התפזרו, עייפים אך מרוצים.

2.

תנועה או קבוצות של קולאקים?

שאל בהתרגשות מייקל דוארי מכפר הנשיא, וסיפר על מצוקות העבר בקיבוצו, היום בקבוצת החזקים: „לא רק בסוכנות חשבו, שאין לנו סיכוי. גם חיים גבתי וטנטה יוטסטל, אנשי התנועה, לא האמינו שניחלץ. במשך עשרות שנים קיבלנו אין ספור עזרות ותמיכות מבחוץ, אבל באותם זמנים אי אפשר היה אפילו לדבר בתנועה על העברת כסף מקיבוץ לקיבוץ. חיפשנו בנק, שיסכים לקבל אותנו למסגרת האשראי המרוכז. בנק הפועלים, ההסתדרותי, סירב, ודווקא בנק לאומי הוא שהסכים, ואין זה מקרה! עכשיו מדברים בתנועה על תוכנית, שיש בה ערבות הדדית אמיתית בין חזקים לחלשים. זהו מרכז היסטורי!"

הדף הירוק

העורכת: מרים עידדור
עורך משנה: ארנון לפיד
צוות המערכת: עמירם כהן, בתיה שחף, סימה באר, עודד ליפשיץ, אהוד דוה, זיוה שילה ודינה רמג'
עיצוב גרפי: רחל דביר
מזכירת המערכת: רותי קדוש
צלם המערכת: בועז לניר
מודעות: חיה קוטב
המערכת והמנהלה:
רח' חומה ומגדל 2, 67771, ת"א
טלפון: 03-378833
מען למכתבים: שק דואר נעול 61999

תוכן המודעות על אחריות המפרסם בלבד
זכויות הגרפיקה שמורות

3.

„ביקור הגברת הזקנה"

במחזה הידוע של דירנמאט, קשישה מיליונרית חוזרת לעיירת מולדתה ומציעה לתושביה תרומה נדיבה, אבל בתנאים משפילים, המנוגדים לערכיהם הבסיסיים של המקבלים. תנאים מעין אלה הוצגו גם בדבריהם של כמה מנציגי ה„נותנים" במרכז התק"ם. עוזי מגשר, הציע „עזרה" נוספת של הנותנים על־ידי פיקוח ישיר ושותף של נציגיהם על ניהול העניינים השוטף בקיבוצים המקבלים.

הניסוח היפה הזה אינו רחוק מהרעיון של פקידות הברון רוטשילד, שנועדה להדריך את אנשי המושבות שהקים בארץ, ולמעשה היתה פטרונות עריצה ומתנשאת.

לינדה לוין מעמיעד, וגם דוברים אחרים, הציעו להחליף את המס שייגבה בתוקף החלטה תנועתית במרכז, בגיוס כסף מרצון אצל „העשירים". מפני שזה לא מוסרי, שרוב בתנועה, שיש בה יותר קיבוצים מקבלים (55 מקבוצות א' וב' ו־40 משקים צעירים בטיפול הסוכנות) יכפה על המיעוט של הנותנים לסייע לו...

רבים הציעו הלוואות, או פיקדון, במקום המס, בין השאר מפני, שכך אפשר יהיה לשמור על גמישות אם בעוד כמה שנים קיבוץ במצוקה יתבסס כלכלית, וקיבוץ אחר, שסייע לאחרים, יזדקק לעזרה בעצמו — ניתן יהיה לקבל בחזרה את הפיקדון ולהעבירו לקיבוץ בו הוא נחוץ.

לינדה לוין נזקקה לניסוח בוטה: „נדבות זה לא נוהג הולם בתנועה. זה מביך את הנותן ומשפיל את המקבל!"

זבולוני מאושה קבל על כך, שהתנועה מטילה מס על אורח חיים צנוע. בקיבוצו תהיה תסיסה: החברים יאשימו את הנהלת המשק בכך, שלא העלתה רמה ולא הרחיבה בהשקעות צרכניות, ובסופו של דבר זה צברה חסכונות מסויימים: מהם לוקחים עכשיו מס עבור קיבוצים בזבזנים... „נציגי התנועה באו למרתון כלכלי באושה, טפחו לנו על הכתף וצבטו בלחי: אתם משק שפוי, תנו מס... אז הגזבר יצטרך ללכת לבנק בכפר־אתא ולקחת כסף בריבית ולתת אותו בחינם..."

אין פלא, נציגי „המקבלים" כמעט לא העזו לעלות לדוכן, ומלבד נציג איילת־השחר, אותו הזכרנו במקום אחר, הבודדים שעלו, שלמה לשם מאורים, נחום פסה מברור־חיל, ומרדכי חריש מיזרעאל הם פעילים מרכזיים, שתפקידם הקל עליהם להשמיע את דבריהם מרוכך הנואמים: שלא כמו חברי מגן מהשורה, המייצגים, כביכול, רק את קיבוצם הנזקק, הם נתפסו כמי שמייצג גם אינטרס תנועתי רחב וכולל יותר.

4.

דימוי של נזקקים – ומטרייה פוליטית שבורה

נרצה, או לא נרצה, סיוע של כ־240 מיליון דולר לתק"ם ו־120 מיליון דולר לקיבוץ־הארצי יגרום לא רק לתלות פוליטית של התנועה הקיבוצית בממשלה, אלא גם לנזק כבד לתדמיתה בעיני הציבור. קצת יעגלו את המספרים כלפי מעלה, ויש לצפות לכותרות מסוג: „בונים בריכות שחייה ודורשים 400 מיליון דולר מהאוצר", או „מפסידים אצל בלאס ובבורסה, והממשלה פורעת את החשבון". עוזי מגשר העריך, שבעיני הציבור נצטייר כדומים לחיים שיף, המלונאי המקורב לליכוד, שמנסה לסחוט כסף מהאוצר ולא לסקטור יצרני.

רבים מהדוברים במרכז התייחסו לרקע הכלכלי־פוליטי של התוכנית, ותמונת המצב שציירו נשקפה קודרת: ח"כ נחמן רז מגבע, אמר: אין לנו „מטרייה" פוליטית. היום האוצר נותן יותר גם לתנועה הקיבוצית מאשר מפלגת העבודה וההסתדרות, שהן כמו מטרייה ברוח סערה — מתהפכת, מתעופפת. דומה למפלצתו

דני רוזוליו מכברי העריך, שהתנועה הקיבוצית לא יכולה להתחמק מגורלה כחלק מתנועת העבודה ומשק העובדים. כמו „סולל־בונה", היא וולק מהמקח והמימכר הפוליטי הכולל שבין האוצר וההסתדרות.

התוכנית נועדה להביא את התנועה הקיבוצית אל שולחנה של ועדת הכספים בכנסת והדברים שנשמע שם — לא ינעמו לאוזנינו.

5.

לדעת את העובדות, לשמור על המוראל

ללא גב פוליטי ועם תדמית של נזקקים, חברי הקיבוצים עלולים לאבד את גאוות היחידה ונוטים להיתפס להאשמות עצמיות מופרזות. חטאי העבר ידועים: השקעות יצרניות וצרכניות, שחלקן נעשו ללא תחשיב ומעבר ליכולת, כשלונות פיננסיים וניהוליים.

מעבר לכל אלה, לריבית הרצחנית, שהנהיגה הממשלה במשק בשנתיים האחרונות, היה תפקיד מרכזי ביצירת החוב הענק, המעיק על התנועה הקיבוצית:

על־פי חשבונו של שלמה לשם, דובר התק"ם, בשנת תשמ"ג התנועה נהנתה מריבית נמוכה: כ־20 או 19 מיליון דולר על כלל החוב התנועתי. בשנת תשמ"ד הריבית, על פי קני־המידה המקובלים בעולם, היתה סבירה: 45 מיליון דולר. במשך השנתיים האחרונות, בפועל, היא שילמה 280 (!) מיליון דולר, או כ־180 מיליון דולר מיותרים, נזק ממוצע של כמיליון דולר לכל קיבוץ: תהליך בהיקף דומה התרחש, כמובן, גם בקיבוץ־הארצי.

מול זה, הסיוע של האוצר והבנקים, גם בהערכה אופטימית של 240 מיליון דולר בשלוש השנים הקרובות, הוא בריחה. הפסד הריבית הוא הפסד ממשי של מלוא הסכום. הסיוע הוא הלוואה נושאת ריבית, שצריך להחזיר בטווח הארוך. גם אם הוא מאפשר נשימה חופשית יותר למי, שעומס הריבית וההחזרים על חובותיו חונק אותו בטווח הקצר.

6.

האוצר מרוויח מהסיוע...

כלכלנים בתנועה הקיבוצית חישבו ומצאו, במונחים של הוצאה ממשית, שהסיוע לקיבוצים לא עולה לאוצר אף פרוטה, והוא אפילו מרוויח: הוא נותן לקיבוצים סיוע בריבית של 7%, (כשמרווח הבנקים, המעבירים את כספי האוצר לקיבוצים, הוא אחוז נוסף, כך שהמחיר לקיבוץ הוא כ־8%). האוצר מגייס כסף ממקורות שונים וזולים יותר: ממכירת אגרות חוב בריבית 3%, מקרנות הגמל, להן הוא משלם 4%-4.5% ריבית לשנה, או מחו"ל, בכ־6% לשנה. יחד עם זאת, מבחינת השפעת הסיוע על כלל המשק, יש לסיוע מחיר, שהאוצר כן משלם, לא בכסף, אלא בהקצאת משאבים מוגבלים: סיוע, הניתן לתנועה הקיבוצית, מקטין את יכולת האוצר לסייע לגורמים אחרים. אפקט נוסף של הסיוע על כלל המשק — הוא תורם להגברת הביקוש בשוק המקומי ולכן גם ללחץ אינפלציוני.

התק"ם כבר הכריעה בזכות תוכנית הסיוע, וגם בקיבוץ־הארצי נוטים „ללכת" לתוכנית, אך התנאים שיוצגו לא יחייבו את התנועה לחשיפת יתר לפיקוח חיצוני.

עם זאת, עדיין מתלבטים: יש קונסנזוס על כך, שללא סיוע חיצוני, התק"ם לא תוכל לפתור את בעייתם של 19 קיבוצי המצוקה מקבוצה א', ושם גם מקווים לשיקום ממשי: מחיקת חובות והשקעות ביצירת תשתית כלכלית בריאה.

לגבי 36 קיבוצי התק"ם מקבוצה ב', וכלל קיבוצי המצוקה בקיבוץ הארצי, שאין בו שני „מועדונים", יש חילוקי דעות: רבים טוענים, שהיות ומדובר רק בפריסת חובות, אולי לא כדאי לשלם את המחיר הפוליטי והציבורי של תוכנית הסיוע, מה גם, שניתן ככל הנראה לגייס את כל הכסף ממקורות אחרים, ובמקרה הרע לשלם 11% במקום 8% לאוצר.

ההפרש בין שתי האלטרנטיבות הוא 3% לשנה, וקיבוץ שיקבל, נניח הלוואה בת שני מיליון דולר, ישלם מחיר שנתי נוסף של כ־60,000 דולר — ולא יזדקק לחסדי הממשלה!

הסדר נושים

בתוכנית הסיוע המקיף ל־19 קיבוצי המצוקה מקבוצה א' בתק"ם, שתתבצע בפיקוח ועדה מטעם הממשלה הבנקים והתנועה, יש סעיף פרובלמטי, הדן ב„הסדר נושים". לקיבוצים אלה חובות כבדים, ויהיה נסיון ללחוץ על הנושים, בעלי החוב, לוותר על חלק מהם.

כל עוד מדובר בוויתור על חוב מצד הממשלה והבנקים — ניחא. מיכה רינת רכז קרן השוה"צ כבר עמד, בראיון ל„קיבוץ", על סכנה אפשרית בהסדר נושים כזה: רוב חובות הקיבוצים הם לגופים תנועתיים, תוצאה ישירה ומכבידה מהסתלקות הממשלה מאחריותה למשק, מאז עליית הליכוד לשלטון. אם ידרשו מקרן, או תאגיד תנועתי אחר, למחוק חוב של קיבוץ, זהו אבסורד: לזה לא צריך תוכנית של סיוע חיצוני, ובין כה וכה הקרן חייבת את הכסף הזה לבנקים, מהם לוותה את הכסף שהעבירה לקיבוצים. אם מדובר על חוב לגופים כמו „תנובה" ו„המשביר", שהם משותפים לכל התנועות הקיבוציות וגם למושבים, הרי שמחיקת חוב לקיבוצים של תנועה אחת, במקרה כזה, היא על חשבון השותפים האחרים באותו מוסד — ושוב, אין בה כדי לשפר דבר, וזהי העברת כסף מכיס לכיס.

שלמה לשם מהתק"ם אומר, שאין מעלים על הדעת, שתוצג תביעה כזו מצד הממשלה והבנקים: אם תוצג, היא מקרה מבחן שיוכיח, שהשותפים אינם ניגשים לתוכנית הסיוע הזו „בונה פירדה", שאינם ניגשים לתוכנית ברצון טוב ובכנות, ואין טעם לבצע אותה.

הנאום ש„העניים" לא נאמו

נציגי הקיבוצים „העניים", מקבוצות א' וב', אלה שנזקקים למימון ממלכתי וסיבסוד ריבית תנועתי, ישבו בישיבת מרכז התק"ם אבלים וחפויי ראש.

כמה נציגים מקיבוצים חזקים האשימו אותם בבזבזנות, ניהול כושל, השקעות סרק וחוסר אחריות כלכלית. נציגי „העניים" שתקו.

רק בצהריים קם גרשון אפק מאיילת־ השחר, והגיב בעלבון וזעם: „אני מקיבוץ, שחוגג בימים אלה 70 שנה לייסודו. 65 שנים לא 'התפרחחנו', ואחרים עשו זאת. מי שנואם (וגרשון התכוון במיוחד ללינדה לוין מעמיעד, שדיברה על „שכן גדול", רמוזה בבירור לאיילת־השחר, והזכירה „טעויות של קלי דעת"), שיסתכל אחורה, על מה שהוא עשה בעבר, ובטחונו העצמי יפחת".

שאלתי את אחד מנציגי „העניים", דמות ידועה בתק"ם, מדוע אינו עונה? הוא חשב רגע ואמר: „הייתי משיב, שבעצם כל תכנית הסיוע הזו נועדה לקיבוצים העשירים ולא לעניים, ואם יציעו, שהסיבסוד מ'העשירים' יהיה הלוואה נושאת ריבית — אציע לקיבוצי לסרב לקבל את ההלוואה הזו! מה הם חושבים לעצמם? שנשעבד את עצמנו חמש עשרה שנה לאיזה קיבוץ עשיר, נשלם לו ריבית והוא ישלח אלינו ועדה קרואה שתפקח עלינו?

יש ברירה! נפשוט רגל! כבר התייעצתי עם משפטן, זה אפשרי.

אנחנו חייבים, נניח, עשרה מיליון דולר — שהבנקים ידאגו, שהקרן, לה אנו חייבים הרבה כסף, תדאגו שלא יעשו טובות: אם לא רוצים ערבות תנועתית, אז שלושה־ארבעה קיבוצים כמונו, שיפשטו את הרגל, יפילו איתם גם את הקרן התנועתית. המושבים כבר עשו את זה! ותזכור: מי שערב לקרן התנועתית זה הקיבוצים העשירים. וגם הם יפלו! אתה שואל, ממה נחיה אחרי שנפשוט רגל? אל תדאגו אם, לפי מה שאומרים נציגי העשירים, החליפו משימות בתנועה, וטעינו כשקיבלנו ברצינות את המשימה הקודמת, כשאמרו לנו: 'בנו קיבוץ באזור קשה, תקימו משק, תכשירו קרקע, כסף לא חשוב, התנועה מאחוריכם, המדינה מאחוריכם' — נפשוט רגל ונעבור ליעד הבא: להתעשרו הישובים הקהילתיים ביו"ש ובגולן! לא במצוקה! הקימו שיכון וביח־ספר חדש — ועובדים במרכז הארץ! הם לא הקימו משק!

האנשים שלנו, בקיבוץ, לא פחות מוכשרים: אחרי שנפשוט רגל הם יעבדו בעבודות חוץ, במשרות מכניסות, יקימו חברות ליבוא וסחר נשק, יפתחו עסקי תיירות.

אל תדאג: לא נתדרדר, לא נפתח בית־זונות קיבוצי! לא נקלוט חברים מתחת לרמה מסויימת, כאלה שלא יכולים לתרום מספיק בתחומי העיסוק החדשים שלנו גם לא נחנך נוער מבחוץ! תאמין לי, שבמונחי כסף — רק נרוויח מפשיטת רגל כזו! אתה חושב, שאת זה יכולתי להגיד מהבמה במרכז?"

7.

שווים – ושווים פחות

כשאייבי רון, מחצרים, רכז האגף הכלכלי בתק"ם, הציג את תוכנית הסיוע בפני מרכז התנועה, הוא אמר, שיש בה תערובת של אופטימיות ואכזריות: אופטימיות — כי היא מניחה צמיחה: עלייה בתפוקה והכנסות בחקלאות ב־5.4% לשנה, ובתעשייה ב־6% לשנה ואפילו עלייה בעודף המשקי ב־8% בשנה, יותר מאשר בענפי המשק, וזאת כתוצאה מייעול וחיסכון.

האכזריות היא בקיצוץ בבשר החי של ההשקעות הצרכניות והיצרניות בקיבוצי המצוקה, א' וב', קיצוץ שפירושו, למעשה, הקפאה מוחלטת.

מלבד זאת, נדרשים כל קיבוצי התק"ם להוריד את רמת הוצאות הקיום בשנה הקרובה ב־5%.

קיבוצי המצוקה, א' וב', יחויבו לשמור על תקציב הגבייה המקוצץ גם בשלוש השנים לאחר מכן, ואסור להם להגדיל את כלל ההוצאה הזו בכל קיבוץ גם אם יהיה גידול באוכלוסיה. לעומת זאת — שאר קיבוצי התנועה יהיו רשאים להעלות את תקציב הקיום ב־2% לשנה.

מה שיוצא מהתוכנית, כהסבריו של אייבי רון, שלראשונה יהיו בתק"ם, ובתנועה הקיבוצית בכלל, תקציבי קיום שונים לקבוצות קיבוצים שונות, על פי קריטריונים כלכליים של יכולת: יתר על כן: יהיה פיקוח חיצוני, של הוועדה המשותפת, על רמת החיים המקוצצת של הקיבוצים במצוקה בקבוצה א'.

זהו אולי הכרח, אך יש לו משמעות עקרונית חמורה, ומנוגדת במגמתה לרעיון המס לסיוע, שנועד להרבות ערבות הדדית, שיוויון בין קיבוצים בתנועה ולא להעמיק פערים.

פערים בין רמת־החיים השוטפת ובין רמת־ההשקעות הצרכניות והוצאות אחרות בקיבוצים שונים, במבני ציבור, בשיכונים, בהשתלמויות ובנסיעות לחו"ל — היו תמיד. היו גם מקרים, בהם ההתפלגות ברמת־החיים לא חפפה את היכולת הכלכלית האמיתית של הקיבוצים, כשקיבוצים במצוקה חיים ברווחה וללא חשבון, ולהיפך.

יהיה, אולי, מי שיטען, שהקיצוצים הנפרדים בתקציבי הקיום אינם משמעותיים, וגם גורמי חוץ יתקשו לקבוע, האם קיבוץ במצוקה העלה, או לא העלה, את תקציב הקיום ב־2% מסכנים. אפשר גם להתנחם בכך, שההחלטה על תקציבי קיום בכמה רמות אושרה, כדת וכדין במרכז התק"ם.

(המשך בעמוד 20)

עודד ליפשיץ

לא יהיה „דוד"

התנועות הקיבוציות נזקקו שוב לקונסולידציה של חובות. התק"ם — 160 מיליון דולר, הקבה"א — 80 מיליון דולר מכספי הממשלה, ועוד 80 מיליון דולר או יותר מכספי הבנקים ולסיוע בין קיבוצי מיוחד מהקיבוצים המבוססים לקיבוצים הנתונים במצוקה.

לכשלונות היו סיבות מוכרות: אינפלציה מטורפת, ריבית לא פחות מטורפת, שוק הון שהיה רווי סכנות, ועוד סיבות נוספות.

אולם עובדה היא, כי היו קיבוצים שעמדו בתהליכים אלה והיו קיבוצים שכשלו. הכשלונות התחלקו בין ותיקים לבין משקים צעירים. הכשלונות הם כשלונות כלכליים. תרמו לכך גם המעבר החד ממימון מסובסד למימון בריבית מלאה והשקעות שלא תמיד לקחו בחשבון את העלות האמיתית של ההון.

בשוק הפרטי, עסקים כאלה היו מסיימים בפשיטת רגל. בתנועה הקיבוצית, כתוצאה מהערבות ההדדית, אין פשיטות רגל: ההפסדים הנצברים מוטלים על שכם הכלל. כל עוד הכשלונות מעטים ניתן להציל אותם. אך אם יתרבו, יוכלו למשוך אחריהם את כלל התנועה הקיבוצית. מן הראוי לחשוב ולהכין כלים למצב בו כשלונות עסקיים לא יוכלו להימשך ללא גבול, על בסיס ההנחה, שיש איזה דוד שיציל את המצב. לא יהיה מי שיציל את המצב.

התנועה הקיבוצית קיבלה הפעם פסק־זמן, על־ידי מלוות קונסולידציה, שפירושה פריסת החוב המיידי לתקופה ארוכה יותר, אך אין שום ביטחון, כי ניתן יהיה לקבל פסק־זמן פעם נוספת.

לממשלה סדר עדיפויות משלה, שנקבע על פי צרכים פוליטיים. שרון, למשל, יעדיף לממן התנחלויות, או מלחמות. הליברלים יעדיפו לחלק את הכספים לציבור אחר. אין כל ביטחון, כי המערך יתפוס שוב מקום דומיננטי בממשלה, וגם אם יתפוס, אין ביטחון, איך יסתדרו העדיפויות של שמעון פרס בין השגת הבנה עם שולץ, או מימון ה„לביא", לבין צרכי הקיבוצים.

גם עם ממשלה אוהדת ביותר, יהיה התקציב קשוח: 7.6 מיליארד ש"ח תשלום חובות, 6.3 מיליארד ש"ח תשלום ריבית על החובות ועוד 7.4 מיליארד ש"ח צריכה בטחונית — מנצלים את רוב משאבי המדינה. לצריכה הציבורית האזרחית נותרו פחות מ־3 מיליארד ש"ח ולהשקעות מימון אשראי פחות מ־2 מיליארד ש"ח.

לכן, בעתיד תוכל התנועה הקיבוצית להסתמך רק על עצמה. היא תצטרך לעמוד בתחרות קשה על גיוס הון ועל שיווק תוצרתה. כתוצאה מכך, ההחלטות שיתקבלו על השקעות צריכות להיות שקולות ואחראיות. דרושה הבחנה מדוייקת יותר בין השקעות בייצור לבין השקעות בצריכה. דרוש תכנון טוב יותר של הניהול והשיווק ודרושים מנגנוני בקרה למניעת כשלונות כלכליים. יתכן, כי יידרש גם הסדר משפטי חדש, שיוכל להסדיר כשלונות מסוג זה.

המחיר הכלכלי והסוציאלי, שהתנועה הקיבוצית תידרש לשלם עבור כשלונות בעתיד, יהיה כבד יותר. לכן, יש להיערך לעתיד תוך הסתמכות על „כוחות עצמנו" בלבד.

צבי טימור

חברים יוצרים במרוצת שנות היחד הארוכות יחסי תלות־דחייה מורכבים הנושאים, לעיתים, משקעים עכים של איבות עתיקות.
ברקע השבירירי הזה, כשמדובר בחשד לעבירות פליליות, עלולה נטייתם של חברים בעמדות מרכזיות, להיות החוקרים, התובעים, השופטים והמענישים כאחד — לגרור תוצאות קשות.
סיפורה של עדנה:

ב„חמישי־שישי" ישבתי כל הלילה ליד חברה, שנפצעה קשה בתאונה וביום שישי, אחרי הלוויה הגדולה, כפי שאני נוהגת כמעט יום יום, הלכתי לשני הקברים שלי. ואני שומעת שם, מסביבי, כל מיני התלחשויות. אבל, כשאני ליד הקברים שלי, בבית־הקברות שליד הסמינר הנשקף אל הים, אני רואה רק אותם. שום דבר סביב.

בשבת בבוקר שוב נסעתי לשבת אצל החברה הפצועה. שוב אני מתגרבת. ועוד פעם, בבית החולים, התלחשויות סביבי. כל הזמן התלחשויות.

— על מה אתם מדברים...? למה אתם שותקים כשאני מתקרבת?

— שום דבר, שום דבר... אבל את ראית מה יש בבית הקברות?!
— מה יש בבית הקברות?
— קברו את אבא של אוה בבית הקברות שלנו... וכדאי לך לראות איפה...
אני רצה לשם. פטיש על הראש — זה אפס: על ידי, על יד הבעל שלי, על יד הילד שלי. להזכיר לי כל יום את האשה הזו... זה מה שהראש השטני שלכם המציא עכשיו? שאני אצטרך להיתקל בה גם כאן, במקום הכי קדוש בשבילי... ואני, אתם יודעים, עושה כל הזמן עיקופים, כדי לא להיתקל בה. ויש שבועות, שאני מודה לאלוהים, מצליחה לא לראות אותה. בית הקברות שלנו הוא כל־כך גדול, חלקות חלקות, טראסות טראסות. אז לשים אותו, להביא אותו במיוחד מגרמניה, כדי לשים אותו על ידי? זו החלקה היחידה שמצאתם? אחרי כל מה שהיה, להנחית עלי את המכה האחרונה הזו? והרי, אני כבר מזמן גוויה חיה.

חשבתי, שכבר יצאתי מזה, מהסיפור הזה של העלילה הנוראה. עברו שנתיים וחצי, ואני הולכת לקבל חברת־נוער. למה להתחיל מחדש, לפתוח את הפצע?

וגם אז אמרתי, הבטחתי, שזה יהיה בעיתונות, ואני אלך עם זה לשמה ואני אלך עם זה להנה, ושום דבר לא יעצור אותי, ואני אתאבד, וכל מה שאפשר יצא לי מהפה, מתוך הכאב.
ואחר כך, לא עיתונאי, ואיפה לחפש אותם, ולמה הצרות שלי בכלל מעניינות אותם, ואני לא גיבורה גדולה, והכאב נשאר אצלי בפנים, כפינה שלי בבית.
אבל הפעם, השוק שהיה לי היום — שום דבר לא יעצור את זה.

* * *

שלשום הייתי בת 46. בת 27 הייתי כבר אלמנה. אני בקיבוץ הזה מגיל עשר. עליית־הנוער, אתה יודע. התחתנתי עם בעלי, למרות שההורים שלו התנגדו, כי עליית־הנוער זה שחורים. זה התווית, אפילו שאני מרומניה. וזה קיבוץ, שיש בו אצולה. משפחות, שהן אצולה. כל הארץ מכירה את השמות. אז להורים שלו לא הייתי מספיק אקסקלוסיבית. הלכנו בהסתר. יום שישי אחד בצהריים אצל הרב במושבה, לקחנו שם בקפה כמה אנשים, שיהיה מניין, וזהו. אחר כך, עם השנים, השלמתי איתם.

ילדתי שתי בנות, ילדתי את הבן, הכל טוב, ופתאום בעלי מתחיל להרגיש רע. פה, שם, אומרים דיסקוס. אומרים ככה, לא יודעים. עשו ניתוח. אחרי חודש חזרו הכאבים. עוד פעם בית־חולים. עוד פעם תל־השומר. התחילו להביא לו פסיכיאטרים: הוא עושה את עצמו. ואני, כל יום מחפשת משאית, שיוצאת הכי מוקדם; פעם יוצאת בארבע, פעם בשלוש, משאיות של בננות, להגיע לשבת אצלו בבית־החולים.
ואם היום עובר פחות או יותר בסדר, אני מגיעה לשעת הילדים. פתאום מודיעים דחוף: ביום רביעי ניתוח. מיד זה הריח לי לא טוב. כי יום רביעי זה לא יום של ניתוחים. יצא רופא: סרטן, אין מה לעשות יותר. אפילו לא הקרנות. כל הזמן החזיקו אותו בשקרים, פה שם, והוא התייסר נורא נורא... ואני, שנה ורבע נוסעת כל יום לתל־השומר.
נשארתי עם שלושה ילדים... באמת, מתי זה היה? אני כבר לא מסוגלת לזכור שום דבר, בערך לפני 18 שנה.

* * *

נשארו לי הילדים. ואני, איך שאומרים, אמא מטורפת. הילדים זה הכל וקנאה כזו אצל אחרים: איזה יחסים אצלכם...
נכנסים — משפחה לחדר האוכל — האבא, פה האמא שם, בקושי הילד אומר שלום. ואצלנו, הילד, היה לו כבר גובה כמעט שני מטר, תמיד ליטוף בראש של האמא... מה העניינים, אמאז? לפני שנתיים וחצי נהרג לי הבן. חודשיים לפני הצבא. עוד לא היה בן 18. תאונת טרקטור. עבד

„...לא שלטתי בעצמי. ושבעתי להם בילד שלי, כי מעולם לא גנבתי, לא מהאחר ולא משום מקום אחר"

שעות כמו כל הכותנאים. יוצא בחמש בבוקר חוזר בלילה, ותמיד מטלפן את הלילה טוב שלו, שאני אדע שחזר.

יום אחד נסעתי לחיפה, לקנות רהיטים. עמדתי לעבור לבית חדש. חוזרת הביתה עם שקית הגרעינים הלבנים שהוא אוהב, עולה בשביל וכל מי שנפגשת בורח הצידה. אני שלום שלום, והאנשים מתחמקים.
רוצה לצאת מהמקלחת, מישהי עומדת בדלת, רוצה להגיד משהו ולא יכולה, פורצת בבכי. אחריה אני רואה, עומד הרופא: „לפני חצי שעה, נהרג הבן שלך". מאז העולם שלי נגמר, מאז אני לא חיה.

נגמרה עדנה הגדולה עם הפה הגדול. נגמרה עדנה. אחרי השבעה חזרתי לעבודה. התחשבו בי, באמת.

בשנים הראשונות בקיבוץ עבדתי קצת במטבח, קצת ילדים, אתה יודע. באמת, לא הייתי בחורה הכי קלה. אני אחת שעובדת. עובדת קשה. חשבתי, שכל אחד חייב לעבוד כמוני. היום אני כבר יודעת, שאי אפשר לדרוש מכל אחד, מה שאני דורשת מעצמי.
יצאתי ללמוד בחיפה ספרות, כשהבנות, שתיהן, היו עוד קטנטנות ותשע שנים עשיתי ספרות בקיבוץ. החזקתי את הזמן הזה ונשבר לי. קיבוץ, אתה יודע.

באו ללחוץ עלי, שאקבל על עצמי את הסנדלריה. לא לתקן אבל את האחריות. לקנות, להתעסק עם החנות. לילדים ולחברים. היתה שם 25 שנה, איזו אשה מבוגרת, ואני, מה אני יודעת? לא רוצה, מפחדת.

בקיבוץ, אתה יודע, תמיד בכל עניין יש שני מחנות. אמרו: היא, עם הפה שלה... אי אפשר יהיה להתקרב. רמזו שלא כדאי לי להתחיל עם זה.

יש לי פה — נכון יותר, היה לי פה — כהולט, ואנשים מפחדים מהפה שלי, כי אני לא יכולה להחזיק בבטן, כשמשהו לא צודק ורק לדבר על הדשא. אני אחת, שאומרת בפנים: לא אוהבים אנשים כאלה, אתה יודע. אם היה לי בסנדלריה אחר, שבא וסיפר לי, שהוא צריך נעל 45 ואני יודעת, שהוא כל הזמן 41. — „אני יודעת", הייתי אומרת לו, „שאתה נוסע לבן שלך בחוץ. אז לא! סליחה! אני את הבן שלך לא מוכנה לפרנס." הייתי מנסה, שהוא לא ישקר לי, שלא אצטרך להביא אותו במבוכה. אבל אם לא הלך.. אז הוא בן־אדם אבוד בשבילי. לא מסוגלת להתפשר עם דברים כאלה. היושר אצל הבן־אדם, זה הכי הכי אצלי. תשאל כאן, מי זאת עדנה. בעצם, מי זאת היתה עדנה. ואני יודעת, שזה גרוע בשבילי.

אז היתה מלחמה על הכניסה שלי לסנדלריה. כשאומרים לי, לא כדאי לך, זה לא לטובתך — אני הולכת דווקא, הולכת למלחמות. או.קיי. או אני אדע, איפה אני חיה. היתה אסיפה בעניין הסנדלריה וקמו ואמרו שם: אנחנו יודעים מי זו עדנה, אומרת הכל בפנים. צריך לקבל את זה ככה.

נבחרתי והיו לי חמש שנים פנטסטיות, עד שנשבר לי גם מזה. קשה לי הרבה זמן להתעסק עם ציבור חברים.
הציעו לי להיות מטפלת, שמונה חודשים של הכשרת צופים. הלכתי — והיתה הצלחה לא רגילה, ולא אני אומרת את זה.

* * *

נפתח אתר תיירות: מזנון, מזכרות לתיירים, פיצ'יפקס. אתה יודע. בא אלי רכז העבודה: תעבדי שם. אמרתי לו: חבר, אתה יודע, שאני שונאת כשלונות. ואני, בחיים שלי לא ראיתי כסף. לא יודעת מה זה צ'ק, לא מכירה קופה, גם לא מדברת שפות. אף אחד לא צריך אחות, שמדברת רומנית.
באו אלי מהנה"ח: תראי, עדנה, לא באנו אליך, כי את יפה, לא בחרנו בך, כי את חכמה, לא באנו בגלל השפות. הצענו לך, מפני שאת ישרה. וזה מקום עם כסף, שיהיה מישהו, שאפשר לסמוך.
אמרתי לעצמי: טוב, ננסה שבועיים, ואם רגע אחר יהיה לי ספק — נעזוב. אולי אחרי זה אני אלך לבכות קצת בבית. זה הכל.
למנהל של האתר נבחר חבר, שהיו לי ולבעלי ז"ל הרבה תקלים איתו. הוא מה שמכנים „אדם חזק", עם הרבה השפעה ונגררים אחריו. זהו אדם, שיש לו את החבורה שלו, הפרלמנט, אלה שמתאספים כל צהריים ביום שישי ברפת, או במוסך, וקובעים שם את כולם. והוא היו"ר של הדבר הזה. זהו אדם, שיודע הכל יותר טוב ממך. מכולם. הוא שוטר והוא עו"ד והוא בלש והוא גם מכריז את זה, אני, אני, אני. ותמיד הוא מחפש גנבים.
אמרתי לרכז העבודה: אני רוצה, שהמנהל יבוא אלי ויגיד לי בפנים, שהוא באמת רוצה שאעבוד איתו שם.
פגש אותי בדרך, ישבנו ודיברנו. אמר לי, נשכח את העבר, יהיה בסדר! את מתמצאת בניהול חשבונות, אני צריך אותך!
עשינו נסיון שבועיים. נכון, היו לי קצת בעיות להפעיל את הקופה. אחרי שבועיים הסתגלתי. לקחנו בחור מירושלים, גחמר. השכרנו לו שם דוכן בשביל התיירים: צלבים, נרות, גמלים, תמונות, פיצ'יפקס. אתה יודע. לא זהב, לא כסף. הבחור הזה הביא לעבוד אצלו בחורה מטבריה. גרמניה שהתגיירה. בחורה מאד יפה, מאד מושכת, מאד חביבה. היתה בעבר מתנדבת בקיבוץ ליד נצרת. יצרנו קשרים מאד יפים.
לילה אחד, שלוש לפנות בוקר — נדמה לי, שזה היה אחרי מלחמת יום הכיפורים — דופקים בדלת. אני פותחת — שני שוטרים. מה קרה, מה קרה... מצב מתוח, שמח ברמה, אבל אני לא מודאגת במיוחד. הילדים ישנים בבית, בעל כבר אין לי.
נכנסים בשיירה ואחריהם הנערה מהדוכן. כולה חבולה וכחולה. סיפור מהסרטים. סכסוך משפחתי עם הבעל. אחד דם חם, שותה ערק, הביאו אותה אלי. רק פה, אמרה להם, יש לה מקום להיות. רק אצלי בקיבוץ הוא לא יעז לבוא.
השתכנה אצלי בבית. נתתי לה את חדר השינה ואני עברתי לסלון. נתתי לה בגדים, כי הבעל שרף לה את הכל.
חמישה חודשים גרה אצלי, בבית, וכל הזמן משלחות אל המזכיר. מוועדת חברים, מוועדת קליטה, כל מיני: לא ייתכן, דרשו ממנו, שעדנה תחזיק אותה בקיבוץ! קיבוץ זה לא עזרה סוציאלית. אמרתי לכולם, למזכיר: חברים, זה לא יעזור לכם. אין לה איפה להיות, הוא ירצח אותה. חמישה חודשים הציקו למזכיר, בעיקר הבחורות בקיבוץ והמזכיר היה יורד עלי. ואני ראיתי, שאני מצילה אותה. הלב הרחום שלי. אמרתי למזכיר: לא רוצה לראות אותך יותר! היא תישאר אצלי. לא נותנים תקציבים — אני מסתדרות איתה בתקציב שלי, עם הבגדים שלי, עם הכלבו שלי.
בראש־השנה. יש חבורה, שאני יושבת איתה. כל שנה. בא אלי החבר שמסדר את הישיבה: „השנה את לא יושבת שם..."
— מה אתה אומר... מה קרה... אתה תושיב אותי איפה שכל שנה!

„...בא אלי המזכיר. עיניו אדומות מצער, לבקש סליחה. אמרתי לו: אני נשבעת בבן שלי ובבעל שלי, אינני סולחת"

— את רוצה לשמוע. אני אגיד לך את האמת: הם רוצים אותך, אבל אם היא תשב איתך — הם לא מוכנים.
— מה אתה אומר... אני אשב איתה בגאווה ובכל מקום, ושיחרימו אותי כל החברים שלי: וישבתי איתה, בוודאי. הכירה בחורצ'יק, רווק, יצרו יחסים. הלכה לגור אצלו, התחתנו ומאז היא פה.

* * *

הכרתי באתר נהג משאית, שעובר שם קבוע. יצרנו קשר. התחלתי לפרוח. שמחו כאן על כל מה שהיה לי טוב. לפעמים היה בא לעזור לי בעבודה, ייתכן שהכניס את עצמו יותר מדי. הרי אתה לא משלנו, למה אתה מתערב. אתה יודע, איך זה. ואצלנו שתי משמרות. בוקר וצהריים. וכשגומרים קופה עושים סיכום על שני עותקים, ואני מוסרת כל בוקר לפני שיורדת לעבודה את ההעתק להנה"ח.
לצד הקופה הגדולה יצרנו „קופה קטנה", כדי להשלים ל„סרט". כי ה„סרט" היה הולך למס הכנסה. היתה לנו מעטפה, פעם היו שם 300 דולר, פעם 250. מאיפה הכסף הזה? פשוט מאד: כשנוצר עודף בקופה (ביחס לסרט הרישום) בגלל טעויות — נניח מישהי הרפיסה במקום 30 דולר 3.0 דולר — הייתי מעבירה את העודף לקופה הקטנה, כדי שהסרט יתאים לקופה הגדולה. כשהיה חסר בקופה הגדולה, נניח, מישהי הרפיסה בטעות יותר. העברנו בסוף העבודה מהקופה הקטנה לגדולה. בסך הכל עניין טכני, מקל על החיים.
התחילו פתאום חיסורים בקופה הקטנה. הכנסתי 150 ומוצאת רק 100. כל מיני דברים כאלה. פעם אחת הייתי חולה, ואני לא יודעת מה זה להיות חולה. אבל אם חולה — אז קשה. ובאתר

(המשך בעמוד 20)

עמירם כהן ■

מבצע החודש ב„דימור" *
● פינת ישיבה מקסימה 1+2+3
50 דוגמאות בדים חדישים לבחירה. אספקה מהירה 900 ש"ח
● כורסת T.V.
מעור משובח, תוצרת דנמרק, מתנדנדת ומסתובבת 490 ש"ח
● כל סוגי המזרונים „סילי", „עמינח", „פרדייז" ו„מפי"
בכל המידות, במחירים הזולים בארץ ובאספקה מיידית
● 1000 מ"ר של תצוגה מרשימה
בה תמצאו כל הדרוש לריהוט הדירה
* בתוקף עד 31.12.86
אספקה מיידית ● משלוח לכל חלקי הארץ ● אחריות ל־10 שנים
דימור ריהוט תרבות הדיור. החברה האמינה והוותיקה בישראל. ארלוזורוב 53, תל־אביב, טל' 03־230181

ספרית פועלים
חדש בספרית פועלים
לבחינת הבגרות בספרות
חנה סקרה
עיונים ספרותיים ואקטואליים
ברומן בעל זבוב – מאת ויליאם גולדינג
באֹמר ובשיח
לקט ספרותי לבית־הספר היסודי
באישור משרד החינוך והתרבות
ספר שני לכתות ד'־ח'
+ חוברת למורה
בעריכת: גרשון ברגסון
בקרוב יופיע
בעקבות
שבעת הקבצנים
לר' נחמן מברסלב
נושא לימודי + מדריך למורה
בביצוע סדנה לתכניות לימודים
בהנחיית זכריה גורן

רהיטי אורן ב„אינטרליין"
הנחה מיוחדת לחברי קיבוצים
● ריהוט אורן מסיבי מבית טוב עכשיו ב„אינטרליין"
● מערכות קיר, חדרי שינה, חדרי נוער
● יחידות לספרים, יחידות למערכת סטריאו וטלוויזיה
● אתה שאוהב ריהוט כפרי, תוכל להתרשם מהתצוגה הגדולה שלנו, בעיצוב המרהיב עין וייחוד המוצר

אינטרליין בע"מ
קו חדש ברהיטים
פתח־תקוה קרית־אריה
רח' אפעל 23 (בית פריזמה)

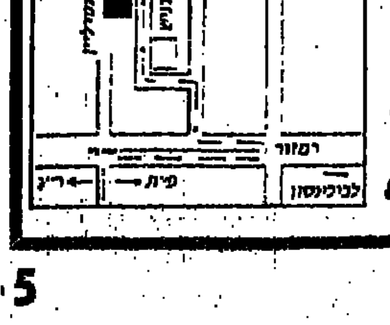

שעות פתיחה: 20.00 – 09.00 פתוח במוצ"ש טל. 03־9230365

ארנון לפיד

ירק

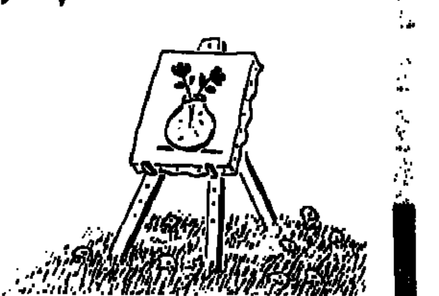

בעֶרֶץ־ילדים

כך פעם, כשהיתה פיצפונת, התנפל על נאוה חרש תרנגול גדול. וכי פלא הוא, שמאסה אז באחת, לא רק בעולם העופות אלא בעולם החי כולו? הרבה הרבה שנים מאוחר יותר, כששבה לקיבוץ, לדליה, מלימודי הביולוגיה והחקלאות ברחובות, והיא כבר חברת קיבוץ ואשת לפידות, ביקשה לגור קרוב למשק הילדים. לא חלילה, כדי להתערב בין החיות, כדי להיות סמוכה לטבע. רחוקה מהעשן והרעש של תעשיות דליה. כדי להתעורר בבוקר לקירקור תרנגולות ולפעיית כבשים. אחרי איזה זמן נוסף, הופיע אצלה מרכז משק־הילדים והצעה אבסורדית בפיו: שהיא, נאוה, תחליף אותו בריכוז משק־הילדים. לא פחות. הצחקת אותי, אמרה לו נאוה. טעית בכתובת. היא הזכירה את טראומת הילדות וכן את העובדה שהיא מורה לילדים, במקצועה. אם כך, אמר לה המרכז, סוגרים את משק־הילדים. על גופתי, הודיעה נאוה. על מצפונך, אמר לה המרכז. תבין, התחננה נאוה, אני לא מסוגלת. אין לי שום יחס לחיות חוץ מלחתולים. אז סוגרים, אמר הוא.

סופה, שנכנעה נאוה וקיבלה על עצמה את ריכוז משק־הילדים בדליה לתקופת נסיון והיתה אומללה נורא. „הייתי אומללה נורא. לא ידעתי מה לעשות עם עצמי, איפה להתחיל. המרכז היוצא הדריך אותי קצת, אבל לא היה מוכן להיכנס לעומק. שאלתי, למשל, איך להבחין בין יון ליונה, והוא אמר, אי־אפשר („ודאי שאפשר. על־פי־רוב בוקעים מכל ביצה זכר אחד ונקבה אחת. הזכר תמיד גדול יותר. כדי להיות בטוחים, לוקחים זוג יונים. אחד יהיה אקטיבי, מחזר, זה הזכר. הפסיבית היא הנקבה. אבל זה עוד לא אומר כלום. כי אם תשים ביחד 6 זכרים, גם ביניהם יווצרו זוגות, מחזרים ומחוזרים. טוב, אתה מגלה סימני התרגשות. אז נמשיך אחר־כך"). בלית ברירה התחלתי לאסוף ידע בכוחות עצמי ומנקודת ההתחלה הזאת, מן החולשה שלי, נוצרה הכימיה עם הילדים. התלבטנו יחד. ניסינו יחד. טעינו יחד. הילדים הרגישו, שהם חלק מהעניין, ותפסו מוטיבציה ואחריות. ילד מכיתה ח' נתן לי הוראות איך לבנות והתחלתי להתחמם".

קרה לה, תאמר נאוה לימים, מה שקרה לכמה ממכריה, שלא מרצון נקלעו לריכוז משקי־ילדים: „התמכרות לנושא מרתק, שאי־אפשר להינתק ממנו". כיום, לא זו בלבד שהיא חפה מכל טינה לתרנגולים ואפילו חיבה מסויימת נודעת להם ממנה, אלא שהיא גם מרכזת את המדור למשקי־ילדים בוועדת החינוך של ברית התנועה הקיבוצית, וכה, בנאוה, לפני הכל, ראוי לקשור את פריחתם המחודשת של משקי הילדים בקיבוצים וריענון התפיסה החינוכית שביסוד תפקודם.

— איזו חשיבות יש למשקי־הילדים בקיבוץ הולך ומתעשר?

— פעם היה משק־הילדים מעין קיבוץ קטן, שנועד להכשיר את הילדים לחיי עבודה. אחר־כך היתה שקיעה, משקים התחסלו, ולפני כ־8 שנים התחילה התאוששות, שכיום אנחנו בשיאה, תוך שינוי תפיסה והדגשים. לא עוד קיבוץ בזעיר אנפין לצרכי הכשרה, אלא גן חיות קטן, שהילד במרכזו, והוא חלק אינטגרלי ממערכת החינוך בקיבוץ. בגן הזה יהיו כ־20 סוגי עופות, מכרסמים ויונקים, חיות־בר מבוייתות ופינת צומח עם גן־ירק, משתלה וחממה. זהו טיפוס משק־הילדים הצעיר, המיועד לכיתות ג'־ו'. ישנו טיפוס המשק הבוגר, לכיתות ז'־י"ב, ובו מספר ענפים מצומצם כמו עגלים, עיזים, לול פטימים, שהם נושאי רווחים.

— הרווחיות היא עניין של אידיאולוגיה, או של אילוץ כלכלי?

— במשק־הילדים מן הטיפוס השני, הבוגר, הרווחים הם חלק חיוני מהעניין. הנערים הבוגרים רוצים להרגיש שהם תורמים במשהו לכלכלת הקיבוץ. במשק־הילדים הצעיר אני שוללת את העניין הכלכלי מכל וכל. ילד בכיתה ג' אינו חושב במונחים של סיוע כלכלי לקיבוצו, ואין שום סיבה, שיראה את מרכז המשק שלו סופר שטרות. מנסיוני, עיסוק מופרז בכסף בא על חשבון הפעילות החינוכית וההתחברות של משק־הילדים. בעניין זה, אגב, קיים ויכוח חריף במדור. ישנה קבוצה קטנה של רכזי משקי־ילדים, שעומדים על זכותם למכור ולהרוויח, וגם יצרו בקיבוציהם ציפיות בכיוון זה. אותי לא היה יכול אף גזבר קיבוץ לאלץ להיות רווחית. כשהייתי רכזת משק הילדים בדליה חילקתי גוזלים וגורים באלפי שקלים, מבלי לעשות חשבון.

— מהו משק־ילדים טוב?

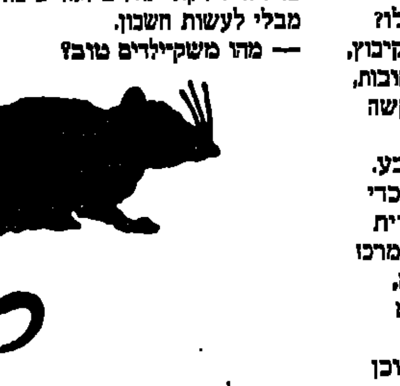

— זה לא בהכרח משק מפואר ומשוכלל, אם כי ודאי שגם התנאים החומריים חשובים. משק־ילדים טוב הוא משק, שגם אם יש בו רק שתי תרנגולות, חמור ועז, יש בו חדוות חיים של ילדים, אושר, קשר יפה בין הילדים למרכז, פואמה פרגוגית. אני מכירה משק־ילדים שהרכז שלו מייבא חיות נדירות מכל העולם והמבנים מפוארים, אבל תראה שם מעט ילדים, ואלה שבאים הם חסרי עניין בנעשה. הענק וגנו. לרכז משק־הילדים נועד תפקיד חינוכי ממעלה ראשונה. הוא צריך להיות אדם פתוח, חם, אוהב ילדים. אם הוא גם נבון, אינטליגנטי, חרוץ ואוהב חיות, זה יופי. חשוב בהחלט, שיידע לענות על שאלות ולבנות כלובים, אבל חיבוק לילד שווה יותר מכל אלה.

— מה הן מטרות משק־הילדים בשנות התשעים?

— ראשית להעניק לילד חוויות מחזקות, שיפתחו את בטחונו העצמי. שנית, לתרגל מיומנויות, משמעת עבודה, עבודת צוות, עזרה לזולת. שלישית — להקנות הכשרה מקצועית מסויימת, גידול צמחים, טיפול בבעלי־חיים ולבסוף, לפתוח בפני הילד את עולם החי והצומח. כי דרכם הוא לומד מקרוב תהליכים ואירועים הקשורים בחייו־הוא, כמו המלטה, הזדווגות, מחלה, מוות.

— את הכנסת את גישת „הטיפול האישי" למשקי הילדים. וכי לכך, לאחזקת רכוש אישי, את מציעה שנחנך את ילדינו?

— קצת היסטוריה: את הנושא לא אני התחלתי ראשונה, אלא יוסי סיוון מבית־אלפא, וכבר לפני 7 שנים. זה התחיל בכך, ששלחו לו ילד בעייתי והוא נתן לו בעל־חיים ונוכח בהפתעה איזו דינמיקה וכמה אנרגיה נוצרו במערכת היחסים שהתפתחה ביניהם. מהנסיון המקרי הזה התפתחה הפילוסופיה. יוסי בא אל הילדים ואמר, מי שרוצה לטפל במשך חודשיים בחיה משלו, חזירי־ים, ארנבות, שירשם. כל הילדים נרשמו, כמובן. הוא המליץ בפני על השיטה, אבל אני דחיתי אותה. לא הרגשתי בשלה לכך. הוא לחץ ואפילו הסית את הילדים שלי שילחצו עלי. שנתיים לאחר מכן כבר הייתי מוכנה. כשאני מוכנה, אני מוכנה. קניתי כלובים, חיות, הכנתי את הילדים לשינוי, ואז, כשהגיע יום חלוקת החיות, אני נכנסת לכיתה ובמקום קריאות צהלה, אני רואה את כל הילדים עם הראש באדמה. לא רוצים טיפול אישי. לא הבנתי מה הולך פה. מה נשתנה? הסתבר שאם הטיפול האישי הוא רק לחודשיים, הם מוותרים מראש. הם לא מוכנים להתקשר לחיה ואחרי זמן קצר כל כך להיפרד ממנה. לא יעמדו בזה. הייתי במבוכה. אמרתי, או.קיי. אצלנו לא נגביל את זמן הטיפול, ואז כולם התחבקו והתנשקו והשיטה התחילה לפעול.

איך זה פועל — ובכן, התפיסה שלי אומרת, שעל הילד לעלות משנה לשנה בדרגת המחוייבות והאחריות שלו במשק־הילדים. אם בגיל שנתיים־שלוש הוא בא עם המטפלת כדי ללטף ארנבת, ובכיתה א' וב' כבר יבוא לשיעור קל במשק, כולל, אפילו שיעורי בית, הרי בכיתה ג' הוא כבר יעבוד באחד הענפים וב־ד' יתחיל הכיף שהוא ממתין לו בקוצר רוח: קבלת חיה אישית לטיפולו. מדובר בהתחלה ביונק קטן כמו ארנבת, עכבר לבן, מריון, קוצני, יפה־זנב, חזירי ים וגם גוזל, אפרות, או דגים.

— מה יעניק לילד הטיפול בעכבר־לבן?

— מה זאת אומרת? מגע. חום. תחושה. לכל ילד יהיה שותף ילד נוסף בטיפול, כדי להקל את המעמסה של הזנה, ניקוי, דאגה לכל מחסורה של החיה, 365 יום בשנה. כך נוצרים קשרים נהדרים בין הילדים ומתפתחת אצלם תחושת האחריות. הילדים מלווים את הטיפול בדיווח יום־יומי, בחוברת אישית, מקדישים לחיה שלהם שירים ומתעדים כל שלב בהתפתחותה בגראפים ובמספרים. תוכל לראות בחוברות אפילו תלתלים ראשונים של טלה בטיפול־אישי, כמו שהורים שומרים תלתל ראשון של תינוק.

— מה, עשתה להורים הגישה הזאת?

— הם מאושרים. הם שואלים: מה שלום הנכדה „שלנו", ומתכוונים לטליה, או לצביה, שבטיפול הבן. אבל תשאל, מה אומרים המחנכים על כל הסיפור. שאלת, אז ככה: עניין הטיפול האישי הפך לכלי חינוכי ממדרגה ראשונה. כשבאים אלי מורים, או מחנכים, ואומרים לי, שיש בעיה עם ילד מסוים בשיעורים, אני לוקחת אותו בשקט הצידה ואומרת, אתה רוצה חיה נוספת? או בבקשה. אל תשאל איך זה עובד.

— מתי זוכה הילד להחליף את העכבר בטלה?

— זה קורה בכיתה ה', ווו משאת נפשם של הילדים. בכיתה ו', אגב, זוכה כל ילד לחיה בלעדית לו.

— ואיך נפרד הילד מן החיה הקודמת?

צילום: בועז לניר

נאוה חרש:
עקבות טראומת הילדות נמחו כלא היו

—זה יכול להיות תהליך ממושך וכואב. אם החיה מבוגרת מכדי להיות מאומצת אישית, אני מנהלת עם הילד מו"מ, מנסה לשכנע, שצריך למכור, כדי לקנות חיה אחרת. ועל־פי־רוב זה מצליח. במקרה של מות החיה, זה רגיש יותר. במקרה כזה, אני, ורק אני, נהגתי לבשר את הבשורה המרה. הייתי ניגשת לכיתה, מוציאה את הילד מהשיעור, ומשוחחת איתו בשקט בצד.

על־פי־רוב, הילד היה פורץ בבכי. היינו מעלים ביחד קווים לדמותה של החיה, עורכים לה קבורה בבית־קברות מיוחד, מקימים מצבה. זה בהחלט מצב קשה, אבל אין טוב ממנו לתרגל את הילד לפרידה, לצער המוות.

— מה קורה, כשסר חינה של חיה בעיני הילד?

— זה קורה. ראשית, אני מבהירה, שבכל מקרה לא נוטשים את החיה עד שיימצא לה מאמץ אחר. ייתכן גם, שהפרטנר השני דווקא כן אוהב את החיה, אז אני מחפשת מחליף לילד הראשון. לפעמים אני עוזרת לילד לגלות צדדים, שלא גילה בחיה, והוא שב ומוצא בה עניין. אגב, הכיף הכי גדול לילדים זה לקבל חיה חולה, או פג לטיפול. כאן יש להם אתגר להבריא ולגדל אותה.

— אחרי כל זה, מה נשאר לפסיכולוג לעשות?

— באמת. הפסיכולוג בבית־הספר שלנו אמר, שאני גורמת לפיטוריו. צריך לראות, מה קורה לילדים כתוצאה משיטת הטיפול האישי. אני יכולה לספר לך על מקרים קיצוניים של ילדים בעייתיים, שהודות לחיה שאימצו הפכו רגועים יותר, ממושמעים ונוחים וזאת, מבלי להזכיר את כל ההתנסויות והחוויות שהתעשרו בהן. מדובר בתראפיה היעילה ביותר שאפשר להעלות על הדעת.

— ומהעולם המרתק הזה הסכמת להיפרד כדי להיות פונקציונרית ב„ברית"?

— אל תדאג. אני עמוק בפנים. נכון, שאני עסוקה הרבה בארגון השתלמויות ומפגשים לרכזי־משקי־ילדים, בשיחות עם הנהלות בתי־ספר, בהוצאת עלון ודפי מידע, בהכוונה לבעלי מקצוע וכו', אבל 4 ימים אני משריינת לביקורים בקיבוצים, וזה הכיף שלי. בביקורים

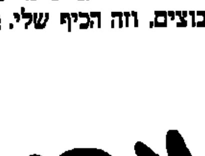

האלה אני לא רק מייעצת ומלווה בענייני חיות ומבנים, אלא גם מתערבת בבעיות של ילדים, למרות שזה לא מתפקידי, ואפילו בבעיות אישיות של רכזי־משק. אם רכז־משק־ילדים מצוי בתהליך גירושין ויש לו הרבה על הלב, אז אני לא אקשיב לו? אני עושה 5000 קילומטרים בחודש. בעצם יותר. אבל לא רצוי שיידעו מזה.

— מה תרצי לעשות כשתהיי גדולה?

— בדבר אחד אני בטוחה: שיהיה לי בית גדול, עם הרבה ילדים, ציפורים, דגים, חתולים.

— תרנגולים?

— למה לא?

כותבים לנו

שלום רב,

נדהמתי וזועזעתי מכמה דברים שהופיעו בגליונכם האחרון, דברים שלכאורה הם קטנים, אך לדעתי הם מהותיים וסימפטומטיים, ואין לעבור עליהם בשתיקה.

לחברה, שביקשה עצה כנגד העכבישים שבביתה ומתלוננת שכמה שהיא מנקה בעלה לא מאמין שניקתה, אומר זאת: שינקה הוא! אצלנו במשפחה מטפל בנושא העכבישים, וגם בעכברים, הג'וקים, הנמלים והזבובים — בעלי. מי אמר שזה תפקידה של האשה? הדוגמה שמקבלים הקוראים הצעירים היא של אשה שהיא שפחה ואני מוחה כנגד גישה זו וכנגד פירסום מכתבים עם מסר סמוי מסוג זה. יש די דברים חיוביים לכתוב עליהם בתנועה הקיבוצית ולא צריך לחפש ולפרסם תמיד את השלילי.

אקווה שתפרסמו מכתבי זה במלואו, למרות חריפותו.

בברכה, לאורה (שם הקיבוץ לא חשוב)

עניין שמיטה

שאלה, כיצד הפך גם טקס השבועה של טירונים בצה"ל למעמד דתי, ברחבת הכותל, שהתנ"ך במרכזו, היא ממין השאלות שכבר אין שואלים במקומותינו. לכן, גם אין להתפלא עוד, שספר תנ"ך, שנשמט מידיו של טירון („מן ההתיישבות העובדת", כמובן) בטקס השבעת טירוני־תותחנים (26.11.86, רחבת הכותל, ירושלים), עורר כאן „זעזוע עמוק", מסקנות חמורות וסערה ציבורית. נחמא פורתא — 1) באיראן או בסעודיה היו מגיבים על התרשלות דומה ביתר חומרה. 2) הח"כים כהן וולדמן התרגזו כהוגן.

אנקדוטה: „הסקופ" היה של שבועון ציוני־פטריוטי (וחרדי) ידוע, „ערב שבת".

— יצחק נחשוני, עורך „ערב שבת", כל הנוגעים בדבר הכחישו שהיתה כוונה כלשהי מצד הטירון ששמט את התנ"ך.

— ואנחנו עדיין עומדים על כך, שהדבר התרחש והיתה מאחוריו כוונה. קיבלנו את המידע ממקור ראשון, מאדם שהיה בקבוצת החיילים שנשבעה.

— והוא בטוח, שהספר לא נשמט במקרה מידי החייל?

— הספר לא נשמט. אנחנו יודעים על האווירה שקדמה לטקס באותה יחידה. חיילים אמרו במפורש, שלא יסכימו לקבל את ספרי התנ"ך. אפילו כשנאמר להם שזה בפקודה, עדיין היו חלק שהניחו את התנ"ך על הקרקע במהלך הטקס. זה שעיתונאי כלשהו שיער, שהם לא יכלו להחזיק גם נשק וגם תנ"ך בשתי הידיים ולכן הניחו אותו, זו שטות. ולחיילים אחרים יש שלוש ידיים?

— בתמונה שפורסמה בעיתונות נראה רק ספר אחד מונח על הקרקע.

ה', יד חלשה היתה לו...

— לא התמונה היא מקור המידע שלנו.

— דובר צה"ל, שהכחיש את כל הסיפור, משקר?

— הוא פשוט לא בדק את העובדות. בנוכחותי, טען מפקד בסיס הטירונים, שלחייל נפל התנ"ך מהידיים אחרי שקיבל אותו ושב בריצה למקומו בשורה, והחייל גם חתם על הצהרה ברוח זו. אחר כך אני שומע גירסה שנייה, שהחייל לא הפיל, אלא פשוט לא הצליח להחזיק בשתי ידיו גם נשק וגם תנ"ך. אני טוען, לא זה ולא זה נכון. האווירה שקדמה לטקס, היא שגרמה למה שהתרחש, וביודעין, במהלכו. את דובר צה"ל פגשתי לפני שבוע, כשהייתי בעניין אחר אצל הרב הראשי. הוא הרים טלפון לקצין תותחנים וביקש וקיבל הבטחה מעורו למנות קצין בודק לעניין. לפני שעזב הדובר את החדר ביקש אותי, שלא נפרסם את הסיפור. כי הוא מצוי בבדיקה. חצי שעה לאחר מכן, נודע לי, שדובר צה"ל יצא בהכחשה. זה נשמע אמין?

— על מה מלמד, לדעתך, המקרה?

— על כך שאין תודעה יהודית בקרב מתגייסי צה"ל. הטענות אינן מופנות כלפי צה"ל. אחרי הכל מדובר בטירונים שבועיים לאחר גיוסם, ולא צה"ל הוא האחראי לחינוכם עד הגיוס. הטירונים טענו, כך חינכו אותנו. אינני מבין בכלל למה נזעק צה"ל להגיב. על צה"ל האחריות לתקן את הטעון תיקון. במהלך שלוש שנות שירותם הצבאי. צה"ל חייב להחדיר בחיילים תודעה יהודית.

— הנה נימוק טוב לגיוס בחורי הישיבות לצה"ל.

— הם מתגייסים. הם אמנם דוחים שירות, כמו רבים אחרים, כדי לא לפגוע בלימודים, אבל בסופו של דבר מתגייסים כולם.

— שאלה אחרונה: לא יכול לקרות, שלאדם חרדי יישמט ספר תנ"ך מן הידיים?

— אני לתומי חשבתי, שהידיים של הקיבוצניקים חזקות מעבודה חקלאית...

בכפוף לציונות

יעקב גדיש (קב. יבנה) מרכז משק, בעבר הממונה על התקציבים באוצר. — כקיבוצניקים, עלינו לתמוך בתוכנית הכלכלית החדשה?

— שאלה קשה, משום שלפני הכל אנחנו אזרחי מדינת ישראל, ולא בכל עניין נכון לשקול, אם הוא טוב או רע לקיבוצים.

התוכנית החדשה מורכבת מכמה סעיפים. אשר לקיצוץ המוצע בתקציב הממשלה, שעדיין אינני רואה באיזו מידה בכלל יוּשם, הוא נוגע לכולם ואנחנו בכלל זה. אשר לרפורמה בנושא המס, זו אמורה לבטל המון פטורים לבעלי עניין שונים, שאיננו נכללים ביניהם. לדוגמה, הפגיעה בקרן ההשתלמות אינה נוגעת לנו. לעומת זאת, מקבלי גימלאות, יש, כידוע, גם בינינו. אשר להורדת שיעורי המס, זו בהחלט משרתת גם אותנו, אבל מה שחשוב יותר, שהיא חיונית למשק הלאומי.

אם נזכור, שארה"ב הפחיתה לא מכבר בצורה רצינית את שיעורי המיסוי, הרי שכדי למנוע בריחת מוחות ישראליים לשם, איננו יכולים להמשיך ולקיים אצלנו שיעורי מס גבוהים כל כך. הפער בארץ בין הברוטו לנטו גדול מאד. גדול מדי. בתחום שוק ההון, הרי שמגמת הממשלה — להסתלק מהשוק הזה, שהוא מולאם למעשה, ולפנותו לציבור — משרתת גם אותנו. גם המערכת הקיבוצית נזקקת לשוק הזה. עד כה היא קיבלה את צרכיה במנות מוקצבות מן הרשויות. האפשרות לנגישות אל שוק ההון ודאי רצויה גם לנו.

— התוכנית נשמעת ליבראלית הרבה יותר מסוציאליסטית.

— כיום מסכימים גם הקאפיטליסטים הגדולים ביותר, שכלכלה היא עניין חברתי, וצריך לבחור את שביל הזהב. יש המון צביעות ודמגוגיה בטענת המצוקאים, אבל גם בדמגוגיה הזאת יש לאתר את הנקודות החברתיות הצודקות, שבהן אסור לפגוע. אי־אפשר למנוע פער, אלא אם מעוניינים באלטרנטיבה השנייה שהיא האביונות.

— אתה בכלל סוציאליסט?

— אני סוציאליסט יותר מרבים אחרים, שמחשיבים עצמם סוציאליסטים, בכפוף לציונות.

יעקב גדיש: סוציאליסט בכפוף לציונות

אנמיה

עיקר הבריאות. כל כך למה? מעשה בחברת גן־שמואל, שבתה, שאינה חיה בקיבוץ, נזקקה בדחיפות ל־15 מנות דם, לצורך ניתוח. פנתה החברה־האם אל מוסדות הבריאות בקיבוץ, אך אלה לא יכלו לסייע והפנו אותה אל מחלקת הבריאות הבין־קיבוצית, כי בידיה, להווי ידוע, מופקדים ענייני הדמים של הקיבוצים. שעות יקרות ולא נעימות חלפו על האם עד שיצאה משם, ועשר מתוך 15 המנות הנדרשות, בידה.

חברה נרגזת מגן־שמואל סיפרה לנו את המעשה והתריסה: מדי שנה תורם הקיבוץ 150 מנות־דם ואינו צורך יותר מ־40. איך יתכן שחבר, הנזקק בדחיפות לכמות גדולה של דם עבור שאר־בשר קרוב, לא יוכל להעזר במה שתרמו קיבוצו וחבריו ויאלץ להתדפק כעני בשערי מוסדות התנועה.

— חוה וינברג (מנרה) ועדת הבריאות, הבין־קיבוצית, באמת, איך יתכן?

— אני שמחה, שאתה שואל, משום שזו הזדמנות להבהיר כמה דברים לקיבוצים. נתחיל מאלף: קיבוץ מבטח את עצמו, כולו, אפילו אם רק אחוז קטן מחבריו תורם דם. לדוגמא, בגן־שמואל אמנם תורמים דם 150 חברים בשנה, אבל מספר בתי האב שם יותר מכפול, ובכל־זאת כל האוכלוסיה, כולל, לא רק חברים, אלא גם ילדים והורים, מבוטחים בזכות המאה וחמישים. בנק הדם הולך לקראתנו מעל ומעבר. הוא מאפשר לחברים וילדים, גם בקיבוצים שאינם תורמים מספיק, אם מתוך אי־יכולת ואם מתוך סיבות אחרות, לקבל עד 5 מנות דם לנפש, במקרה הצורך. יותר מכך: אפילו קרובים מדרגה ראשונה, מחוץ לקיבוץ, יכולים להנות מן ההקצבה הזאת בזכות אלה שתרמו. הצרה היא, ולא נוח לי לדבר על זה, אבל אין ברירה. שבשנתיים האחרונות פיזור קיבוצים רבים צ'קים של דם, חופשי, בין דודים וקרובים שלהם, כמו שישנם שעושים זאת עם הנס־קפה שלוקחים מהכלבו. היו לנו הרבה בזיונות, וכמעט שכל ההסדר המיוחד שלנו עם בנק הדם, עלה על שרטון. בעצמי הייתי עדה למקרים, שחברים ביקשו עבור קרוב מנות דם, בתואנה, שאין לו ממי לקבל, וזה היה לא מדוייק, כלשון המעטה. הדברים הגיעו לידי כך, שכמעט סירבו השנה להחליף לנו את פנקסי הצ'קים.

— בהנחה, שלחברת גן־שמואל לא היתה כתובת אחרת לפנות אליה, מדוע התעוררו הקשיים?

— נהגנו לפי הכללים המקובלים. נתנו לה עשר מנות דם עבור בתה, משום שהנחנו, שאת חמש הנותרות תוכל להשיג מקרובי משפחה אחרים. מה גם, ואת זה אני רוצה להרגיש, ש־150 מנות הדם שתורם גן־שמואל זה מעט מדי. בדקתי. יש שם 528 בוגרים, או נאמר, שיש קשישים ואחרים שלא יכולים לתרום. עדיין זה מעט מדי.

— כיצד צריך, איפוא, לנהוג החבר הנזקק?

— חבר קיבוץ, שזקוק ליותר מ־5 מנות הדם המוקצבות אוטומאטית, יתקשר ויבוא אלינו. אם נשתכנע, שאין לו כתובת אחרת לעזרה, נעשה הכל כדי לסייע. נתקשר לבנק־הדם ומנסיוננו, הוא יגלה רצון טוב וייענה לנו.

— אגב, חברי הקיבוץ נדיבים בדם?

— צר לי לציין, שרמת תרומות הדם בקיבוצים יורדת והולכת. פעם יכולנו להתגאות, שיש לנו הרבה דם. זה שנים שאנחנו מתרודדים בנושא זה, כמו בנושאים אחרים.

אמנם ביריד, העיסקה הבדאית מכולם: גם מי שאינו זקוק ל„חורפנית" (סדין־חשמלי) של עין־גב, לא יוכל לעמוד בפיתוי הבונוסים המוצעים לקונה (ר' פירוט על הלוח). עין־גב בעקבות אמריקה

שולמן לא ישלם

„התיאוריה, שלמען יעדים חברתיים מותר להסתבך, הגיעה לסוף הדרך" – ישעיהו (שושיק) פרי, מזכ"ל התק"ם, נחרץ בהתמודדותו עם „האדמה הבוערת"

כשבחר מרכז התק"ם בשושיק פרי כמזכ"ל התנועה, מיהרה אחת ממזכירות הקיבוצים לברך מעל הבמה על הבחירה המתבקשת של חברה לתפקיד הרם. עם ברכה כזו לקח לו, לישעיהו (שושיק), פרק זמן ליישר את שפמו ולשקוע בכס המזכ"ל. גם הנסיבות לא האירו פנים. זכור המשבר שליווה את תקופת כהונתם האחרונה של המזכ"לים הקודמים, זכורות, ועדיין מכאיבות, הפרשיות הכלכליות.

שושיק מאד לא אוהב את נוסח השאלה: „איך קיבלת את התנועה?" המושג „קיבלת" מקומם, הוא סבור. וחשוב לו מאד לדייק במינוח. „מצאתי אותה ב„ברוך", הוא נאנח ומחפש ביטוי ממצה, אך לא בוטה. „מצאתי אותה במשבר עמוק מכל הבחינות. עם זאת, יהיה זה בבחינת טעות לבוא ולומר, שכאילו גיליתי את אמריקה... בכל אופן, מצאתי תמונה קשה בשיעור מופלג הרבה יותר מכפי שתיארתי לעצמי".

ישעיהו פרי (53), לא טירון בעסקי התנועה, אך גם לא פוליטיקאי מרופלם. הרקורד התנועתי שלו כולל שני תפקידים בשני העשורים הקודמים: מזכ"ל המחנות־העולים בשנות ה־60' (1960־3) ומרכז ועדת משק של הקיבוץ־המאוחד בשנות ה־70' (1975־8). שנות ה־80' שלו עומדות, בינתיים, בסימן הקורנציה הנוכחית כמזכ"ל התנועה. על כך אפשר לבוא בטענות רק לארבעה אנשים צנועים (פרס, רבין, נבון וברלב), חברי הוועדה שהרכיבה את רשימת מועמדי המערך לכנסת האחרונה. שושיק אמור היה למצוא את עצמו במקום ריאלי ברשימה המכובדת, אך יחד עם יהודה שוסטר, איש מפלסים, הוא מצא את עצמו בחצי השני... הנמשל הוא, כנראה, מעמדה הפוליטי של התק"ם בתוך מפלגתה ולא מעמדם האישי של השניים. שושיק, על כל פנים, יעיד, ובהקשר אחר, שכאשר אין הוא מצליח להתמודד עם תופעות, המרגיזות אותו במיוחד, הוא נעשה אריש אליהו. שוסטר, בכל אופן, היה לאחר מכן לאיש שהציג בפני מרכז התק"ם את מועמדותו של אהרון ידלין למזכ"לות התנועה ואילו שושיק נבחר במקביל, כמועמד מוסכם. וזו אגב, דרך הבחירה הראויה, שעל התנועה לנקוט, לדעתו, כאשר היא ממנה את ממלאי התפקידים בשורותיה.

האדמה בוערת

„בפעם הראשונה הרגשנו, שהאדמה פתאום בוערת", אומר שושיק, „כשפרצה מדיניות ייצוב המשק, ביולי 85', ונסתתמו רוב מקורות האשראי, כאשר המקורות, שעוד ניתן היה להשיג נכרכו בעלויות מטורפות. ‚מולך הריבית', כלשונו של אהרון שותפי, החוזר לאחרונה רבות על ביטוי זה. כך בכל אופן, הבנו, בפעם הראשונה, את תמונת המצב ומלוא היקף הבעיה".

„היקף הבעיה", מסביר שושיק, „נבחן בשני צדדים של אותו מטבע. יחד הם יוצרים תמונה שלימה: המצב בקיבוצים והמצב במערכות המרכזיות ובמערכות האזוריות. יחד עם הגדרת המציאות וסיכומה. כן, לא גילוייה, גם אם היה כאן אלמנט של גילוי, הרי חלק גדול כבר היה ידוע קודם לכן. נחוץ היה להפסיק מהיום למחר, בשורה של קיבוצים, דברים שנגעו בציפיות האישיות, בציפיות הקולקטיביות ויצרו תחושה של כישלון ושל תיסכול, ובמספר לא קטן של משקים גם תחושה של חוסר מוצא".

„תוך כדי מצוקה חומרית" — שושיק בולם. הביטוי מצוקה מציק מעט. בסך הכל, הוא מעיד, אף אחד לא הגיע לפת לחם. אולי נכניס את המצוקה תחת מרכאות? — „התבלטו ביתר שאת בעיות של אי שוויון בצריכה, כמו גם מידת האחריות והיכולת של קיבוצים ‚לקחת את עצמם בידיים'. ערב המלווה הפנימי הקודם נשמעו טענות בנוסח: ‚אנחנו, שיש לנו, מצמצמים באופן דרסטי, ואילו השכן, חסר היכולת, לא עושה כל מאמץ רציני. לא בצמצום הצריכה ולא בהתגייסות מערך העבודה'".

טענות מסוג זה כרוכות לרוב, להערכתו של שושיק, בטעויות אופטיות ובראייה לא נכונה. אך ביסורן יש גם ביטוי עקרוני. הן יוצאות כנגד התפיסה, שבזמנו אומצה על ידי רבים, שניתן לשכך לחצים ולהמעיט במשקלם של בעיות חברתיות ומשברי עזיבה על ידי הפחתת הלחץ הכלכלי. „ואמנם", סבור שושיק, „גישה זו לא פותרת כלל את הבעיות וגם לא פתרה אף פעם, אלא רק הביאה לזניחת היומרה לנסות ולהגיע לפתרון. התיאוריה, שלמען יעדים חברתיים מותר להסתבך ו... שולמן ישלם... הגיעה לסוף הדרך".

בכסף מלא

הלחצים לצמצומים משמעותיים לא פסחו, וכמובן לא פוסחים גם היום, על המערכות התנועתיות. התביעות התקיפות לצמצום התקנים והיקפי הפעילות חוזרות ועולות. את שושיק אין צורך לשכנע בנידון. הוא גם לא מסתיר את ביקורתו הנוקבת על הקולגות, מזכירות הקבה"א, שהגישה לאישור הווע"פ שלה תקציב תנועה ללא קיצוצים סבירים. שושיק גם משוכנע, שניתן להקיף את פעילויות התנועה בשנים הקודמות עם מספר פעילים קטן יותר. „הכל תלוי", הוא אומר, „ב‚אין ברירה'. בנושא זה אני בוויכוח גדול עם חברים בתנועה ובעיקר עם חברים בקיבוץ־הארצי".

בהיערכות המחודשת של מערכות התנועה מייחס שושיק חשיבות רבה להפיכת מערך השירותים החברתיים למגזר, ששירותיו נקנים בתמורה מלאה על ידי הקיבוצים: „אלה לא שירותי רווחה, אלא שירותים חברתיים, הצריכים לפרנס את עצמם. אם אין להם יכולת כזו — אין להם גם זכות להתקיים". האין חשש מפגיעה בכלים חברתיים, המופעלים מתוך עקרונות תנועתיים, עצם מהותה של התנועה? „אני מדבר על שירותים מקצועיים", פוסק שושיק, חד וחלק. „אני באמת ספקני מאד, באיזו מידה יצרו התנועות כלים תנועתיים פר־סה. גם מעריך, שממילא ניתנים מרבית השירותים בתשלום די גבוה ובצורה לא שווה. מחלקת התכנון, למשל, שכ־50% מעובדיה הם שכירים, נהגה לגבות עד כה כ־2/3 מערך העבודה. גם ההפעלה החברתית כיסתה את כל הוצאותיה, למעט ימי העבודה של הפעילים. הם הקיבוצים עלולים להעדיף שירותים פרטיים. כבר היום יש קיבוצים רבים, הנעזרים בשירותים פרטיים. יותר מזה, השירותים הפסיכולוגיים של התנועות ניתנים, בעיקרם, על ידי שכירים, הנוטלים את מלוא התמורה. אחד משני השירותים מכסה כבר היום את עלותו, למעט ימי העבודה של חברי הקיבוצים. ויש שמועות, שהוא גם מגיע לעוצמה שאינו חוזר דווקא לצרכן, אלא משמש, אלי, למימון פעילויות אחרות. לשני יש בעיה".

מזכ"ל שושיק פרי: „הכל תלוי ב„אין ברירה"

שושיק מציע לקבוע אגרת שירותים על השימוש בעבודה סוציאלית, בגובה של 1,500 דולר לשנה לקיבוץ, הנעזר בשירות זה. אגרה זו תכסה את הפעילות המלאה של השירותים. „אין קיבוץ", הוא קובע, „שלא יוכל לעמוד בסכום זה. בתקציב התנועתי, על כל פנים, לא צריכה להופיע שום הוצאה, הכרוכה בשירותים, אלא אם כן יש החלטה מודעת להזמין שירות, שהתקציב התנועתי מממן אותו, כמו טיפול בהתיישבות החדשה ובישובים החדשים. גם אז, על התקציב התנועתי לשלם לשירותים כמו כל לקוח אחר".

מזל ולא רק מזל

שושיק לא רוצה לדבר במספרים על ההפסדים הכבדים של התנועות הקיבוציות. „למרות שכבר התפרסמו כמה נתונים, גם עלינו וגם על הקיבוצית ולא תמיד בצורה הנכונה. במקרים רבים יוחסו ההפסדים רק לתק"ם, גם כשהיו מעורבים בכך תנועה אחרת וגורמים אחרים, וזה כולל גם פירסומים ב„דף־הירוק"...

על כל פנים, נוצר מצב בלתי נסבל. מסביר שושיק: „עומס חוב גדול של קיבוצים, בעיקרו תשלומים בגין הלוואות גדולות, בשיעור מופלג מאד. עקב גידול דרסטי מאד בהשקעות בשלוש השנים האחרונות וגם עלייה בצריכה. זאת לצד אובדן הרזרבות הכבדות, שנשללו מהמערכות המרכזיות והמערכות האזוריות, חלקן בהפסדים ממשיים וחלקן בנכסים שהוקפאו ולא ניתן להשתמש בהם. תופעה נוספת עוררה דאגה רבה: העלייה ההולכת וגדלה בחלקה של המערכת התנועתית בחוב הכולל של הקיבוצים, עד ליצירת מצב של תלות דו־צדדית מסוכנת".

אנשי הכלכלה של התק"ם וראשיה הציבו לפניהם שני יעדים מרכזיים (ר' גם בכתבתו של עורך ליפשיץ בגליון זה). מסביר המזכ"ל: „גיוס אמצעים למיחזור החוב ולהורדת הריבית במידת האפשר והורדה דרסטית, ככל האפשר, ברמת ההוצאות, כולל בהשקעות. זאת גם בידיעה, שבנסיבות הפיננסיות של היום, קטן מאד הסיכוי של השקעות יצרניות חדשות להחזיר את עצמן".

„השנה היתה ירידה בשוק המקומי", מעיר שושיק. „אם כעת, כאשר התק"ם מקפידה על שמירת רמת חיים נמוכה, תתחיל חגיגת צריכה, נוכח הרגלי הצריכה הגוברים כעת במדינה, זה יהיה לחץ חברתי, שקשה יהיה לנו לעמוד בו. אך לא תהיה לנו כל ברירה".

שושיק גם מתנחם ומבקש להרגיש, שלמרבה המזל, ואולי לא רק המזל, כ־50% מישובי התנועה נמצאים במצב תקין ומעלה, לפחות מהבחינה הכלכלית. צריך גם לקחת בחשבון, שבחלק הנותר, כמחציתו אלו ישובים צעירים, שנפגעו מהתופעה הקשה של דלדול המימון בנושאי התקציב ההתיישבותי. „אני מקווה", מוסיף שושיק, „שגם בנסיבות הקשות, הצפויות, יימצאו בקיבוצים הכוח, התושיה, ההבנה וגם קצת מזל — כדי להמשיך ולשמור על מצבם התקין".

כמו נחילי דבורים

„תנועת המושבים", אומר שושיק פרי, „הגיעה לאותו שלב, שאנו קוראים לו כשלון. אולי מתוך הנפילה הזו יצמח דבר חדש ושונה. ואינני מדבר על התחום הכלכלי בלבד, אלא דווקא על התחום האידאי התנועתי, שההתפתחויות הכלכליות הן רק ביטוי לחולשתו".

— האם התק"ם הפיקה לקחים מכשלון זה?

— „גורלנו, לטוב או לרע, לא יכול להיות דומה לזה של תנועת המושבים. אני יכול לתאר לעצמי מושב שהתפרק, אך יושביו נותרו על מקומם. אם קיבוץ יתפורר, אינני יודע מה יקרה עם תושביו".

— אתה מדבר על כך בעל סיוט אפוקליפטי?

— „זה כבר קרה. בחיי הקיבוצים ראיתי כבר כמה דוגמאות, בכמה מקרים, כמו בקיבוצי מחניים, היה לתנועה כוח ליישב מחדש קיבוץ שעזבוהו חבריו. היו גם מקרים, שלא נמצא לכך הכוח. תופעה זו אינה ייחודית לאחת התנועות, למעט הקיבוץ הדתי.

נכון אולי להשוות את התנועה הקיבוצית למכוורת, כשמדברים על הדבורים במושגים של נחילים, ולא על דבורים בודדות. וקורה שכוורות נפגעות ומתנוונות ובמקביל צומחים נחילים חדשים. לפעמים גם בצורה פראית ובלתי מבוקרת".

דומה, שבתק"ם הופקו הלקחים המתבקשים לאחר כל הפרשיות והמשברים הקשים. שושיק, האוהב לעמוד איתן מאחורי ביטויו, נזהר משימוש כוללני בביטויים מחייבים. „אני מטיל ספק", הוא אומר, „אם אני יכול לומר, שכל הלקחים הופקו. ברמה התנועתית הופקו לקחים חשובים. גם בקיבוץ הבודד ובמערכות האזוריות הופקו לקחים, אף כי כולנו עדיין ממשיכים לשלם את מחיר הכשלונות. מדובר בעשייה במציאות כלכלית סבוכה מאד, כאשר העמדה הכלכלית שלנו צריכה להיות מעוגנת היטב בהשקפה קיבוצית על החיים. מספר בני הברית שלנו, בנושאים אלה, הוא מצומצם מאד. אך אם חפצי חיים אנו, עלינו לחדור ולהשחיז מחדש תפיסה רעיונית עם הזדהות רבה יותר ותוך נכונות לשלם מחיר על קיומה".

„אני מעריך", מוסיף שושיק, „שישנם תנאים הכרחיים מסויימים שבלעדיהם אי אפשר להיות תנועה קיבוצית. גם אי אפשר להיות קיבוץ טוב מבלי לקיים כמה דברים מספקים. על התנועה הקיבוצית מרחף סימן שאלה מתמיד. אין לנו סיכוי אף פעם להצליח, בנוסח הבובריאני: אנחנו גרונים — כל עוד נתקיים — לגזור דין של אי כשלון, שבמקרה הטוב יהיה אי כשלון למופת. אבל, אם נגיע למצב של כשלון — פשוט לא נתקיים. כלומר, מרחב הקיום שלנו הוא בין אי כשלון לאי כשלון למופת. אסור לנו להכשל, אך גם אין לנו סיכוי ואין לנו יכולת להצליח".

את נפשם הצילו

שתי קדנציות בריכוז המשק של קיבוצו, מחניים וכן קדנציה בריכוז המפעל, מבליטות את ההתנסות המשקית של שושיק, אך הוא רואה את הצד החזק בפעולתו כמזכ"ל התנועה. דווקא במישורים החברתיים, במיוחד כאשר המזכ"ל הקולגה הוא פוליטיקאי ואיש ציבור מנוסה ומשופשף, המשמיע לרוב ברמה את קולה של התק"ם מעל לבמות. שושיק גם אוהב להרגיש, שאישיותו בלתי תקשורתית — עובדה, שלא הוכחה עדיין. נכון, שהוא מדבר בשקט. כמעט מבליע את מילותיו, עד כי רושם הקול של „הדף־הירוק" לא מצליח לקלוט את ניתוחיו... אך דיבורו ישיר, בהיר וממצה, וכל מלה נשקלת במידת הפונקציונליות שלה. לא, הוא אינו בוגר המחנות־העולים, אלא דווקא חניך הצופים, כמו ידלין. „ידלין אגב", הוא אוהב לספר, „‚זרק' אותי מהצופים". הגרעין של שושיק הלך לנח"ל כגרעין עצמאי והתפלג תוך כדי השירות. חלק הלכו ל„איחוד". שושיק נמנה עם הפלג שהשתייך למפ"ם דאז והקים ב־1952 את קיבוץ מחניים של הקיבוץ המאוחד.

היום יש לשושיק חשבון פוליטי דווקא עם הקיבוץ־הארצי. „אינני מרוצה", הוא אומר, „מממשלת האחדות הלאומית ומעובדת ישיבתה של מפלגת העבודה בה. אבל, בנסיבות שנוצרו אחרי הבחירות האחרונות, לא היה מנוס מהקמתה של ממשלת אחדות. האלטרנטיבה היתה קטסטרופה. במציאות כזו לא היתה הצדקה, שאם הכרחי להקים ממשלה כזו, תבוא התק"ם ותאמר לעצמה: את נפשנו הצלנו. זאת הטענה שלי כלפי הקיבוץ־הארצי, שיכול היה להרשות לעצמו להציל את נפשו, כאשר ידע, שיהיה מי שיעשה את שצריך ויקח זאת על עצמו. אני גם משוכנע, שהיום יש לכך השפעה קשה על הקיבוץ־הארצי, מבית, מכפנים, וגם מבחוץ".

האם ישיבת התק"ם בממשלת האחדות העניקה לה כוח פוליטי, אם יש לה בכלל כוח פוליטי במציאות הפוליטית האקטואלית? שושיק מאמין שכן, אף כי הוא מודע לכך, שבשנים האחרונות התנועה מצאה עצמה בנסיגה בגוף הפוליטי. תהליכי האיחוד, בטרם השלמו, מנעו הופעה כגוף אחד וגם המשברים הכלכליים החלישו מאד. רק אופטימיסט יכול לפעול במציאות כזו. ואכן, שושיק מאמין, ש„יהיה יותר טוב".

■ מרים עין־דור

אדימר – השקעות ופיננסים (1985) בע"מ

הלוואות לתקופות של עד 15 (חמש עשרה) שנה בתנאים הוגנים.

גזבר/כלכלן

1. אנו מעמידים לרשותכם ייעוץ פיננסי שוטף בנושאים הקשורים למערך ההשקעות לטווח ארוך.
2. חברתנו מעמידה לשרותך ייעוץ וביצוע בכל הקשור להלוואות לטווח ארוך (צמודות מט"ח או צמודות מדד).
3. ייעוץ פנסיוני וביטוחי בכל הנושאים הקשורים לקופות גמל ולביטוחים קיבוציים.
4. ייעוץ בעיסקאות יבוא ויצוא.
5. תיווך מפעלים להתיישבות העובדת.

אדימר השקעות ופיננסים (1985) בע"מ

נחלת בנימין 81, ת"א 66102, טל' 03-624215.

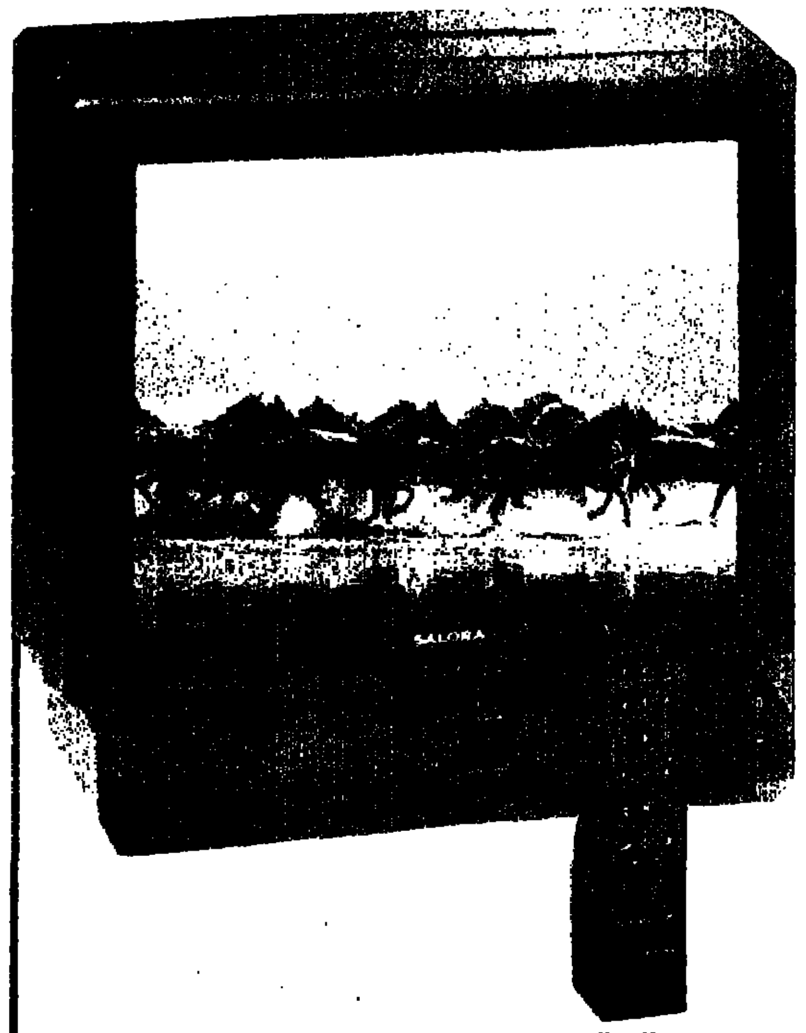

דגם: L30 15" של סלורה

- לחדר השינה...
- להפעלת מחשב ביתי R.G.B.
- לצפיה מקבילה ב־2 תחנות שונות לנוחיות כל המשפחה.
- להפעלה של וידיאו טייפ.
- לצפיה מחוץ לבית.

לטלויזיה 15L30 כל היתרונות האפשריים:

- מסך מרובע: PICTURE 100% F.S.T. מאפשר ניצול מקסימלי של זווית הצפיה בחדר
- חדות תמונה: HIGHFOCUS TUBE
- מחבר אחורי חדיש: EUROCONNECTOR המאפשר בין היתר להפוך את המקלט לטרמינל מחשב ביתי מושלם
- בקרה אוטומטית: DIGI COMPUTER למקלט פעולות אוטומטיות האגרות במחשב (30 תחנות בזכרון).
- צריכת זרם – 35W
- כוון אוטומטי של הצבע
- S בנד טיונר
- הפעלה ע"י מצבר: 12/24V. מאפשר לך שימוש בטלויזיה מחוץ לבית. בעזרת אספקת מתח ממצבר המכונית. קליטה ע"י אנטנה טלקסקופית.

סטנדרטי:

אופציה:

שירות • אמינות • אחריות

סילורה

טלויזיה ואלקטרוניקה – קיבוץ כפר־מסריק – ד"נ אשרת 25208

המפעל: טל. 04-916621 המפיץ: מוצרי תכן בע"מ: טל. 03-263267/266113 – 02-718112

המשביר המרכזי

תל־אביב, רח' יגאל אלון 76, טל. 389333, 389410־03. דרך השלום 12, טל. 335131־03; חיפה, שער פלמר 2, טל. 662161־04;
ירושלים, אזור התעשייה עטרות, טל. 841411־02; באר־שבע, רח' וולפסון טל. 671021־057;
קריית־שמונה, אזור התעשייה טל. 42671־067; אילת, אזור התעשייה טל. 72204־059.

גליון 29

מדריך שימושי לקיבוץ ולמושב

★ מבצע מיוחד
פטיפון לייזר פיליפס
דגם 150 + 10 תקליטוני לייזר

★ מבצע מיוחד
תקליטוני לייזר במבחר ענק
פופ, ג'ז, קלאסי, מהיום במח' חשמל
במחיר —.24 ש"ח

★ מבצע מיוחד
שמיכות חשמליות כפולות
פיליפס
הטובות מכולן
במחיר מדהים 64.68 ש"ח

★ מבצע מיוחד
קלטות פיליפס C-60 לטייפ
במחיר 1.20 ש"ח

★ מבצע מיוחד
טוסטר אובן - אמקא
במחיר 90.96 ש"ח

★ במבצע חורף מיוחד
כמו כן כל מוצרי החורף, תנורים, קונווקטורים
טרמוליפטרים — פיליפס

הכונו! מדיחי כלים קומפקטיים במחלקת חשמל

מחירי המבצע המיוחדים לזמן מוגבל או עד לגמר המלאי • המחירים לפני מע"מ ולהתיישבות בלבד

אהוד דוד

מבחוץ

כיבוש היצר או השממה

אין לי סיבה או עניין לצאת כרגע בהגדרה יומה של דעותי על הקיבוץ, הן מהבחינה האישית והן מכיוון שישנן בעיות דחופות יותר מאשר הקיבוץ. כל מה שאומר יהיה, לכן, על סמך פנייתך.

במדור שלי בעיתון, אני נוגע מדי פעם בחברה הקיבוצית, ולא אחת עולה, שכגודל האמון והאהבה שאני רוחש לתנועה הזו — כך גודל האכזבה שלי, ואני רוצה לציין, כרגע, שלוש נקודות בלבד.

נקודה ראשונה (לכאורה מתבטלת מעצם פנייתך אלי): באופן כללי חברי התנועה הקיבוצית שונאים ביקורת, בעיקר כשהיא באה מבחוץ. לגבי עצמם הם נטולי הומור לחלוטין, ואני מתעב את המשפט „לא לכבס את הכביסה בפומבי" ואת ההשלכות שלו.

נקודה שנייה: בתחום היצרני והכלכלי, הקיבוץ מתמקצע, המקצועיות והתחרותיות, ואפילו אלמנטים כמו פרסום המוצר, חודרים לכלכלה הקיבוצית והמוצר שלכם חייב לעמוד בתחרות. הייחוד שלכם הוא אולי בהגינות. באופן כללי, אבל מבחינת איך עושים מפעל, הרי שבחוץ ובקיבוץ עושים אותו הדבר.

בתחום התרבות המצב אינו כזה. מדוע, בעצם? הקיבוץ עוסק רק באיכות יחסית ויש בו מגמה עתיקה להיות אוטרקי, לספק את הצרכים שלו בעצמו בתחום הזה. התרבות היא אחד התחומים שבהם הקיבוץ מסרב, יותר מכל, לקבל „עבודה שכירה". הוא מקיים פעילות שהיא המשך מאד לא מרנין ל„הווי" במקום „תרבות", שהיא המשך להווי תנועת הנוער והצבא. תרבות התרבותניקים היא אולי משעשעת עד גיל עשרים וחמש־שלושים, אך אחר כך היא נראית פתטית ומביכה.

לפעמים נדמה לי, שנמשך איזה חוט גס של חבר'המניות בין הטירונות ומשחקי הסימולציה של הגרעין, לבין חברות בוועדת פורים בקיבוץ, או בוועדת חתונה, או בעריכת העלון. אותו חוט מחבר, לא פעם, את הכוריאוגרפיה הכנאלית והשירה הפשטנית והצעקנית של להקת הנח"ל, עם חגיגת בר־מצווה על הדשא של הקיבוץ. קצין־התרבות והתרבותניק האורחי עושים עבודה דומה, העלאת גירה פולקלוריסטית. הווי התנועה, הגרעין והנח"ל וההווי התרבותי של הקיבוץ הם מעין סם נעורים, שמותיר אחריו, במקרה הרע, אנשים בלתי מתבגרים, אנשים, שבין ילדותם וזקנתם מפרידה תקופה ארוכה מדי של מרץ נעורים נצחי, של פעלתנות, שבעצם דורכת במקום אחד, של תרבות, המספקת את הדרישות של עצמה ומורידה אותן בהתאם.

אני עברתי את המסלול תנועה־נח"ל־קיבוץ בהרבה מאד אהבה, תודה והערכה, וגם בהרבה מאד יסורים, אבל כשהרגשתי, שהגיעה שעתי להתבגר, פרשתי מכל המסגרות הללו, מפני שהבנתי, שהן עלולות להקפיא אותי, כמו שהייתי אז, ולהפוך אותי למין יאצ'ק עם אקורדיון, ברדן חגוט, מנחה מסיבות אגרסיבי, כותב חרוזים לחגים, מעטר עלונים, אינטלקטואל מקומי נוגע ללב, פרגוג ומטיף מוסר, כותב מאמרי מערכת ילדותיים והיסטריים, אנדרוגינוס שנותן מעצמו ולוקח מעצמו.

אני לא מבין, מדוע דווקא בתחום, שנראה בעיני סיבת הקיום, מרשה לעצמה התנועה הקיבוצית להוציא מוצרים כל כך פגומים. מדוע מפעל, שמייצר כסא, הכסא הוא טוב גם לחדר־האוכל של הקיבוץ וגם לדירה שלי ברמת־גן, וכשהקיבוץ מוציא עלון הוא, מכל בחינה אפשרית — תחביר, הגהה ותכנים — פשוט דבר אינפנטילי.

אני לא אוהב את התרבות של הגיבור המקומי, של הנביא בעירו, המומחה שלנו ל..., הצייר שלנו, המשורר שלנו וכו' וכו'. החברה הקיבוצית, מתוך זה שהחליטה שפונקציות מסויימות חייבות להתמלא, היא אסירת תודה למי שממלא אותן — ומרגע זה בצדק, כי מן הרגע, שבו מישהו כבר הסכים לבצע דבר מה, נמנעים מכל ביקורת שמגמתה להיות אבסולוטית כלפיו, ונכנסים לעולם יחסי של „הפורים של השנה לעומת הפורים של השנה שעברה". ואני חושב, שהעלאת החובבנות לדרגה של כמעט מטרה פוגעת בקיבוץ. אפשר, כמובן, להגיד, שזה בשם השוויון והחופש של הביטוי, אבל לא יכול להיות שוויון למישהו, שיחרוש שדה, כמו שאני הייתי חורש. כאשר חרשתי את הכביש במקום את השדה. במשך הזמן הרי יגידו לי, שזה לא זה. מילא שוויון, אבל למה היוזמה לשכנע מי שחי ארבעים שנה בארץ ועדיין לא נפטר מהמבטא ההונגרי שלו, ושעדיין מתרגם כל מלה, וגם קולו לא ערב, למה לשכנע אותו, שיקרא כל קבלת שבת? ולמה צריך אדם, שאינו קורא ספרים ושאין לו שום עניין במלה כתובה, לכתוב על הנעשה בלול?

כשאני ציירתי בקיבוץ, אמרו לי: אתה תורם רק לעצמך ולא לחברה. אבל כשכתבתי מאמר אינפנטילי על בעיית הכלבים והחתולים, אמרו לי, שאני תורם בכך לחברה. בעיתונות הקיבוצית נכתבו כמה עשרות אלפים של מאמרים, לדעתי, בכמה נושאים עקריים: היחסים בין כלבים: דשאים וגינות; בעיות של מכוניות אורחים ומגרש החניה; והשאלה של החזרת הצלחות לחדר־האוכל, וגם זה — בעברית עילגת לרוב.

ולסיום הנקודה הזו, מה שממש מקומם אותי, זה מה שאני מגדיר: מסכת־ברכות. אני לא מבין, למה אנשים, החיים יחד בצורה כל כך הדוקה, מברכים אחד את השני כל כך הרבה פעמים, ומתברכים בעצמם, הן על גבי העלון והן במסיבות. כל עלון מודיע בשמחה, שהוא יצא לאור גם הפעם, וכמה קשה היה לאסוף את הדפים ולחבר את הסיכות. כמה פעמים יכול אדם מבוגר לכתוב את המשפט: אם לא תכתבו, לא ייצא העלון!

נקודה שלישית, היא בעיני הרצינית ביותר: אני חושב, שהקיבוץ זקוק לחוקה באופן דחוף יותר מאשר המדינה. עם כל ההומור והביקורת אני מתייחס לקיבוץ, כמפעל לתפארת. הגיע הזמן שיבינו, שהאסיפה, למרות שמבחינה אירגונית היא שיא הדימוקרטיה, למעשה היא בסך הכל מצליחה לתאר מצב רוח, או הלך רוח, של קבוצת אנשים שהתקבצה במוצאי־שבת. לצערי הרב, למדתי מנסיוני, עם כל אהדתי למוסד הנקרא אסיפה, שהדימוקרטיה מתעוותת במדגם קטן מדי. במדגם הקטן נוצרות מעין חמולות וקבוצות לחץ. חבר עירני, בעל עין־חודרת, יידע לנחש מראש את כל תוצאות ההצבעות. במדגם קטן יכולה האסיפה לרמוס את זכויות הפרט בטכניקה, שהיא דמוקרטית לחלוטין. האסיפה היא מוסד יותר מדי סנטימנטלי ואמוציונלי, ורק אם תהיה מוגבלת במערכת של חוקים רציונליים, שישמרו על ערכים ברורים, שלא יהיו תלויים בשאלה, אם ותיקי הקיבוץ הם יוצאי הונגריה, או פולניה, ומה המרחק בין שכבת הוותיקים לבין גרעין מספר שתיים, או שלוש, יוכל חבר הפונה לאסיפה לקבל דיון בפנייתו, או בבעייתו, ולא הצבעת אמון, או סימפטיה.

תפקיד החוקה לקבוע את מה שנקרא מינימום־קיבוץ, שחייב להתקיים. לפי הזכרון שלי: בקיבוץ אחד הייתי נחשב לצייר, בשני לבטלן, בשלישי לאיש רוח, וברביעי הייתי נזרק מיד — והכל תוצאה של מערכת הקשרים שלי עם השכנים שלי ומה עשיתי במסיבת פורים.

ומכאן אני מגיע אל שאלת מעמדו של היוצר בקיבוץ. מעמדו של צייר, למשל, אינו יכול להיות קשור באם הוא סימפטי או לא, כמו שהתקציב אינו תלוי בכך. גם היציאה ללימודיו אינה יכולה להיות תלויה ב„אם שושנה ג. אוהבת אותי", או „שושנה ג. לא אוהבת את התסרוקת שלי". אני עזבתי את הקיבוץ מסיבה אחת (ואני הרי הלכתי לקיבוץ מרצוני, משום שרציתי לחיות בו), והסיבה היא, שלא רציתי להביא להכרעת האסיפה שאלות, שמבחינתי יש לאסיפה אופציה להכריע רק בכיוון אחד. הקרע שבי היה, שאני משחק את המשחק הדימוקרטי בתחום שאינו דימוקרטי. לכן, ביקשתי מהאסיפה שתחליט החלטה חד־פעמית, שבכל ענייני הציור — אני הוא המחליט.

האמת היא, שתמיד הלכו לקראתי, אבל ברגע שהלכתי לאסיפה, הייתי צריך לתת לה את שתי האופציות. כלומר, לאפשר לה להחליט עבורי בענייני הציור שלי גם בניגוד לתחושה הזיבה שהיתה בי. ואני לא מכיר שום סיבה אחרת ליצור אמנות, מכל סוג שהוא, מלבד סיבה אחת, זו שגם מקילה במשפטי אונס, והיא: יצר בלתי ניתן לכיבוש. והשאלה היא, אם יש מקום בקיבוץ לאנשים, שיש בהם יצר שאינו ניתן לכיבוש — או שהקיבוץ בנוי לכיבוש השממה וריכוך היצר.

יאיר גרבוז, צייר, תושב רמת־גן. יליד 1945. למד בביה"ס תיכון במשמר־השרון; היה חבר בעין־החורש. מורה לאמנות וכותב בעיתונות.

הוסף צלילים מדהימים למערכת
עם האקולייזרים והפטיפונים לייזר הטובים בעולם
רמקולים ומכשירים: ווגה, וורפדל, BOSE, J.V.L., גאמו, מירלס, לקסמן, קונד, אקאי, ימהה, פיוניר, טכניקס, J.V.C. ועוד
החלף ישן בחדש! מבצע 13 תשלומים לרמקולים ולכל מערכות הסטריאו!

סטריאו בסיטונות

- רסיבר + אקולייזר 33W + פטיפון + רמקולים .... רק 790.— ש"ח
- רסיבר פיוניר 52W + פטיפון + רמקולים .... רק 1090.— ש"ח
- רסיבר טכניקס + פטיפון + רמקולים .... רק 1150.— ש"ח
- מגבר JVC + רדיו JVC + טייפ דבל קסט + רמקולים .... רק 1440.— ש"ח
- פטיפון דיסק לייזר עם זכרון .... רק 690.— ש"ח

(לא כולל מע"מ)

סטריאו ויזיה העליה 62 תל־אביב ★ פתוח מ־10.00 עד 13.00, 16.00 עד 19.00

דרושה
אחות מוסמכת
שכירה
רווקה / נשואה
ללא ילדים
לקיבוץ כפר גליקסון
טל' 89540־063
לפנות לתמר שחם או זאב הראל

לראות את העולם
בצלחת של ק.ק. לוויינים אלקטרוניקה
החברה מס' 1 בארץ המובילה ביוצור, יבוא והרכבת צלחות לקליטת שידורי לוויינים
ציוד אמריקאי מעולה, מותאם ע"י מהנדסי החברה לתנאי הארץ ומאפשר קליטת שידורים מהעולם באיכות של שידורי ישראל! למעלה מ־100 צלחות שהותקנו ע"י החברה מאפשרות ל־10,000 צופים ויותר לקלוט תכניות בידור, ספורט, חדשות ועוד... מלוכסמבורג, גרמניה, ארה"ב ורוסיה.
הנחה לועדי בנים – לתאום ביקור נציג החברה (ללא התחייבות). לפנות: רח' השרון 13 תל־אביב, 376548־03
(דרושים סוכנים לאזור הצפון)

במבוק האום 1986
לחברי הקיבוצים תנאי תשלום נוחים
רהיטי במבוק מעץ ראטן
סלונים, מיטות, פינות אוכל, מזנונים, חדרי נוער וילדים
400 מטר תצוגה
רח' עלית הנוער 3 גבעתיים טל: 324104

כסא מרופד עם ידיות GM 850 GM 851

כסא לפינת אוכל ולאירוח עם ובלי ידיות.
עיצוב מקורי בסגנון דני חדשני.
עץ משובח, בדי ריפוד מעולים.
ניתן לאחסון אחד בתוך השני (STACKABLE).

כורסת טלוויזיה BUFFALO GM 501

כורסא בעיצוב דני, מפוארת ביותר,
הרמוניה של נוחות, איכות ויופי.
שילוב של עץ ועור מעולה (PATCHES)
שילוב מקורי ובלעדי.
עיצוב אורטופדי לישיבה ממושכת ונעימה.
מבנה אורטופדי לישיבה ממושכת ונעימה.

...וכשתחגגו את יום הנישואין ה־15,
תמשיכו לאהוב את חדר השינה של אלפא.
כמו בירח הדבש. כי חדר של אלפא עשוי עץ
מלא, עץ אמיתי, לא סיבית, לא סנדוויץ',
לא חיקוי.
את המזרון ניתן להרים בקלות רבה כדי
לחשוף ארגז כלי מיטה ענק.

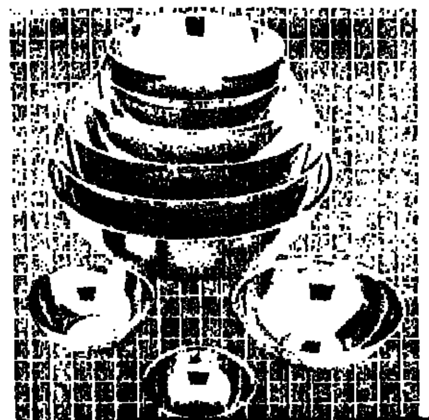

* עשה שילובים רווחיים קח
כלים מודולריים ותעבוד בשיטה גמישה
החוסכת מאמץ, שטחי אחסנה ותיווכח
כי הרווח כולו שלך

רק המשביר המרכזי מציע לך
את הפתרונות האידיאליים
למטבח המוסדי

בוא ותתייעץ!!

* ומבחר רב של מוצרים אחרים
המציידים את מטבחך השלם

* אנו המפיצים הבלעדיים של מוצרי
"RUBBERMAID"
להתיישבות העובדת

נעלי נשים טבע	נאות	7%
נעלי נשים סניקרס	חולתה	8%
נעלי נשים סניקרס	גלי	5%
נעלי בלרינה	רוזי	5%
נעלי גברים (חצי עור)	בריל	5%
נעלי גברים (חצי עור)	יונה	5%
נעלי גברים (חצי עור)	רוזי	5%
נעלי גברים (חצי עור)	מגה	5%
נעלי גברים (חצי טבע)	נאות	7%
קבקבי נשים	רודאר	6%
קבקבי נשים	מגון	6%
מגפים לגברים פרווה עור	עינת	5%
מגפים לגברים פרווה עור	בריל	5%
מגפים לגברים גומי	דפנה	5%
מגפים לנשים עור	אלגה	5%
מגפים לנשים עור	אלכסנדרס	5%
מגפים לנשים ג'ינס	אמרוד	5%
מגפים לנשים גומי	דפנה	5%
נעלי ספורט סטרדה	המגפר	10%
נעלי ספורט ספרינט	המגפר	10%

רב מדף אוניברסל

* משקל קל
* איחסון מאוורר
* גובה מדפים משתנה

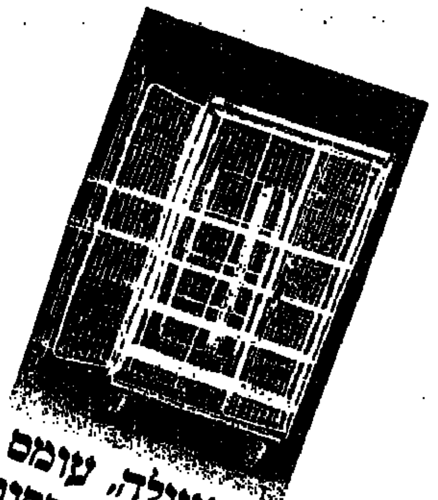

עגלת ביטחון נעולה, עומס נשיאה עד 600 ק"ג לבתי מלון, מכבסות, הובלת מזון ולאקונומיה בקיבוץ.

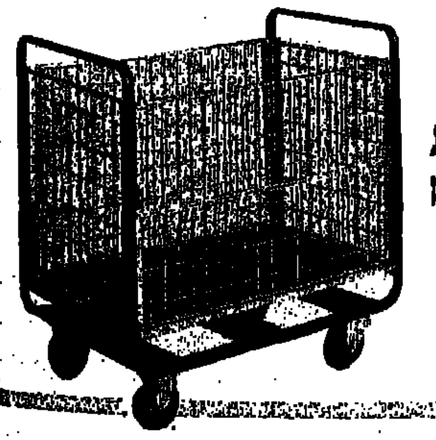

דגם — 202C
עגלת משא מטגל למצרכים שונים עם רשת מסביב כאשר צידה הקידמי של העגלה נפתח לחצי.

המחלקה עברה לקומת המרתף

המשביר המרכזי המשביר המרכזי המשביר המרכזי המשביר המרכזי

תל־אביב, רח' יגאל אלון 76, טל. 389333, 03־389410, דרך השלום 12, טל. 03־335131; חיפה, טל. ; ירושלים, טל. 02-841411; באר־שבע, 057־671021; קרית־שמונה, טל. 067־42671; אילת, טל. 059־72204.

המשביר המרכזי המשביר המרכזי המשביר המרכזי המשביר המרכזי

מה הולך

אנשים מופלאים, מכונות מעופפות

טסים וחולמים. כתבה אחת ב„נשיונל ג'אוגרפיק“ הציתה את עמק בית־שאן בחלומות על טיס. צריך להיות למעלה, אומרים בעמק, כדי להבין במה מדובר

יום אחד יצא ממשקו שי נוי, פלח ומכונאי בן 26 מכפר־רופין. כעבור כמה חודשים חזר מארה"ב כטייס ועימו מטוס. הקיבוץ מתקשה לא במעט לעכל את סיפור הטייס. אך שי נמוך הקומה, עם הזקן הצרפתי, הוא אדם מאושר, מאלו שזכו להגשים חלום ילדות.

מאז שהוא זוכר את עצמו רצה להגביה עוף. משהגיע מועד גיוסו, פנה לחיל האוויר ונדחה. „חסרו לי שני סנטימטר“, הוא מחייך. גם אחרי הצבא המשיך שגעון הטיס לנקר. שי הצטרף לקורס טיס אזרחי בשדה התעופה „מגידו“. ממש לפני הסיום פרצה מלחמת לבנון ורשיון הטיס התרחק.

עם שוך הקרבות החליט שי לצאת לארה"ב במסגרת שנת חופש מתוכננת. בסמוך נופל לידיו במקרה עותק של ה„נשיונל ג'אוגרפיק“ ובו כתבה על כלי־טיסה זעירים ומשונים מסוגים שונים. „ראיתי שם“, הוא נזכר, „מין כלי־טיס מוזר והחלטתי להגיע לארה"ב לחפשו. בניו־יורק שלחתי מכתב לארגון הטייסים וקיבלתי תשובה, ששם היצור המוזר הוא ג'ירוקופטר ומייצרים אותו בצפון קרוליינה. אך לשם לימוד כדאי שאגיע לפלורידה“.

משהגיע שי לפלורידה ופגש את האיש העוסק בכך, הונחה לפניו הצעה, שאי־אפשר היה לסרב לה: ללמוד להטיס את המטוס ולתחזקו ואחר־כך לקנות אחד במחיר מיוחד. במשך ארבעה חודשים הרכיב שי את המטוס שלו, למד לתחזקו ובמקביל עשה רשיון טיסה. בשלב זה שלח שי מכתבים לארץ, אחד עם נתוני הג'ירוקופטר לרשות הטיסה, לצורך קבלת אישורים, והשני לקיבוצו להודיע על בואו של „מועמד חדש“, בתקווה שיתקבל.

משסיים את הכשרתו ובכיסו רשיון הטיס המיוחל ארז את המטוס וחזר לארץ. בסוף שנת 1983 הגיע המטוס לארץ ואז החל המאבק שהתנהל בשתי חזיתות. האחת פורמאלית — השגת רשיון ישראלי לכלי. הטענה העיקרית אמרה, כי מעולם לא טס „יצור“ כזה בשמי ישראל ואיש אינו יודע מה זה. לא נלאה את הקורא בפרטי מחקרו הפרטי של שי, בדרך לרשיון הנכסף. בסופו של עניין מצא שי הוכחות כתובות ומצולמות, כי ב־1968 הביאה התעשייה האווירית „צעצוע“ כזה לארץ ויצאו גם תקנות המאפשרות טיסתו בשמי ישראל. שר התחבורה דאז, שמעון פרס, בכבודו ובעצמו, חתום עליהן.

החזית השנייה היתה במשק. שם לא התלהבו לקבל את „החבר החדש“ בטענות של סיכון והצורך בקבלת אחריות על כך ועוד. כיום המטוס שייך לקיבוץ, המממן את אחזקתו (זולה מאד) ואת הביטוח. „מסתדרים“, אומר שי, המצוי בשלב ההוכחה, שטיסה היא עניין פשוט ולא נועדה רק לסופרמנים מחיל־האוויר.

הג'ירוקופטר הוא מטוס עם רוטור של הליקופטר. הטס כמו מטוס רגיל. יש לו מנוע עם מדחף מאחור, הדוחף את הכלי קדימה והרוטור מסתובב כתוצאה מהתנגדות האוויר בתנועה והוא שגורם להעלאת המטוס. הטייס, בעזרת „סטיק“, משנה את זווית הרוטור כולו ועל־ידי כך מכוון את המטוס, מוריד או מעלה אותו.

להטיס את המתנגדים

על כוחה של כתבה בעיתון תעיד העובדה, כי אותו „נשיונל ג'אוגרפיק“, שהדליק את שי, הגיע גם לידיו של אבישי כפרי מקיבוץ רשפים, המרוחק 5 ק"מ מכפר־רופין, ונתנה את הדחף הראשוני לחוג הטיס בקיבוץ.

„התחלתי מחפש עקבות“. מספר אבישי והגעתי לבית־הספר לטיסה פרטית „קל טיס“ בהרצליה. כשהסתבר, שהעסק אפשרי, הלכנו בכיוון קיבוצי. פרסמנו רשימה למעוניינים ועם אלו התייצבו עשרה במספר, התחלנו מגלגלים עניין. שלב א' — כסף. התחלנו בגיוסים, כשהכיוון: ביצוע עבודות, שנמסרו לקבלנים מבחוץ. בקיבוץ היו דווקא לא מעט אוהדים, ששמחו לקצת צבע ופלפל בחצר. אחרים רגזו על הדרך הלא קיבוצית של איסוף הכסף — עבודה בשכר קראו לזה. כך או כך, הגענו לסיכום עם אנשי „קל טיס“ על מתן שיעורים לרשיון טיס ומדובר ב־40 שעות תאורטי ו־16 מעשי) בקיבוץ וקניית מטוס מהם“.

כיום יש ברשפים חוג טיס ותיק, עם שבעה טייסים ומטוס מדגם „אולטא לייט“. „בסך־הכל“, אומר אבישי, „זהו עסק בטוח לגמרי. אם נכבה המנוע באוויר, הופך המטוס לדאון ואפשר לנחות כמעט בכל מקום. במקרה של שבר או נזק קשה, יש לנו מצנח פירוטכני הנפתח בשנייה“.

אבישי, 34, נשוי + 3, אוהב כל דבר מסוכן ויוצא דופן. „הטיסה“, הוא מעיר, „שווה הרבה יותר מהסיכון. זהו תענוג שאי־אפשר לתארו במלים. צריך להיות שם למעלה, כדי להבין במה מדובר, במימר נוסף, שחיות יבשה צמודות לקרקע, כמונו, לא מסוגלות להמחיש לעצמן“.

החלום קדימה שלו זהו מטוס דו־מושבי. „משום שהטיסה היא ספורט אנוכי מאד, אתה נעלם לבד וחוזר עם ‚הראש בעננים', אבל אתה לבד עם החוויה. חוץ מזה, יש גם צד פרקטי במטוס זוגי. מספיק שאקח כל מתנגד לחוג בקיבוץ לסיבוב אחד למעלה וכבר הוא בעדי בפעם הבאה“.

סיפור המטוס הוא יקר במקצת. בהתחלה 5000 דולר המטוס + 1500 דולר רשיון הטיס. השאר זול מאד: מבטחים רק צד שלישי, כי את המטוס לא כדאי לבטח (צינורות אלומיניום לא מבטחים) וגם האחזקה + דלק לא יקרים.

טייסי העמק, שי את אבישי, מוכנים לספק אינפורמציה לכל דורש ומעוניין, כדי לקדם את הנושא.

כל הנוגעים לענף חולמים על הפיכתו למקצוע, כאשר האופציה המדוברת ביותר היא ריסוס חקלאי. יש כבר כאלה, שהחלו בכך ומצליחים. המחיר לדוגם ריסוס זול מאד יחסית ולכן הם משוכנעים, שגם כדאי. מדברים גם על עזרה למשטרה ולמג"ב בסיורים ובחיפוש רכב גנוב ולפעמים גם מבצעים. בינתיים טסים וחולמים וצופים לעתיד ורוד.

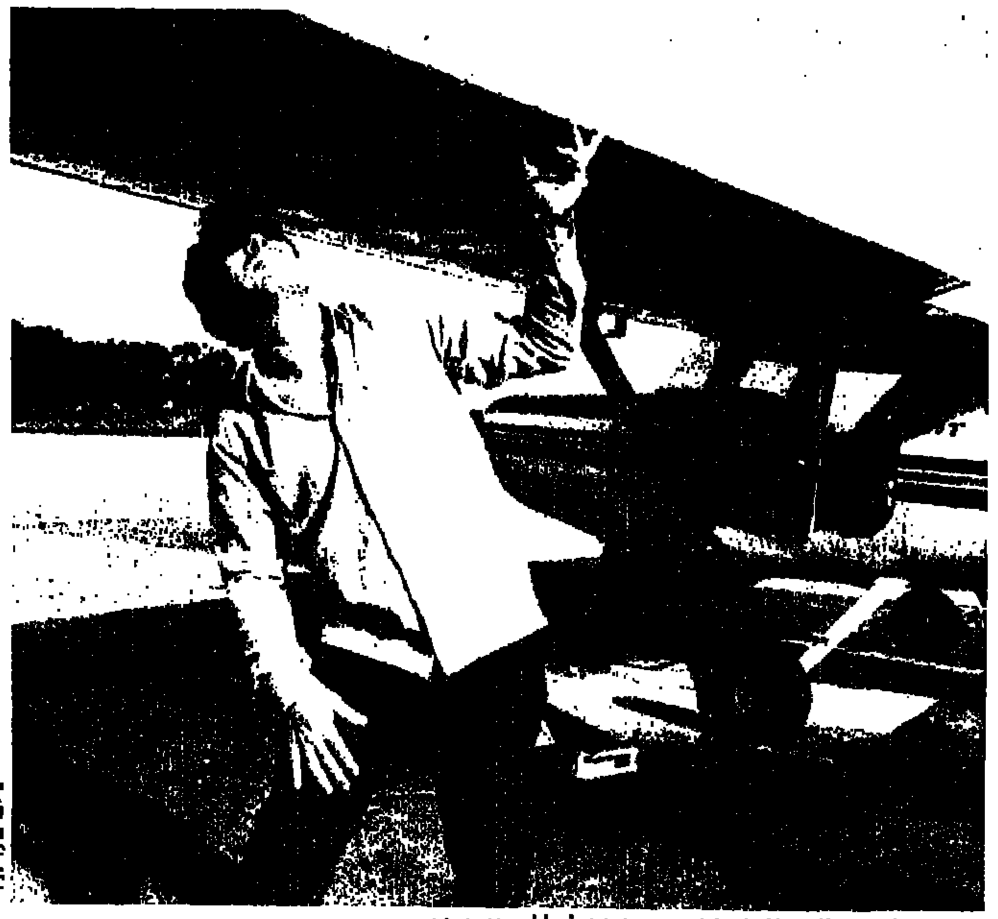

גדעון דרורי, בכיר טייסי העמק: „המרוץ לחלל נתן דחיפה“

לא בשמיים

גדעון דרורי, בן 36, נשוי + 3, מקיבוץ חפציבה (רק שנתיים), הוא ה„בכיר“ שבטייסי „העמק“ (כמובן בין הטייסים האזרחיים). הוא מבקש להדגיש, יש לו רשיון טיס למטוס „אמיתי“ — ססנה 152. גם הוא, כ„עמיתיו“, חולם על טיס מאז שהוא זוכר את עצמו. כל מה שמעופף תפס את עיניו וליבו מילדות.

גדעון נולד בקיבוץ מעגן, שלחוף הכנרת. את „המסננת“ של חיל האוויר לא עבר ולכן נאלץ לגנוז את חלומו לשנים מאוחרות יותר. לאחר שעזב את הקיבוץ איפשר לו מצבו הכלכלי (הוא עבד אז כמנהל עבודה) להגשים את חלומו ולהתחיל בלימודים לרשיון טיסה.

דומה, כי הוא עדיין נרגש מעצם השגת הרשיון הנכסף. „תראה“, הוא אומר, „חובבי הטיסה משוכנעים, שהם מבינים בנושא, עד לרגע שהם מתחילים את רשיון הטיסה ואז מסתבר להם, שאינם מבינים כלום ולא יודעים דבר. כך גם אני. רשיון הטיס בארץ הוא רשיון בין־לאומי והוא מחייב לימוד חומר רב מאוד בתחומים רבים, בהם גם בחינת תקשורת בין־לאומית, שהיא בעל־פה. יושב מולך טייס ג'מבו ומרביץ חופשי ובאנגלית ואתה. אסור לך להכשל“.

מבחינה כספית זה סיפור של כ־5000 דולר הפרוש על פני שנתיים.

עכשיו, כשהוא טייס מוסמך, עליו לטוס לפחות 10 שעות בשנתיים ולעמוד באותו פרק זמן בבדיקה רפואית ולהמציא תעודת יושר במשטרה.

בחפציבה הוא, כאמור, שנתיים. לדבריו, הקיבוץ „עיכל“, עם קצת קשיים, את העובדה, שיש להם טייס במשק, אבל כיום יש הסדר, המאפשר לו לטוס באופן מספק (שעת טיסה עולה כ־64 דולר).

„האישה שאיתי“, הוא מגלה, „טסה פעם אחת איתי וזה הספיק לה. אבל היא מקבלת את השגעון של בעלה“.

גדעון מתכוון לשמור בעתיד על רשיון הטיס, שהשיג בעמל כה רב. הוא מקווה מאוד, כי תבוא עדנה לתחביב שלו בתנועה הקיבוצית. המצב כיום הוא כזה, הוא מסביר, שהמירוץ לחלל נתן דחיפה עצומה על ידי פיתוח מתכות חדשות וסוגי בד חזקים ומיוחדים לסוגי המטוסים הזעירים למיניהם, בהם הג'ירוקופטר והאולטרה לייט. לכן, הוא חולם על חוג אזורי גדול עם מטוסים זעירים, מדגם מתקדם יותר, וטייסים רבים מהקיבוצים השונים. וזה בהחלט לא בשמיים.

שלמה גלזר

M.G.G.

מידות גדולות לגבר

כל סוגי האופנה:

מכנסיים עד מידה 76
חולצות עד מידה 58
בלייזרים עד מידה 66

וכמו כן בגדי ספורט לכל המידות

כתובתנו: טשרניחובסקי 5, תל־אביב טלפון: 658965 – 660386

שעות עבודה: בוקר: 09.00-13.00 – 16.00-19.00 יום ג',ו': עד 14.00

אורטלקו בע"מ חברה לטלפונים ותקשורת

מפיצים מורשים למרכזיות אלקטרוניות „תדקס“ „אמורלד“
תוצרת תדיראן

✦ שיווק כל סוגי מכשירי טלפון וציוד לקשר פנים
✦ מכשירי מדידה
✦ רכיבי אלקטרוניקה
כבלי שמע וטלפון

בתנאי אשראי מיוחדים לקיבוצים
ניתן להזמין טלפונית

אורטלקו בע"מ, רח' מטלון 55 ת"א, ת.ד. 36575
טלפונים: 373731 — 382609 — 03־381814

מיבצע חודש ינואר 87

במבצע **פרכיות אורז** ב־0.80 ש"ח ליחידה (של 150 גרם לחבילת ענק במולה).

במבצע הכרות **מלבין קפה של „עלית“** במחיר 2.09 ש"ח נטו לקופסא של 500 גרם.

התחלנו בשיווק שמן של המפעל **„תבלין“** בכל מחסנינו.

התחלנו בשיווק מיגוון הפיצוחים של **פיצוחי „מולי“** במחירים מוזלים.

התחלנו בשיווק הביסקוויטים הנהדרים של **„גטניו“** במחירים נמוכים.

מוצרי נייר קיבוץ „שניר“ על רוב המיגוון הנחה של 15% בקניה מהמחסן.

„יפאורה“ שוופס על כל קניה של 10 קרטונים של משקה בפחיות או משקה בבקבוקים 1+2 ליטר — יוענק קרטון אחד בחינם

„כרמל מזרחי“
13% הנחה על:
1. קברנה לבן
2. קברנה סלקטד
3. סוביניון לבן
18% הנחה על יין הילולים
על כל יתר מוצרי „כרמל מזרחי“ 8%

„בית האריזה“ של „המשביר“
אבקות אפיה — 5%
אבקות סוכר — 5%
תמציות אפיה — 5%
כל סוגי הפודינג — 10%

יונה / נון מבצע יצרן על כל המיגון
1. כל סוגי הטונה (כולל סלט טונה) — 10% — 25%
2. כל סוגי סרדין כנרת (כנרת, לבנון, ביצקי, שפרוטים) — 15%
3. כל סוגי סרדין סטאר — 15% — 20%
4. כל סוגי המקרלים — 20% — 25%
5. קרפיונים למיניהם — 20%
(מחירי נטו מרוייקים יימסרו ע"י המוכרים).

במחסנים מבצעים מהמלאי
אפונת גינה ירוקה סטנדרט 3 ק"ג במחיר 4.12 ש"ח ליחידה
תפוחיות (אבקת תפ"א 10 — A) במחיר 9.00 ש"ח נטו לקופסא (טוב למאכלי חלב ובשר)
על ממרחי שוקולד מתוצרת חוץ נעניק 10% הנחה
תפ"א קלופים 3 ק"ג במחיר 4.75 ש"ח נטו ליחידה
רסק עגבניות (22%) במחיר 3.22 ש"ח נטו ליחידה

תה „המשביר המרכזי“
תה 2000 (אלפיים) עם סרט 14.50 ש"ח נטו
תה 500 (חמש מאות) עם סרט 4.00 ש"ח נטו

„טעם של פעם“ ספק חדש בהספקה ישירה של סיגרים וקופה במחירים אטרקטיביים ובהנחה קבועה של 4%

מחירי המוצרים אינם כוללים מ.ע.מ.

המחלקה לחמרי בנין

מריצות קלות משקל
לגני, לבנין ולכל מטרה.
מסגרת פלדה מגולוונת
מיכל פיברגלס 80 ליטר
גלגל מנופח או מלא לפי בחירה.

מרזבי פיברגלס
בשל הדרישה הגדולה, הגיע משלוח מיוחד נוסף של מרזבי פיברגלס VICON להתקנה עצמית

Vicon

הקיבוץ עושה עיניים

ביריד התעשייה הקיבוצי, המתקיים בימים אלה ב„לב דיזנגוף", הומים בעיקר דוכניהם של המפרסמים הכבדים. ביריד הם מחייכים זה לזה. על לוחות הפרסום הם מנהלים קרב איתנים

מנהל מכירות במפעל קיבוצי מסתובב בעיר עם אוטומטית צמודה, מחלק הוראות בטלקס ולפעמים גם מעשן מקטרת, אך האם הוא יודע למכור?

„מקימים מפעל, משקיעים בייצור ומצפים לתמורה", אומר אוהד קריב, דובר איגוד התעשייה הקיבוצית. „לחברי הקיבוץ יש הרגשה שזה שווה הרבה כסף, עכשיו צריך לראות תוצאות. לא מבינים, שאם לא משקיעים בשיווק, אין מכירות. לא קוראים נכון את השוק. גם המוצר הטוב ביותר זקוק לפרסום וליחסי ציבור כדי להמכר. הסיפור, שמוצר טוב יגלה את עצמו — הוא עורבא פרח. מי שלא עוסק שנים ביחסי ציבור — אוכל אותה. זה קשור במנטליות. מרכז מפעל ישיג בקלות תקציב למכונה חדשה, יקרה ביותר, אך יתקשה להשיג סכום דומה למסע פרסום.

על פני השטח נראה, שלמפעלים קיבוציים רבים חסרה אסטרטגיה עסקית. יש טענות לעיצוב, לאריזה, לא מבינים, שהתשומה היקרה ביותר בתעשייה היא הזמן. כי אם לא תגבה מהר את מחיר פיתוח המוצר, יבוא מתחרה ויעתיק אותך, אולי גם יעלה עליך. בתעשייה אלקטרונית, למשל, מייצרים בעולם מהר, ותמיד יש תחליפים זולים יותר. מי שלא מוכר מהר — מפסיד.

מנהל מפעל צריך לקום בבוקר ולחשוב, מה הוא עושה ליחסי הציבור של המפעל. מנהל בקיבוץ (החכם התורן, בגלל בעיות רוטאציה...) הוא בדרך כלל חשדן, מחזיק סודות בבטן, לא מבין שזה כבר ידוע מזמן. יש לו יוזמה (המבצר האחרון של היוזמה החופשית היא התעשייה הקיבוצית), אבל הוא חסר ניסיון בנושא השיווק.

יחד עם זאת יש השתלבות מתמדת בשוק, התעשייה הקיבוצית מתרחבת, לומדים את העסק".

בלי סנטימנטים

משרדי פרסום ויחסי ציבור מציעים את שירותיהם המקצועיים ומבטיחים הצלחה עסקית. כמעט כל המפעלים הקיבוציים כבר קשורים היום בחברות פרסום פרטיות, כשלב שלא ניתן להמנע ממנו. ב„גיתם" — מערכות תדמית, עוסקים ביעוץ במכלול כולו: שיווק, פרסום, יחסי ציבור וקידום מכירות. „אנו תופרים ללקוח חליפת תדמית, כדרוש לו", אומר רמי לוי, ממנהלי המשרד והמופקד על התיקים מטעם ההנהלה. „איתרנו בתעשייה הקיבוצית בעיה: פוטנציאל בלתי רגיל בייצור, אבל חוסר יכולת לתרגם למכירה. אנחנו לומדים תחילה את הלקוח, זה כולל בעיות במפעל, אפיון המוצר, תחקיר שוק, פוטנציאל המוצר וכן מידע על המתחרה. לאחר מכן מגבשים לו אסטרטגיה של פעולה וטקטיקה. זו חבילה עיסקית וזה עולה כסף. המפעל צריך להחליט. בקיבוץ התהליך יותר מורכב, כי אם במפעל פרטי יש היראריכיה ברורה, הרי בקיבוץ על אף חלוקת התפקידים, מתקבלות החלטות בפורום רחב. כולם בעלי בית ועם זה צריך להתמודד. לפעמים זה לחיוב, אבל יוצר בעיה.

אין דין מפעל למוצרי צריכה, כדין מפעל למוצרי חקלאות, או תעשייה. קהל-מטרה שונה, דרכי פעולה אחרות. אם בראשון יש ללכת על מודעות וג'ינגלים, הרי בשני יעיל יותר פרוספקטים או ארגון כנסים לאנשי מקצוע.

יש הבדל תהומי בין אנשי מכירות בקיבוץ לאחרים. הם מכירים מצויין את המוצרים שלהם, אך לא יודעים למכור.

„אורים" דולק בגדול: שלט חוצות, פינת יהודה הלוי — קרליבך. ת"א

בקיבוצים שעובדים איתנו יש הבנה לכך, שכדי למכור ולהתחרות צריך להיות אפקטיבי. קיימים אצלם שיקולים עיסקיים בלבד — אנחנו מפעל, וחייבים למכור. קרה, שבאו אלינו מקיבוצים ואמרו: חשבנו שאנחנו חכמים. הוצאנו איזה פרוספקט או מודעה — בזבזנו כסף. היום אנחנו באים אליכם לקבלת שרות מקצועי".

דור חדש של תעשיינים, אנשי מקצוע, שרכשו הכשרתם במוסדות השכלה גבוהים, נקלט במפעלים הקיבוציים ומנסה לנתב בג'ונגל הפרוע של השוק. במדרשת רופין עבר הדגש מלימודי חקלאות ללימודי כלכלה ומינהל. הקיבוצניק מאמץ עקרונות עיסקיים ומעדיף אותם על פני ערכים של התיישבות ושיתוף. בשיקולים מסחריים אין מקום לסנטימנטים.

דיווח לגזבר

במחלקת השיווק של מפעל תעשייתי עובדים על ארבעה שלבים, הידועים כארבעת ה-P: 1. PRODUCT — אפיון המוצר. 2. PRICE — קביעת מחיר. 3. PLACE או PHYSICAL DISTRIBUTION — דרכי הפצה. 4. PROMOTION — קידום מכירות. פרסום אינו אלא קטע אחר מהסעיף הרביעי. „הוא הקרם שבעוגה", אומר ישראל ציגלמן, מומחה ליעוץ שיווקי. „לבוא ולהגיד לצרכן מה יתרונות המוצר, כמה עולה והיכן ניתן להשיג. קיבוצים נוטים לרוץ ולפרסם בתהליך לעבודת שטח בשיווק. מחפשים את הפתרון הקל. לא רוצים ללכלך את הידיים. אני יודע על חברה קיבוצית, שהיתה קשורה לרשת שיווק ולמפרסם פרטי ורצתה להחדיר לשוק מוצר חדש. זה לא הלך. התברר, שהמשווקים כלל לא הוציאו את המוצר לחנויות, או לשם מה פרסום? קיבוצניק נוטה לחפש פתרונות נוחים, אינו יודע לאפיין מוצר, לדאוג לעיצוב נכון של אריזה, מעדיף לשפוך כסף על פרסום מלעשות עבודת שטח בעצמו. חברת פרסום אינה פנויה לעשות עבורו שירותים אלה. קודם כל, צריך להיות מוצר טוב. שום פרסום לא יהיה תחליף לכך. נותנים לחברות הפרטיות חופש גדול מדי.

מפעלים קיבוציים לא יודעים להזין נכון את חברת הפרסום והיא, עוד פחות מהם, מסוגלת לבדוק. רוב החברות מתמחות במוצרי צריכה, בשאר אין להן די הבנה. פרסום הוא כמו פצצה, יכול להיות יעיל, אך גם להזיק. הרבה מפעלים מפספסים, כי לא עשו שיעורי בית. רק לאחר שיכניסו למפעלים קיבוציים שיטות עבודה במחלקת השיווק, אפשר יהיה להזין טוב ונכון את חברות הפרסום".

משרדי הפרסום הפרטיים למדו כבר את הלקוח הקיבוצי, מכירים את בעיותיו מבית. משרד „און קיי" יודע לספר על צרותיו עם אנשי המכירות בקיבוצים, שאיתם הוא עובד: „הם מבינים את חשיבות העניין, לא כל כך מוכנים להשקיע. הצרה היא, שלמפעל יש ניגוד אינטרסים עם הגזבר. יש חובת דיווח. גזבר הקיבוץ רואה את זה ככסף זרוק, לא רואה את הצד המסחרי. אבל הם משתפרים, תלוי בנסיבות".

דינה רמג ■

גם יתרון, גם חסרון

„קיבוץ — שווה כסף, במיוחד במוצרי צריכה. קהל הקונים בארץ מייחס לקיבוץ אמינות, איכות ויושר תעשייתי. כך שכבות המבוססות, המחפשות מוצר טוב ברשתות שיווק גדולות", אומר דובר איגוד התעשייה הקיבוצית.

חברות פרסום, העובדות עבור מפעלים קיבוציים, מודעות לכך, מדגישות זאת במודעות ובג'ינגלים.

בפרוספקט של מפעל חדש, באחד מקיבוצי העמק, ניתן דגש לכך, שזה משק ותיק, דור שלישי בקיבוץ. זה חלק מתדמית חיובית, זה U.S.P. — יוניק סטלינג פוינט — נקודת יתרון שיווקית. אם המוצר הוא מזון, כדאי לתת לו עיצוב מן הטבע — קונוטציה חיובית, חושבים על מזון טרי ישר מן המשק.

מפעלים המייצרים כלים חקלאיים, או מערכות השקיה, נהנים מיתרון תדמית, בעיקר בחו"ל, שם הפך הכפר המתועש הישראלי ללהיט.

ארץ-ישראל היא מעבדה חקלאית. יש בה אקלים מדברי עם אקלים הררי, והישגי החקלאות השיתופית מתבטאים בפיתוח עצום של תעשייה מודרנית לחקלאי.

לא כן במוצרי תעשייה כבדה ותעשייה אלקטרונית. כאן יש אפילו חשש לנזק. אין ייחודיות לקיבוץ כיצרן ולא כדאי להדגיש אותו בפרסום.

מתחת לשמיכה

בין 400 מפעלי התעשייה בתנועה הקיבוצית יש גם המתחרים ביניהם בתוך ענף אחד. בהתנגשות הזאת, בין ערכים קיבוציים מבית ושיקולים טהורים עיסקיים, עומד התעשיין הקיבוצי חסר אונים.

חברת הפרסום הפרטית מציעה לנקוט בקו אגרסיבי, לעלות על חולשות המתחרה. תעזבו את זה, אומר הקיבוצניק, בוא נבחר בקו פרסום אחר.

ב„נועם" אורים, מפעל שמיכות, נאלצו להכנס חזק למסע פרסום, לאחר ש„שמיכות כרמיה" הקדימו אותם בשבועיים. שני המפעלים הקיבוציים מפגיזים את קהל הקונים במסע פרסום אדיר. העונה קצרה — יש להספיק ולמכור.

„הם יצאו לפנינו עם שלטי ענק, זה השפיע על הפרסומאים שלנו", אומר ישראל ברוך, איש המכירות של „נועם". „הם לחצו עלינו להחליט החלטות ומהר. התחרות עם כרמיה גררה אותנו, אבל אנחנו עומדים בה. זה אנחנו שיצקנו את המושג פוך סינתטי, להבדיל מפוליאסטר רגיל. מפעלים אחרים השתמשו במושג ולמעשה הרגו אותו. הסיבים שלנו לחומר המילוי עשויים חללים, אבל כרמיה הלכו על טריק פרסומי והודיעו על סיב של ארבעה חללים. בפועל, אין הבדל, אבל הבגרות של הקהל בעוכרנו. במשק מגיבים בחיוב, שואלים, מדוע לא עשינו קודם פרסום כזה. יש לנו הצלחה עצומה במכירות, ביותר קלות מחליטים החלטות, גם זה בגלל כרמיה".

בסך הכל תחרות הוגנת ולא משמיצה — שומרים על כללים של אתיקה.

ב„שמיכות כרמיה" מגיב זאב חראל: „בנינו אסטרטגיה של פרסום ושיווק, תכנית ויעדים. לא כתגובה ל'נועם', ולא הגררות.

עד לפני שנה עבדנו בשיווק עצמאי, שהיה לוקה בחסר. השנה אנחנו משווקים דרך 'כיתן', זה מביא תוצאות בשטח.

איננו מרגישים בתחרות. יש לנו מוצר טוב, שהקהל צריך להכירו. אנחנו דוגלים בהסבר לקונה. זהו הפרסום האמיתי, זו העברת המסר.

אני חושב, שעשינו מהפיכה בארץ עם השמיכות שלנו. אנחנו עובדים עם חברה בינלאומית בשם 'דופייט', יצרנית של סיבים בלעדיים, המעניקים לשמיכה כושר בידוד אמיתי. לכן, איננו מתחרים בשמיכות של 'נועם', אלא בשמיכות מפוך אמיתי.

אם 'נועם' מוכרים מצויין, כמו שהם אומרים, אינני רואה בכך תחרות. זה בסדר. גם הם צריכים להתפרנס. אגב, בעבר, לפני כמה שנים, ניסינו להגיע להידברות עימם — לא הלך, הם לא רצו".

שום דבר אנושי לא זר לקיבוץ רגבים

אסמור בע"מ
מערכות סטריאו
טלוויזיות וידיאו ורמקולים

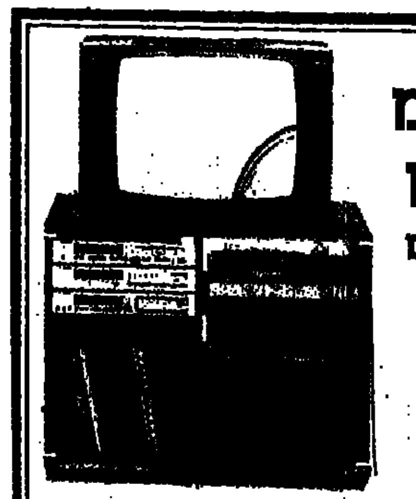

פטיפונים .... מ- 150 ש"ח
רסיברים .... מ- 250 "
טייפים – דק .... מ- 250 "
מערכות סטריאו משולבות .... מ- 445 "
מערכות בחלקים .... מ- 695 "
רמקולים HIFI + תיבות מ-20W – 120W .... מ- 79 "
רדיו טייפים ניידים .... מ- 180 "

המחירים הזולים ביותר מכל מרכזי הקניות בארץ
בוא אלינו והשווה מחירים

„אסמור" – העליה 25, תל-אביב
טלפונים: 830605, 03-384910

גם בכאב וגם ביופי

"יכול להיות, שיש כאלה, שלא היו מזילים דמעה, אם הייתי שוכבת עם דכאון מתמשך, או מאושפזת איפשהו. הרי בקלות יכולתי לגלוש לזה. הייתי קרובה לכך עשרות פעמים, או קיי. עוד אחת שנשברה, זה לא סיפור. אבל עוד אחת שמסתדרת ונראית יפה זה סיפור. וזאת האכזריות".

שולה הרפז תמיד מעוכה אש

שולה הרפז, בת 50 פלוס, ממשמר־העמק. השם הזה אומר לך משהו. נפגשת איתו כבר במסגרות שונות. גם שחורות לראבון לב. הסיפור שלה יכול היה להיות גם שלך, אבל הוא לא. אתה תמצא את עצמך, אולי פה ושם, משיק לאיזה קו קיבוצי־משפחתי. אבל הסיפור כולו הוא של האשה הזאת, במעגלים כמעט בלתי אפשריים.

וכמה יופי, עוצמה וכאב יש באשה הזאת. מסוג הנשים, שמעיפים עליהן עוד מבט. בעיקר מי שיודע את הסיפור שמאחורי ההופעה הזאת. תמיד מטופחת, מרשימה ומאד זקופה. זה שייך למעגל הראשון, המקצועי — לעבודה. גם אם היא מנסה, כמעט ואינה יכולה לעשות הפרדה. איזה חלק בה הוא חייה הפרטיים ואיזה חייה המקצועיים. עד כדי כך, שאם חלק זה לא היה, היה נשמט מתחת רגליה בסיס חזק מאד.

במקצועה היא מורה לחינוך גופני. את הכשרתה קיבלה בסמינר הקיבוצים. בימים שעוד הוציאו משם שליחים לרבה. במהלך השנים ראתה עצמה כמי שמעבירה מסר לאנשים, ליצור חיים ומה קורה בינם לזולתם — כשהגוף הוא הכלי, במרכז. ישנה תפיסה, האומרת, שהדימוי העצמי, הביטחון בגוף, היכולת לדעת איך לחיות, כשכבר יש בעיות ומחלות, זהו אחד המרכיבים העיקריים בחיים.

קצת בצער היא מביטה לאחור ורואה שאולי התפשטה על תחומים רחבים, מתוך הרצון לתת תשובה לכל צרכיהם של האנשים, אם בקשר עם עם בני משפחה, אם צרכיהם של ילדים בינם לבין עצמם, או של מבוגרים. למשל, העובדה שלמדה תראפיה, בילתה שנתיים כסטודנטית שלא מן המניין בביה"ס לרפואה, רק כדי להבין, לדעת ולהיות יותר אחראית, לדבריה. ומן הצד השני של הסקאלה, חיפוש מתמיד אחר תהליכי חינוך.

אף פעם לא יכלה לבחור מתוך המגוון הרחב של בן אדם וגופו, את הפרק הגדול הזה, את התת־פרק שאותו תלמד עד הסוף. כל קטע היה חשוב בתקופה אחרת.

30 שנה במקצוע, נגעה כמעט בכל התחומים. זה עשה את העבודה ליותר מעניינת, והיו בה נגיעות יצירתיות לרוב. הפנייה הבלתי פוסקת לכיוונים חדשים הביאה בכנפיה הרבה יופי ושמחה, אך גם המון אי־שקט. לא נרגעים לרגע. מה שמוביל הוא הרצון להעביר לאנשים — עם אחריות. מצד אחר, לשאוב במקורות המרעיים, ומצד שני, פגישה עם האנשים. והטרנספורמציה הזאת לא פשוטה.

אחרי שנים רבות היא יכולה לקבוע בוודאות, שזה היה הדלק שהניע אותה בכל תקופות חייה, גם אלו הקשות ביותר. הפגישה עם הגוף, שהיא הכי בלתי אמצעית מבין כל המפגשים.

הכושר הגופני מעולם לא היה בראש מעייניה. תמיד הרגישה, שהיא שליחה של החלשים, ופנתה בכיוון של אלה שקשה להם. ולא שלא היו לה מתנגדים. כאלה שסברו, שיש ללכת על כוח ולפתח את הספורטאים הטובים. אבל היו גם לא מעט חסידים ומאמינים. וכמעט למן ההתחלה היו אלה גם מ"המרחב", מאז שהחלה לעבוד גם ב"אורנים". מה שלא סתר מעולם את ההתמדה בעבודה בבית, כשיש קבוצה ש"הולכת" איתה כבר למעלה מ־20 שנה. קיבוץ בשבילה הוא המקום הנכון לעבוד עם תפיסה מקצועית זו. חברה רב־גילית: בבוקר עם ילדים, בצהריים עם יותר גדולים ובערב עם מבוגרים.

בנוסף לעבודה עם קבוצות עבדה שנים רבות ככוח־עזר, אם סמוי ואם גלוי, לצוות האחיות. בעלת טביעת עין וידי זהב, נחשבת למומחית ממדרגה ראשונה לאיתור ואיבחון בעיות וכאבים, וגם לטיפול. אנשים פשוט עולים לרגל.

היום כבר אינה עובדת עם ילדים. ביום בו נכנסה לשיעור ואחד הילדים, שלא זיהה אותה, שאל — של מי את סבתא? (עד אז נשאלה: של מי היא אמא), הבינה, שעד כאן עם ילדים קטנים. לכן קרה לה דבר יפה, עם המעבר לעבודה, שבמהותה היא יותר הדרכה והכשרת מורים בסמינר־הקיבוצים.

וכמו אנשים רבים בגילה היא מתחילה לחשוב על שינוי. על מה שתעשה בקדנציה השנייה של החיים. למרות שלא הקדישה די מחשבה לנושא זה, היא אינה מצטערת על רגע. גם לא מודאגת. יודעת, שתמצא את העיסוק הנכון לה, שמן הסתם יהיה קרוב לתחום הנוכחי. וגם אם היום מזהים אותה עם תנועה וחינוך גופני, אין היא מצירה על כך. ואפילו ש"לא מרשים" לה, שיכאב לה הגב. אין לה את הפריבילגיה הזאת, שהיא בעצם זקופה יותר מאשר הגב מאפשר. כך, מצד אחד, את קורבן, ומצד שני, הגב שלך מרוויח מזה.

הרבה דברים אותם לימדה, חוותה, באו לא רק מהספרים. זה היה צורך שלה, כך לעבוד וכך להתבטא. הכלי, שהכי קל לבוא איתו בין אנשים. דרכו התקשורת. זאת תעודת הזהות. לא רק חיצונית. זה מה שבא מבפנים ואפשר להיות חזקה בו ובטוחה.

מטרה לאש

ילידת מושב. לקיבוץ הגיעה עקב נישואיה, כשהוויתה מאד רחוקה. במושב בו גדלה, משמר־העמק, לא היה אידיאל נשגב. כשהיתה מרגיזה את אמה היתה סופגת כאיום את ההבטחה — אם לא תהיי נחמדה, נשלח אותך למוסד החינוכי במשמר־העמק.

ואכן, המעבר לכאן לא היה קל. האקלים החברתי, שפגשה עם תום לימודיה, לא איפשר כל עיסוק במקצוע. בשבילה היה זה לאבד את העולם... הלימודים בסמינר עשו אותך שליח, וכאן הם אומרים לך: אנחנו לא צריכים את זה. צריכים גננות. מוכנים מחר לשלוח אותך ללמוד. המחנך באותה תקופה היה רבימג. מישהו מבחוץ לא היה יכול לחדור.

מכאן פילסה את דרכה לבדה. נכנסה לשיעור אחד. ולעוד מורה. ואחרי שנתיים באו אליה מ"אורנים", וביקשו שתבוא לשעתיים. מובן שזכתה על כך לקיתונות של רותחים. באופן רשמי היתה מחליפה בבתי ילדים.

הלחץ החברתי היה חזק מאד. היית צריכה להיות טובה מאד. לא סתם כך. הזרקור הזה הנחה אותה אחר כך בכל מעשיה ולימודיה — לעשות את זה הכי טוב והכי נכון שאת יכולה.

ובהמשך, לצד קשרים חברתיים מאד יפים שנרקמו, צצו גם המתנגדים הראשונים. בשטח האישי. בשטח המקצועי זכתה לאמון רב מצד רוב האנשים. האימרה אין נביא בעירו, לא חלה עליה.

לאט לאט עברה לעבוד רק בזה. לא ויתרה. למרות דעת הקהל העויינת ולמרות שלקחה ללב. בלילות בכתה ובבוקר קמה והלכה לעבוד כמה שאהבה. אבל המחיר היה כבד. ומהסיבה הזאת, מתוך הרגשת השוני הרודפת, כשהחריגות כמעט ולא מאפשרות מרחב מחיה, רצתה לצאת מהקיבוץ. בשלב הראשון, מאחר שעודד, בעלה, לא רצה לצאת, קיבלה הצעה של הקיבוץ לצאת לשנת חופש, לבד. לא לפני שחברה אחת, צדקת ועתירת עקרונות, התנתה זאת בכך, שאסור יהיה לה לחזור הביתה לראות את הילדים. כי אם כך — הרי אין זו שנת חופש... זה היה ב־1966. היא עבדה בגבת שם נתנו לה גב וב"אורנים". וגרה, כמו בשיר המפורסם, אצל ההורים. בשל היותה אם נורמאלית היא מתגנבת בחושך לחצר משמר־העמק לראות את ילדיה. ועודד מביא הביתה אוכל.

בדרכה שלה לא שמרה גם כאן זמן רב על החוקים, כאומרת — פה לא יעשו לי בית־סוהר, והיתה לוקחת ומשכיבה את הילדים יותר בגלוי.

לשונות רעות, היא אומרת לאחר שנים, תמיד היו ותמיד יהיו. בשלב מסוים הפסקתי לעשות מזה סיפור. זה לא מה שינחה את חיי. אנחנו נעשים יותר טובים, אם אנחנו אומרים על מישהו אחר, שהוא לא טוב, אנחנו נעשים יותר קיבוצים, אם מישהו אחר אינו קיבוצי.

והיא תמיד משכה אש. פעם ההורים קנו לה טבעת. "באתי איתה הנה, ואיך שעלו עלי... מכניסה נורמות חדשות, תגהום, לבד, שכל הבחורות יענדו טבעות. לא הורדתי, כי אם הייתי מורידה, הייתי מתקפלת". רק השבוע, באחת הסרנאות, אמר לה מישהו — לא יודע אם זו מחמאה, אבל נכנסים לאולם, יש פה 150 איש, ומיד רואים אותך. לא אגיד, אם זה טוב, או רע, אבל רואים. ומי שרואים אותו הוא מטרה לאש. או אחד יגיד, "הו כמה היא מרשימה ומעניינת", והאחר יגיד, "אני לא סובל אותה, איך היא מתנהגת". היום, עם הבגרות שלה היא יכולה להביט על הדברים קצת מהצד.

כך או כך, סופה של שנת החופש היה בעזיבת כל המשפחה. בשלב הראשון לחיפה. אחר כך למושב בעמק־חפר. פיצויי עזיבה לא קיבלה, רק הלוואה לשם קניית מכונית לעודד, לצורך עבודתו בחברת הריסוס "מרום". וההלוואה, כמובן, יושבת בגרון עד שמחזירים. ובכלל, הלחץ החברתי לא פסק גם כן. על עזיבת משפחה גדולה, אמא וחברים טובים. בשל כך לא נכנסו לחדר־האוכל. להוציא פעם אחת, כשרמי חזר מהשבי ועשו לו מסיבה גדולה. המוסר החברתי רודף. מה שלא סותר געגועים.

שולה: "הייתי חולמת בלילות על משמר־העמק. וכל אחד במיטה שלו התגעגע כנפרד". החזרה למשמר־העמק היתה ביוזמתה. וכשאמרה את המלה הראשונה התברר, שכולם פשוט מחכים. זה הבשיל בליבה בזמן מלחמת יוה"כ. פתאום מצאה עצמה לבד באווירה של מלחמה. כשסביבה חברים, שההכרות איתם זה לא אותו הדבר. יותר על המישור של כדאיניקיות. ואז בא מעין נדר, שאם יוצאים איכשהו מהמלחמה הזאת — חוזרים. וכך, זמן מה אחרי המלחמה, בלכתה לצידו של עודד בהלוויה של אחד מילדי המושב, ובית הקברות הוא קטן ועלוב, היא מוצאת עצמה אומרת לו — אם אני אמות, אני מבקשת להיקבר במשמר־העמק. תשובתו לא מאחרת לבוא — מי שרוצה להיקבר במשמר־העמק, צריך קודם לחיות שם. ולא ארך זמן עד שנפלה ההחלטה. שבוע אחרי זה עודד כבר היה במשמר־העמק. לא נתן לה אפשרות להתחרט. זה היה בשל כל כך בתוכו. וזה היה אחרי שהוכיחו לעצמם, שלא חזרו על ארבע. ואחרי שהסתבר שהחופש בחוץ הוא רק בסיפורים. בית־בישולים־קופת־חולים וטיפוס ברמת חיים, שפירושה עוד ועוד עבודה, ולאו דווקא זאת שמעניינת. ופתאום אתה מבין, שאתה מרמה את עצמך.

אבל בקיבוץ, כמו בקיבוץ. אחרי ההודעה על החזרה אנשים חיפשו, איפה הבעיה. הלכו שמועות משמעות שונות, כשעל הכל מרחף — איפה הם נכשלו, שהם רוצים לחזור.

שולה: "אני זיהיתי את זה כמוסר כשחון נורא של הקיבוץ. זה אפילו הפחיד אותי. אמרתי, אם זה כך, אז לאיזה חברה לא בטוחה בעצמה אני חוזרת?

עם זאת, קבלת הפנים והורה כמעט שקשה לתיאור. ללא שום תנאי, ישר להחזרה, ללא מועמדות. כאילו מחקו את כל האפיזודה והילדים שגם הם רצו לחזור, נשתלו בחזרה, כאילו לא החסירו יום. שולה חזרה ללמד ב"אורנים" ולעבוד בבית. עודד עבד חצי שבוע ב"מרום" וחצי שבוע במטעים. מצאו קיבוץ אחר.

תהליך ההקהיה

אלא שהחלום נגמר מהר מדי. שנתיים וחצי חיו יחד אחרי החזרה למשמר־העמק. בסוכות 1969 נהרגו עודד וגיא, הבן הבכור, בהתרסקות מטוס כל מעל שדות עמק יזרעאל.

שולה: "בתקופה הראשונה הקיבוץ נתן תמיכה בלתי רגילה. אלא שמהר מאד, לפחות לגבי, התחיל שוב הלחץ החברתי. אם הייתי מופיעה בחוץ עם עיניים נפוחות, מישהו היה מסוגל לשאול — מה קרה לך? אמרתי, אני צריכה להזכיר לך? מהר מאד למדתי, שאנשים לא יכולים לחיות עם צערם של אחרים. אם את רוצה שיקבלו אותך לחיים נורמליים, את צריכה לא לשדר קושי, או כאב. ואז מתחיל תהליך ההפנמה וההקהיה. לעשות את זה לבד, כדי לא להעיק.

ישנו העניין של קבוצות גיל. זה דבר מאד חזק, גם כשהן כבר לא יחד. חברי הקבוצה של גיא החלו להתחתן ולהביא ילדים לעולם — אלה הם, דברים שקורעים לי את הלב. אני לא יכולה להגיד את זה לאף אחד. הקיבוץ נורא שמח, שכן או נח מתחתנים. בפעם הראשונה קיבלתי אפילו פתק להיות תורנית באחת החתונות. אחר כך הבינו ששגו. ובחתונות הראשונות הייתי פשוט נוסעת מכאן. כמה שזה אגוצנטרי.

החיים כאן נורא אינטנסיביים וזאת גם הקבוצה של עודד וגם של גיא. עשו כנס לבני ה־50, הקבוצה של עודד. אז הלכתי. ואם לא היו מזמינים, ודאי שהיה קשה. אבל גם להשתתף היה קושי לא נורמלי.

אני זוכרת ימים, שהייתי עולה במינוס הפנימי, ובמקרה התקבצו שם כמה אמהות לילדים מהקבוצה של גיא ודיברו בחדווה על נושא הסבתאות. הייתי יורדת לחדר ובוכה שעות, על שלא אזכה, וגיא כבר איננו. זה משהו נורא. היום אני כבר סבתא, וזה קצת הקהה את העוקץ. אבל זה קושי, שהקיבוץ מזמן לך לאורך כל הדרך. תהליך ההקהיה, שממילא קשה, קשה כאן שבעתיים.

ואם עושים חג בקיבוץ ויש רעיון — והוא יפה מאד — שכל משפחה תכין פלקט על המשפחה שלה, ונותנים לך חומרים ואת עומדת עם הפלקט והילדה הקטנה שואלת אותך, מדביקים את התמונה של אבא, או לא מדביקים? ואת לא יודעת. מה כן ומה לא. זה דבר זוועתי ואני באותו הרגע חושבת, למה לא באים לדבר איתנו?

כי כאן, עכשיו, זאת החוליה החלשה של הקיבוץ. יש מוסדות ולכל דבר יש כתובת. הקיבוץ מסודר במגירות של ותק והוא לא הבכיל להתמודד עם אסונות של חברים ועם דרכי טיפול.

אז יש איזה מסר, שאני חושבת שהוא ירושה מהוותיקים — לברוח זאת לא הבעיה של אף אחד. אם לך קשה ולהיפך, את צריכה לצאת עם חיוך.

אבל יש לזה מחיר. מחיר כבד מאד. כי אם את לא מדברת עם מישהו על הכאב שלך, את גם לא מסוגלת לדבר איתו על השמחה שלך, ואז את מפסיקה לדבר. זאת לא חוכמה לקשקש ולרכל, לדבר על מה שהיה אתמול בטלוויזיה, אבל נותרו מעטים שעימם אני באמת יכולה לדבר. אם את מתבוננת היטב, את רואה, שאלה אנשים שנפגעו בעצמם. הם מבינים אותך, את אותם, ויש לכם שפה משותפת. אתם גם יכולים לבכות יחד.

החברה הקיבוצית לא יכולה לבוא ולהגיד, שהיא יודעת לחיות עם אנשים שכואב להם. יודעים לטפל נהדר בחולים, בזקנים ובאסונות, כשהם קורים. וכאן בחרה. התפקוד של הקיבוץ בלתי רגילה. היה למה לקום. ילדים זה משהו... מחייכים ונחמדים, בלי חשבון.

וכמובן, היו הילדים שלי, טלי, זיו ורותם — שקודם כל חזרתי לעמוד על הרגליים בגללם. נשארתי עם שלושה ילדים, ומה הם אשמים?

יכול להיות, שהדרישה של הקיבוץ, שתחזרי להיות כמו כולם — גם לה יש חלק ב"חזרה לחיים". בשנה הראשונה לא נתתי תורנויות שבת. כעבור שנה באה אלי סדרנית העבודה ואמרה — אני חושבת, שאת צריכה לשוב למעגל התורנויות. הגיע הזמן. ברגע הראשון רציתי לשאול, מה, בשבילך כבר הגיע הזמן? אבל אמרתי, או.קיי. אם הגיע הזמן, אני חוזרת. וזה היה בסדר. היום אני יודעת את זה.

אלא, שזה שהכן אדם לא נותן לעצמו לשקוע בגלל הלחץ החברתי — זה קצת חזק מדי. צריך לדרוש, אבל להיות ער ורגיש ולכל אחד לפי

"...מהר מאד למדתי, שאנשים לא יכולים לחיות עם צערם של אחרים. אסור לך לשדר קושי או כאב..."

הקצב שלו. הקצב שלי, במבט לאחור, היה טוב. עם זה שאני משלמת בתוכי מחיר, אבל שוב פעם במסגרות מבוקרות, שאף אחד לא ידע על זה"

כוח, ישנם רגעים, שאני אומרת, "פוס", אני מהמטוס הזה יורדת."

באותם ימים שולה מקבלת מחברת "מרום" רכב. המשמש אותה בעיקר לנסיעות לקרובי משפחה בסביבה ולעבודתה. בתום השנה עולה אליה משלחת מהמזכירות ומיידעת אותה, שלאנשים מאד מפריע שיש לה רכב. והיא זוכרת, שידעה, כי הרגע הזה קרב. אבל האמירה הזאת חרותה בזכרונה כמשהו מחפיר.

ואחר כך קיבלה רכב מהקיבוץ לנסיעותיה. בשעות שאינה משתמשת, הוא לרשות סידור רכב. ולמרות תכנון שבועי מדוקדק, זה יכול גם לקטוע השתתפות באיזו ישיבה, כדי להגיע הביתה בזמן, לפי ההזמנה הבאה בתור. ולא שזה לא מפריע לאיש. אבל "אותם האנשים, שריברו מאחורי גבי לפני האסון, הם גם אלה שריברו לאחריו. אני לא רוצה להתעסק עם אף אחד, עם מה שיש לו ומה שאין. אבל אם מישהו כבר עושה את החשבון הזה, שיקח בחשבון את כל הגורמים. אם היה מקדיש רגע למחשבה, איך אני חיה בעצם — עם משפחות מפוצלות, לב חצוי, צורת חיים לא קלה, רגשית וטכנית. פעם היכה הבי קבוע שלי היה המזוודה. היום כבר הכסלת את הציור. יש לי בית פה ובית שם. אבל את זה אנשים לא רואים. די להם בכך, שהם רואים אותי נכנסת לבושה יפה לרכב. וזה מספיק להם כדי להגיף את כל ההגיגות שאני נוהגת בדרך.

או יכול להיות, שיש מי שלא היו מזילים דמעה אם הייתי שוכבת עם דכאון מתמשך, או מאושפזת איפשהו. הרי בקלות יכולתי לגלוש לזה. הייתי קרובה לכך עשרות פעמים. או קיי. עוד אחת שנשברה, זה לא סיפור. אבל עוד אחת שמסתדרת ונראית יפה — זה סיפור. וזאת האכזריות. עכשיו אני לא עסוקה בזה כל הזמן. אני חיה. מנגנון ההגנה שלי הוא לעבור את היום, את השבוע. לא ליפול. לא להכנס למיטה, גם [אם] אני חולה. אני לא רוצה להיראות [...] וללכת עם תווית כזאת. וודאי שלא עם ת[...] [...] אחת שחוגגת. השאלה היא, למה בכלל ח[...] כך — אין דרך ביניים? אין אחת, שהחיים התאכזרו אליה, אבל היא מרימה את הראש ומתארגנת?

מה שאני מספרת, לא מאפיין את כל האנשים החיים סביבי. תמיד זהו המיעוט, המדבר בקול רם. אני יכולה רק להניח, שזה נובע מאילו שהן בעיות שלהם. הם שמו אותי על הכוונת ומטפלים בעצמם — דרכי. או הם יחיו כך — ואני כך.

מבחינת המימסד הקיבוצי אין לי טענות. כבר שנים אני קשורה עם סדרני רכב ואין שום בעיה. היו שנים שחשבתי, שאני צריכה לתרום יותר לחברה שנותנת לי. ריכזתי ועדת חינוך בשנים נורא קשות. כבר הייתי לבד וזה היה תחילת הקשר שלי עם עין־החורש. זה לא כך, שקרה לי אסון וישבתי ואמרתי — עכשיו תטפלו רק בי. לא. הכנתי חגים מאז, טיפלתי בחולים ונתתי שיעורים".

עוד אחת שמסתדרת

במעגל המקצועי באותה תקופה היא יוצרת מתוך הכאב שבתוכה. אז נולד הרעיון המבורך של עבודה עם הורים וילדים ביחד. ולאחריו בא איסוף החומר והוצאת ספר "יחדיו בתנועה". "כל זה עם רותם לידי. היא היתה בת שש וחצי, וההנחיה והביצוע התנהלו בצמוד, והילדה אומרת: אמא זה לא פייר. כל ההורים פה, רק עם הילדים שלהם. ואת כל הזמן מסתכלת על האחרים.

מאיפה לקחתי את הכוח? לא יודעת. יותר מאוחר קראתי בכל מיני מקומות, שמשבר של אסון יכול להוביל לשני כיוונים — או להתמוטטות והרמת ידיים, או לגיוס כוח מחדש. כנראה, שפניתי לכיוון הזה. ועד היום אני מגייסת

בתקופה הראשונה היה משהו, שלא פסקו לדבר עליו, על התבונה, על התמיכה, ברגש. אבל לא לאורך זמן בחיי היום־יום.

זה לא פשוט, ובדיעבד זה גם לא מה שעזר לי לקום. אני יודעת בדיוק לזהות את היד שעזרה לקום. היה זה גרעון לוין. הוא בא אלי והודיע, בכריזמטיות האופיינית לו, שאי אפשר לבטל שיעורים ב"אורנים". מחכות לי שם כיתות. אני זוכרת שאמרתי לו, שאעבוד בתנאי שארגיש, שאני תורמת לאנשים. אם ארגיש שאני באה לשם, רק כדי שהם יעזרו לי, אני לא אבוא.

ואני זוכרת את השיעורים הראשונים. גייסתי כל מה שהיה בי ונתתי שיעורים, כאלה שלא נתתי בחיים. לשעה וחצי יצאתי מהכאב. זה ישב איפשהו "מאחור", אבל הצלחתי. ואחר כך באו גם מפה ואמרו, את חוזרת לעבודה. קמתי בבוקר, והילדים הקטנים היו מחכים לי באולם. זאת היתה שעה

*

וישנו הקשר עם חבר מעין־החורש, שכבר הוזכר.

שולה: "הכוח של החיים הוא למצוא קשר. אני לא יצור של לחיות לבד. פגשתי במקרה את האיש ונוצר קשר, בדרך הכי מקרית וטבעית שדברים יכולים לקרות, ובאותה מידה יכולים גם לא לקרות. המפגש הוא מקרי. מה אנשים עושים עם זה אחר כך — זה כבר לא מקרי. וזה היה כנראה צורך של שנינו. בשל המורכבות האישית־משפחתית זה די מסובך. אבל אפשרי. וגם כאן אולי שוב אין זה מסתדר במגירות — "נו, מתי תחליטו באיזה קיבוץ תחיו. שנדע, איפה אתם עומדים".

אנחנו בונים זאת יחד כבר כחמש שנים. ומה שלי חשוב, זהו הקשר האנושי. לא איפה כתוב בתעודה, היכן אנו חיים ומה הכתובת שלנו. הקשר האנושי, משמעו תמיכה אחד בשני. רגשית, נפשית, פיזית. אני חושבת, שזה מה שיצר החיים מכתיב. צורך קיומי, כדי להישרד.

אישית אני זוכרת, כתי עמדתי בצומת הזה בו אתה יכול לבחור. להיסחף אחר הרצון של לא להיות. פשוט מאד: לא להיות. לסגור קונטרול ולהיות במקום אחר. אבל אז את אינך, גם בכאב וגם ביופי. והחלטתי. לא לבחור בדרך הזאת. בצמתים כאלה, של הרמת ידיים, עמדתי לא פעם אחת. אבל אז היה לי ברור, על מי זה נופל. וברגע שבחרתי בדרך השנייה, שם צריך ללמוד לנהוג לבד. אף אחד לא לוקח אותך לשם. וזאת ודאי החלטה. שהיא סוף של תהליך קשה וכואב. ולכאן שייך הקשר, שיש בו הרבה יופי. לפעמים, כדי להגיע לשעה של היופי אני צריכה לנסוע רחוק, ולהתגבר על פיזור הרגעים הקורע, שכשאני פה, הלב שלי שם, וכשאני שם, הלב שלי פה. השורה התחתונה היא, שזה לא פשוט.

אני צריכה את המישהו, שתמיד ידע איפה אני. זאת אומרת, שאם אלך לאיבוד, הוא ידע שהלכתי לאיבוד. בתקופות שהייתי לבד, נורא הפחידה אותי ההרגשה, שאני יכולה לא לחזור, להעלם. ועד שלא אבוא לשיעור, או לשעות הילדים, אף אחד, בעצם, לא יידע מה קורה איתי. זה סמלי. המישהו הזה, שיהיה לו איכפת. ומשהו כזה נוצר רק בקשר בין־אישי, אחר לאחר".

זיוה שילה

"בזר שטיחים" אשר
רח' דיזנגוף 184 ת"א
המרכז לשטיחים פרסיים וסיניים!!!
למכירה:
● שטיחים פרסיים, סיניים
● בוכרה, בלוצ'סטן, קווקז, קשמיר אפגן ושטיחים טורקיים
שטיחים עתיקים!!
ושטיחים במחירי הזדמנות!!!
"בזר שטיחים" אשר
ת"א דיזנגוף 184 טל' 243598
190 טל' 234580

YAMAHA
אולטבת בע"מ

המעבדה לאיבחון הפרעות שינה
טכניון – מכון טכנולוגי לישראל
מוסד הטכניון למחקר ולפיתוח
הפרעות שינה
● נדודי שינה
● שינה בלתי מרעננת
● יתר שינה
● נחירה מטרידה
● והפרעות שינה אחרות
שעות הפתיחה — 9.00–16.00
תל־אביב, שינקין 80, 65223, טל' 03-623652, 03-611341
חיפה, קרית הטכניון, בניין גוטוירט 32000, טל' 04-226730
הטכניון

שטיחי סורמן
יצרני שטיחים ותמונות קיר בעבודת יד
עצבי את השטיח בעצמך
הביאי דוגמא או ציור שאת ציירת מישהו ממכריך, הילדים או הבעל ותקבלו את השטיח בכל גודל שתרצי לפאר את ביתך ואותך.
10 שנות אחריות
המכירה בכל יום 8.00–18.00 ברציפות
תצוגה מתמדת של שטיחים ותמונות בשלל צבעים וגדלים
חנות המפעל רח' עמל 27 קרית אריה פתח־תקווה טל' 9228310
✦ הנחה מיוחדת לחברי קיבוצים ✦

קודקוד תקליטי לייזר
COMPACT disc DIGITAL AUDIO
השמעת דיסקים במקום
תנאים מיוחדים לחברי קיבוצים
המבחר הגדול ביותר בארץ
אפשרות להזמנת דיסקים בטלפון
בברכת חג אורים שמח
המרכז למוסיקה דיגיטאלית
רמת־גן, רח' ארלוזורוב 1 (כ'מר הישוב) בפסג' א', טלפון 03-734546
המבחר הגדול והמעולה ביותר!!!
קלאסי ● פופ ● ג'ז ● קלאסי קל ● מוסיקת רקע

בוכים אבל משלמים

(המשך מעמ' 3)

.8

המילווה הפנימי — מצווה שעשרה בצידה...

בשנה שעברה הוחלט על מילווה פנימי בתק"ם: גוייסו 40 מיליון דולר מקיבוצים מבוססים, שניתנו כהלוואה נושאת ריבית לקיבוצים בעלי חוב מעיק.

„בדיעבד", אמר במרכז התק"ם אבי ירדני מכנרת, „המילווה פנימי היה השקעה טובה לנותנים: הריבית על המילווה היתה גבוהה יותר מאשר בשוק הכספים הרגיל בארץ. וגרמה לנטל נוסף על החלשים".

בתק"ם מסבירים, שזו לא היתה הכוונה: כשהחלו בגיוס הכסף, הוחלט על ריבית של 13% לשנה, קצת פחות מהריבית שהיתה באותה תקופה בשוק הכללי. במשך הזמן הריבית במשק ירדה, אבל אי אפשר היה לתת למלווים, שהצטרפו מאוחר יותר למבצע, ריבית נמוכה יותר משקיבלו קודמיהם...

.9

תקציב אחר — או תנועה אחרת?

מרכז התק"ם היה אמור לדון בתקציב הפעילות השנתי של התנועה, כ-7 מיליון דולאר, והיו שקשרו את הדיון בתקציב עם הדיון במס לעזרה הדדית, והציעו לקצץ בתקציב התנועה, ולנצל את הסכום שייחסך, כדי להקטין את חלקם של הקיבוצים המבוססים במס המוצע.

מזכירות התק"ם הפרידה בין הדיונים, והדיון בתקציב נדחה לישיבת מרכז בעתיד. המס, כזכור, נדון ואושר.

קיבוצים רבים הגישו הצעות שונות לקיצוצים בתקציב. חלקן מתונות, מבטאות מגמה שיגרתית של רצון למנוע בזבוז בתקופה קשה: כך, למשל, הציע גיל קורן מגבע בשם קיבוצו קיצוץ בן 10% בתקציב התק"ם ל-3 השנים הקרובות.

יש הצעות אחרות, שהקיצונית בהן הוצגה בפני המרכז על-ידי אלישע שלם בשם רמת-יוחנן: לאשר בעוד שלושה חודשים תקציב לתק"ם בגובה 50% מהתקציב המוצע על ידי המזכירות. לדעתו, צריך, במצבי חירום, לדרוש מהתנועה לתת דוגמה, לא לשפץ במשהו את התקציב הקיים, אלא לבנות תנועה אחרת.

השאלה היא, לאיזו תנועה אחרת מתכוונים ברמת-יוחנן: ללא ספק, קיצוץ כזה, פירושו, חיסול מרבית פעילותה בתרבות, חינוך, הדרכה וסיוע לקיבוצים זעירים וחדשים, בפעילות פוליטית וציבורית ובשפע תחומים נוספים.

השאלה היא, איך היערכות חירום כזו עולה בקנה אחד עם שכונת הווילות החדשה, שבנו ברמת-יוחנן עבור צעירי הקיבוץ, מהמפוארות בתנועה הקיבוצית, שכונה שמעמידה בצל רבות משכונות היוקרה בקרית-אתא הסמוכה? האם זה הפירוש של רמת-יוחנן לערבות הדדית, תנועה ענייה וקצוצת כנפיים, שבה קיבוצים גבירים וקיבוצים דלפונים?

.10

קבה"א ותק"ם: מצב שונה, פתרונות שונים

ההבדל הבולט בין המו"מ המתנהל בין התק"ם והקיבוץ-הארצי לבין האוצר על תוכנית הסיוע, הוא בכך שהקיבוץ-הארצי אינו מסכים להקמת „מועדון א'", במקביל לקבוצת 19 הקיבוצים בשם זה של התק"ם, בהם המצוקה עמוקה ביותר והשיקום יימסר לוועדה, ובה מלבד התנועה גם שני גורמים חיצוניים: האוצר והבנקים.

שתי התנועות מתנגדות עקרונית לפיקוח חיצוני, אבל השוני הוא בסיטואציה הכלכלית: לתק"ם, שגורלה כפול מזה של הקיבוץ-הארצי, 19 קיבוצים בסיווג של קבוצה א', כאלה, שיחס גובה החוב כלפי התוצר השנתי הוא 1:2.5 או אפילו 1:3.5. אייבי רון רכז האגף הכלכלי בתק"ם, אמר במרכז, שאם התנועה תעזור בעצמה לקבוצה זו — לא יישארו לה משאבים כלשהם לטיפול בבעיות החמורות של 36 הקיבוצים בקבוצה ב', שיחס החוב לתוצר בהם הוא 1:2, וגם מצבם קשה. בקיבוץ-הארצי יש, לכל היותר, 4 קיבוצים בסיווג א', ובסך הכל 28 קיבוצים הזקוקים לסיוע.

גם בתוך הקבוצות יש הבדלים: בקבוצה ב' בתק"ם, יחס החוב בממוצע הוא 1:1.77, בקבוצה המקבילה בקיבוץ הארצי — 1:1.44, ומצבם קל יותר.

הבדל נוסף: מול 40 קיבוצים צעירים, שקמו בתק"ם מ-1967 ואילך, בקיבוץ-הארצי רק 10 קיבוצים, באותו גיל, כתוצאה משנים ארוכות של קיפאון בהתיישבות חדשה, עד מלחמת יום-כיפורים.

מסקנה: עומק החוב הקיבוצי בקיבוצי התק"ם במצוקה גדול יותר בהרבה מזה שבקיבוצי הקיבוץ-הארצי, ולכן הקיבוץ-הארצי יכול להרשות לעצמו להתנגד לפיקוח חיצוני על קיבוציו. עם זאת, היקף החוב הכולל בשתי התנועות דומה: בתק"ם כמיליארד דולר לעומת תוצר שנתי של 1.2 מיליארד דולר.

בקיבוץ-הארצי — כ-550 מיליון דולר ביחס לתוצר של 650 מיליון דולאר. בכל קבוצות הקיבוצים, התפוקה לקיבוץ בודד בקיבוץ-הארצי גדולה יותר. הקיטוב בתק"ם גדול יותר: מול קבוצה גדולה יותר של קיבוצים, הנמצאים במצוקה עמוקה יותר מזו של המקבילים להם בקיבוץ-הארצי, יש גם יותר קיבוצים מבוססים בצמרת מאשר בקיבוץ-הארצי.

עיקר אי ההשוואה והניתוח, המוצגים כאן, מקובלים על ראשי שתי התנועות. ולכן יש הכנה הדדית לכך, שכל תנועה נוקטת במדיניות שונה במו"מ עם האוצר.

אם בתחום הערבות ההדדית, מיסוי החזקים לטובת סיבסוד ריבית לחלשים, הקיבוץ הארצי הקדים את התק"ם בשנים רבות, בתחום הלינה המשפחתית המצב הפוך, התק"ם עברה את התהליך בשנים בהן המצב הכלכלי היה טוב יותר.

גם אם ההוצאות לשיכונים מורחבים תרמו לגידול החוב בקיבוצי התק"ם. בעתיד הלחץ החברתי, המתגבר בקיבוץ-הארצי, לעבור ללינה משפחתית, עלול, ללא בקרה כלכלית מספקת, לפגוע קשות בסיכויים ליציאה מהמשבר הכלכלי הנוכחי.

עודד ליפשיץ ■

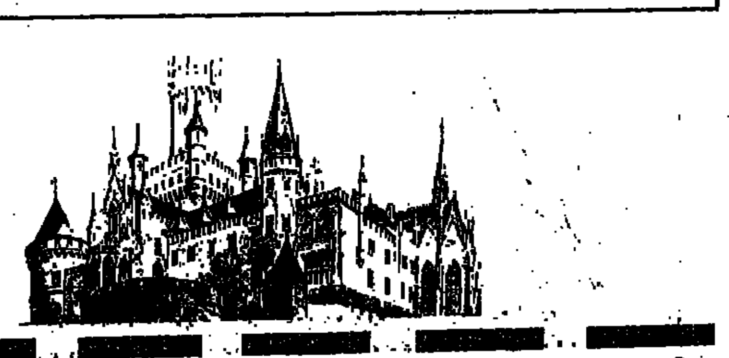

שמור אלי על זה הבית

(המשך מעמוד 5)

— שגעון! 19 אוטובוסים מלאים מאוניות של ה„מארינס", שעגנו בחיפה, יצאו לטייל. וביום מטורף כזה אי אפשר לא לעשות טעויות. ובקופה הגדולה חסר כסף. איזה 500 דולר. בסדר, אני אוציא מהקופה הקטנה (שהצטבר בה באותו זמן 1000 דולר) ואעביר לגדולה שתהיה התאמה. פותחים את הריצ'רץ', אין מעטפה. אין כסף. נעלם. אומרים למנהל, כמעט התקף לב: איך יכול להיות, מי עכד. מה עבר? וכמובן, איפה ערנה, ערנה שוכבת כבר יומיים עם אנגינה.

בא הרב"ש למחרת: את חושדת במישהו?

— לא חושדת. לא רוצה לחשוד באף חברה. תביאו משטרה, שיחקרו גם אותי. למה לא? אכלנו את עצמנו. לא כל כך קל להרוויח 1000 דולר בקיבוץ שלנו.

החליטו לא לפנות למשטרה. למה? לא יודעת. עברו כמה חודשים ואני מתחילה להרגיש, שהמנהל מתרחק ממני. לא מדבר איתי. שבוע ימים לא מחליפים מלה.

ראיתי, שזה לא עניין, אי אפשר להמשיך ככה. הלכתי אליו: מה העניין?

— את מוכרחה תשובה?

— כן, אני מוכרחה. מה קרה לך בשבועות האחרונים? לא מדבר, מתרחק.

— את רוצה הכל על השולחן.

— בטח.

— אני מתחמק ממך, כי סבלת מספיק בחיים ורק עכשיו היה יום השנה לבן שלך. אבל אם את מחפשת את זה, אני אגיד לך: החבר שלך גונב אצלנו בשיטתיות...

— מה, אתה שומע מה שהפה שלך מדבר? מתי? איפה?

— את פשוט תמימה ואני מודיע לך, שתרחיקי אותו מהאתר!

— לא ארחיק אותו ועוד היום הוא יהיה פה, ואתה תגיד לו את זה בפנים.

קראתי לו בטלפון, הלכנו למנהל והוא:

— אתה נוכל, אתה פושע, יש לך תיקים במשטרה והאלף דולר שנעלמו, זה אתה גנבת.

— והחבר שלי אומר לו בשקט: אני מציע לך שני דברים: להתנצל, או שאני מגיש נגדך תלונה על ריבה. אתה מאשים אותי... תגיש תלונה במשטרה! יחקרו אותי, יחקרו את כולם. אני הולך הראשון למכונת אמת.

והוא: אני לא צריך משטרה, יש לי הוכחות. זו השיטה כאן, אתה גם מאשים, גם שופט. ולך, מוסיף המנהל, כשהוא פונה אלי, אני מציע לשתוק. כי יש לי גם משהו נגדך! התחילו מהומות בקיבוץ ואני כמו מטורפת, ובקיבוץ כולם יודעים, שהולך משהו מסריח וכבר כולם יודעים, שהחבר של ערנה גנב באתר.

* * *

הייתי יומיים בירושלים, חוזרת, פוגש אותי אחד החברים: „כדאי שתלכי מהר למזכיר, מתבשל פה משהו מסריח". רצתי למזכיר: „אני רוצה פגישה מייד, ושיהיה גם רכז ועדת חברה".

ושניהם, כאלה חמודים, מסכימים: בטח, בטח. סיפרתי הכל והמזכיר כותב פרוטוקול, כמו באיזה בית-משפט. סיכמתי את הדברים שלי בזה, שהחבר שלי מבקש חקירה במשטרה, או מכונת אמת, או התנצלות, או קצין בודק.

אחרי שעה של שיחה, אני שואלת אותם: נו, אין לכם משהו לומר לי? כן, אומר לי המזכיר, יש לי משהו להגיד לך: ממחר את מושעית מהעבודה!

— אני מושעית מהעבודה...?! על מה אני מושעית..??

— ככה אני אומר.

— לא יוצאת מפה, עד שאתה אומר על מה. לא יוצאת מפה. ואתה, רכז ועדת החברה, ידעת מהסיפור הזה?

לא עונים לי.

ואני, כמו מטורפת: לא יוצאת מפה, עד שאתם לא אומרים לי, על מה אני מושעית. אני באה לבכות לכם וזה מה שיש לכם לומר לי?!

— ואני מודיע לך שאת מושעית!

לא שלטתי יותר בעצמי, נשבעתי להם בילד שלי, כי מעולם לא גנבתי: לא מהאתר ולא משום מקום אחר. אחר-כך יצאתי בהיסטריה נוראית... תפשו אותי חברים, ניסו להחזיר אותי, ואני, רק יוצא לי מהפה: „אני מושעית ממחר מהעבודה".

עוד באותו ערב התחיל מחול שדים. כינוס ועדת חברה, את הנהלת האתר, ישיבות וצעקות עד שתיים בלילה. ואני על הספסל בחוץ, צווחות, בכי, היסטריה. בשלוש בבוקר אני על הספסל עם כמה ידידים, מופיע רכז ועדת החברה: בירורנו, את יכולה לחזור לעבודה.

— לא הולכת לעבוד! אני יושבת פה עד שתגידו לי, במה מאשימים אותי, זכותי לדעת!

לא אומרים. הכל סורי. שום דבר.

התחלתי למצוץ, קצת מפה, קצת משם, קצת מידידים, בקיבוץ סוד מחזיק שלושה ימים, אתה יודע. והתגלה הסיפור: למנהל האתר יש „מסמך". מה „המסמך"? מישהו מהעובדים, לפי הוראותיו, רשם יום יום לאחר העבודה, במשך כמה חודשים את הכסף הזה שנכנס לקופה. ומצאו, אמת ויציב, יש חסר. אם בסוף היום, נאמר, היו בקופה 500 דולרים — להנה"ח הגיעו רק 400. ואני, ערנה, הייתי האחראית להעביר את הכסף להנה"ח. אז איפה ה-100 דולר?? הנה „מסמך"! ועם זה רצו למזכיר.

מה שהם לא ידעו, שלפי הצעת הגזבר, החלפתי לאנשים כסף. מי שנסע לחו"ל נתתי לו דולרים וקיבלתי שקלים והכנסתי לקופה. ותמיד באישור הגזבר והנה"ח שהשאירו את הביצוע לשיקולי. אז, כשערכו עלי את המעקב, לא היו מספיק מוכשרים לספור גם את השקלים.

למחרת, לאחר שהתברר מה היה ב„מסמך" הזה, בא אלי המזכיר, עיניים אדומות מצער, ירד אלי לבקש סליחה. אמרתי לה: אני נשבעת לך בבן שלי ובבעל שלי, שאינם יכולים בשעה כזו לעמוד מאחורי, שאני לא סולחת. אני לא סולחת, עד שיחקרו מה קורה באתר! נכון, יש גניבות. האשמתם את החבר שלי. אחר-כך הלכתם עלי. כל הקיבוץ „יודע", שאנחנו גונבים. ועד שלא תהיה חקירה אמיתית וייצאו האשמים יישאר עלינו כתם. את הבוץ כבר זרקתם. תביאו משטרה שיחקרו כמו שצריך. אני ראשונה!

והוא: אנחנו לא נוהגים לערב משטרה.

— אני נפגעתי. אני רוצה משטרה. שיחקרו אותי, שיחקרו את החבר שלי. שיחקרו על הקופה הקטנה, על הגדולה, הכל. למה אתם חייבים להיות גם משטרה, גם שופטים? ותדע לך, שהחלטתי להתלונן במשטרה, על שהוצאתם עלי דיבה כמו קיבוץ שלם.

והוא: את רוצה... תלכי להתלונן. אבל את צריכה לקלוט דבר אחד: קיבוץ זה דבר חזק במדינה הזאת. על כל עו"ד שתעמידי, נעמיד שניים יותר טובים. בבקשה, לכי למשטרה ואז גם תרגישי, מה זה להיות בודדה בקיבוץ הזה. ובזה, אני יודעת, הוא צודק. כל החברים אמרו לי, שכל עוד זה עניין פנימי — אנחנו איתך; הולכת החוצה — משטרה, עיתונים — את לבד. הסכמתי, שלפחות תהיה התנצלות. וקיבלתי, לאחר אין סוף רחוות והתחמקויות, מכתב מהמזכיר. כתוב בכתב יד. אפילו לא חשב להדפיס אותו. בקושי ניתן לשים שם משהו. והמכתב הזה אינו מגנה אף אחד. לא את המנהל, לא את המעקב, לא את דרך הטיפול בנושא. כתוב שם, פחות או יותר, שאת המעקב הם עשו כדי לעזור לי...

בבקשה, הנה הנוסח (בהשמטת שמות או שינויים ע.כ.): „החבר (—), המשמש כמרכז ועדת חברים ואנוכי מזכיר קב' (—) נתבקשנו ע"י (—) מנהל האתר, לבדוק נהלים כספיים, הנהוגים באתר ואשר הינם בלתי תקינים ומובנם חשש לעבירה לכאורה. הדברים שנאמרו על ידנו לערנה, שעליה להפסיק עבודתה באתר, עד גמר הבדיקה, היו מתוך מגמה שונה של עזרה ולא חלילה מתוך חשדות כלפיה.

לאחר שבדקנו את סדרי העבודה ורישומי הקופה כפי שהתקבלו ע"י המוסדות המוסמכים של קבוצת (—) הסתבר לנו, מעל לכל ספק, כי ערנה נהגה על פי הסידורים שנקבעו ולא היתה שם עילה להעלות חששות של עבירה לכאורה. אנו קובעים, כי ערנה נקייה מכל חשד ומצטערים כי נפגעה".

דרשתי, שתהיה גם התנצלות באסיפה הכללית. שוב התחמקויות ודחיות, עד שבישיבת מזכירות פשוט הכריחו אותו לעשות את זה. ואני חושבת, שאילולא באתי לאותה אסיפת חברים והתייצבתי לו מול הפרצוף — היה מתחמק גם הפעם. ואני, מאז שהבן שלי נהרג, שנתיים וחצי, לא הופעתי בחדר-האוכל. לא חגים, לא מסיבות, לא אסיפות. לא מסוגלת. ואחרי שקרא בדיוק את אותו המכתב, אף מלה נוספת, אף אחד לא קם. שום תגובה, שום חשבון נפש.

באתר אני כבר לא עובדת. יש דברים, שאחרי שעוברים אותם, אי-אפשר להמשיך כאילו כלום לא קרה.

דבר אחד המשיך להציק לי: מי מהעובדים באתר עשה עלי את המעקב המכוער הזה. מצאתי דרך לברר, והיא הודתה. נכון, זאת הנערה המסכנה, שנתתי לה מקלט בביתי, שלחמתי בעבורה נגד קיבוץ שלם.

שנתיים וחצי אני מנסה לשכוח (כמעט הצלחתי), עד שמצאתי את הקבר של אביה, במיוחד הביאו אותו מגרמניה, ליד הקברים שלי. לזה אין יותר סליחה. אני מתכוונת ללכת מפה, אחרי 36 שנה בקיבוץ, אין לי יותר בית כאן. לטובתי ולטובת החברה — מוטב שאלך. ואני מקווה כי, לפחות, בסוף הדרך שלי כאן, יתנו לי ללכת בשלום. לא ישימו רגליים".

עמירם כהן ■

בתיה שחף

איך זה אצלכם

דן:

מעבר לגדר

בדן היה ארוע מרומם נפש: ערב צוותא בין עובדי הכפר רעג'ר — שמעבר לגדר המערכת וחברי הקיבוץ, כמה להופעות פולקלור הדרוזית, אווירה חמה וברכות. היו גם ביקורי משפחות מפה ומשם. „והקשר יטופח ויימשך", מבטיח אבשלום הורביץ, מזכיר הקיבוץ.

כפר-גלעדי:

בלי נוסטלגיה

השנה זכו יהודית ונחום הורביץ, מדור מייסדי כפר-גלעדי, החיים עד היום בקיבוץ, לכבוד הראוי. יחד אתם מתרפקים אנשי „הכפר" על גלי הנוסטלגיה. שהרי, שבעים שנה לא הולכות ברגל... נקודות השיא בשנת החג, לפי עדותו של עמוס לוין, רכז המשק: „שיחזור חדר-האוכל הראשון ובו ארכיון. אולם תצוגה לאמני המקום ושיחזור היסטורי של החקלאות שלנו בגליל העליון". עבודות השיקום נעשו בחומרים אותנטיים על-פי הדגם המקורי.

ותיקי הקיבוץ זכו לכבוד ונחת נוספים — מפעל התעסוקה „סביונית". בו שוקדים יום-יום כ-15 איש על מלאכת הסריגה, אריזה וקרמיקה, עבר למשכנו החדש.

ניר-יצחק:

ילודת שיא

ילדים זה שמחה. חגיגה אמיתית. בניר-יצחק היתה בשנת 86' ילודת שיא: 26 תינוקות, בהם שני זוגות תאומים. גיזו, מזכיר הקיבוץ, מצהיר חגיגית, כי מסתמנת כאן בהחלט מגמה. מה עוד, ששלוש השנים האחרונות, הניבו יבול של 70 תינוקות.

שער-העמקים:

האמון חזר

מבט על השנתיים האחרונות בשער-העמקים מראה, כי יש פרנסה בחקלאות ובתעשייה, שמחה אמיתית! צעדי חירום שננקטו — שעות נוספות, גיוסים וכו', הלחיצו את החברים, אך נתקבלו בהבנה מלאה. מכאן — הקרנה על המצב החברתי. שלמה חבר, המזכיר, גאה בקיבוץ ובחבריו, בתרבות שקיבלה תאוצה — „עושים דברים יפים"! למרות „הרבשת" קרי החוב שעדיין מעיק, „כל הדברים הנ"ל החזירו לחברים אמון בעצמנו, ובמערכת שלנו".

ניר-אליהו:

טעם הפישפש

שנת 86' עבור חברי ניר-אליהו היא ללא ספק שנת ה„פישפשוק" שקם — [illegible]. והשעות האוולות ממניין השנה הזו, [illegible] זכרונות, נאווה וצער. הטעם שנותר — חמוץ-מתוק. על הטוב והקשה, רברי מוליק אייל, מזכיר הקיבוץ: „טוב, מרגש וסוו[illegible] לחוש את הקיבוץ מאחוריך, מתלהב, מתלכד, מאמין, מתאמץ ומסמיק מתקווה. טוב לטבול בחגיגה אמיתית של פגישה עם עם-ישראל, לראות בנפילת המחיצות שבין הקיבוץ — והחברה סביבו. וקשה, קשה היה לראות פוליטיקאים בגרוש, ואת עוצמת חולשתם. קשה היה לצפות בגלי הבורות הנשברים, של החשבון והפחד. לראות כיצד „כלי הקודש" של עם ישראל עוסקים באיטום בתי-הנפש של המחתרת הקיבוצית, שנתפסה בקלקלתה, בחולצות אדומות, מתאמצת לעמוד על רגליה שלה... לאור היום... ולהתפלא על האופטימיות הכפייתי שלך, שחוזר ומסבך אותו עם כל קרן אור חורפית, בהחלטה חוזרת שצריך להמשיך, למרות הכל".

בניר-אליהו, אכן, ממשיכים — למרות הכל, ועל אף המגרש הריק ששקק חיים, והותיר על הקרקע תקוות וחלומות.

מעברות:

המצב שמשתפר

על המצב הכלכלי שמשתפר, ובעקבותיו תנופה תרבותית — המבשרת טובות לאחר תקופת יובש... גאה לספר יונתן, מזכיר מעברות. היו גם משברים לא קלים במהלך דיונים ממושכים בסוגיית „הלינה המשפחתית". „יצאנו מזה חזקים יותר. כיום התחושה בציבור טובה בהרבה. ניכר שיפור בכל", מסיים יונתן.

גזר:

גמדים

שבוע ימים בילו חברי גזר (כולם) במשחק „הגמדים". במצב רוח מרומם החלו בבניית חדר-אוכל חדש, חנכו מכון תליבה ושכונת מגורים חדשה. מסורב עלייה מבריה"מ שלח פריסת שלום חמה מעבר למסך הברזל ונודע, כי קיבל כ-20 מכתבים מחברי הקיבוץ ו„זה הרבה", מציינת דפנה — מזכירה טכנית, שאינה פוסחת על ארוע מרגש כשלעצמו — „לידת תינוק כאן, בקיבוץ, כשמסייעים ליולדת רופא ואחות משלנו".

שער-הגולן:

הישגי הבננות

השנה שחלפה, שנת יובל בשער-הגולן, והחגיגה מתמשכת. ארוע רודף ארוע כשהבולטים מכולם: הצגה ב„יום הילד", לונה-פארק („הכל בכוחותינו") ושטח „בוסתן היובל", הקורם עור וגידים, כשהנטיעה העיקרית בו תהיה, כנראה, בט"ו בשבט. יעקב שן, חבר ועדת היובל, יודע לספר גם על הישגי ענף הבננות, ששנת 86' האירה לו פנים במיוחד, הישגים שהותירו משקים רבים וטובים מאחור...

„קיבוץ חברה לומדת" — מעל 200 חברים, בני גילים שונים, החובשים ספסל לימודים. „כאן בבית, וגם המורים — כחול-לבן, כלומר — משלנו".

קדרים:

תינוק שנולד

תינוק שנולד — סיבה למסיבה. שתי משפחות הגיעו לש.ש. — עוד סיבה טובה. חג המשק שטופח לחג הסוכות (צירוף המועדים), אלה ועוד משמחים לב ונפש בקדרים. ומוסיף חנן שטיינפלד, המזכיר: „קלטנו גרעין הבונים-דרור, חבר'ה נחמדים מאוסטרליה וניו-זילנד. וגולת-הכותרת — הנקודה הקבועה שלנו, העולה כפורחת על „רכס-ליבנים" הסמוך לנו. בובה של קיבוץ! מקווים להתקפל מכאן ולעבור לשם בקיץ 87' — אם ירצה ה...".

כישור:

רגל ימין

על לול הפיטום, מהטובים באיזור, גאה מיכאל, רכז משק כישור. הכניסה לשנת 87' נעשית ברגל ימין, אף זאת סימן לבאות: שכונת מגורים הנחנכת ממש על הסף.

„שמחים כאן ואופטימיים. בליל סילבסטר נשתה ונרקוד, נתנשק בחצות (יש עם מי), ודקה אחרי — נלך לישון, נו, צריך לקום לעבודה".

גלעד:

נותרו רק חמישה

„ביוגל" שמו של מפעל חדש, שבנייתו נסתיימה ותחילת הייצור בו — בינואר. בצד החגיגה הזו, מסכם קיבוץ גלעד 15 שנות שותפות מוצלחת עם „תמה" משמר-העמק בחתימת חוזה לעוד 10 שנים. קבוצת המתגרבים המקומית „איכרו גובה" ומ-25 נותרו...5'. „את כוח האדם החסר אנו ממלאים כיום בפרוייקט קליטת צעירים, כשלצורך זה נרתמים כל צעירינו למשימות שונות — תרבות, חברה ואירוח" — מספרת בגאווה רבקה ונגר, המזכירה.

יסעור:

העתיד הוא של מגי

„בוס כלכליי" „נקודת אור עצומה!" „פתרון לקשישים" — אלה ועוד הדים מלווים את פתיחתו של מפעל חדש בקיבוץ יסעור, „מגי", לייצור גרביים. ישראל אלמן, מזכיר הקיבוץ, אינו ממעיט כהוא זה מערכה של תעשיית האלקטרוניקה. יחד עם זאת: „העתיד שלנו ב„מגי', ולא האלקטרוניקה תוציאנו מהבוץ".

יקום:

גאוות המקצצים

„גאווה ונחת" — כך אליעזר, מזכיר יקום. „הצלחנו לסיים את השנה עלי-פי התוכניות שקבענו לעצמנו. קיצצנו רבות. ועמדנו בכך. זה המון!"

לביא:

גאוות ההמשכיות

„אישית אינני מתייחס לשנה האזרחית. אנו כאן שוללים את כל החג והפסטיבלים", אומר רחמים מועלם, מזכיר לביא. למרות זאת, הקטעים היפים בקיבוץ הדתי: בואכה טבריה: אירוח המועצה החינוכית של הקיבוץ-הדתי — מבצע אדיר בהתגייסות הציבור כולו. וכן, השתתפות ב„נצער יחדיו", בנערינו וזקנינו, דתיים וחילוניים ברחובות ירושלים. רחמים גאה על ההמשכיות: „ילדינו התארחו בכפר-בלום. וזוהי רק ההתחלה".

משמר-העמק:

יוצאים מהבוץ

יציאה מתונה מהבוץ הכלכלי, כיוון חיובי בתעשייה וצמצום משמעותי בתקציבים. החברים בוכים ורכז המשק שמח... יריב, רכז המשק של משמר-העמק שמח גם על התנופה המתחדשת בתרבות: „כולם כאן מנופחים", מעיר בסיפוק על הידוק קשרי האימוץ עם נטור, כשהעתיד — גרעין המיועד לשם — מתגבש כיום ועובר סטאז' במשמר-העמק.

שומריה:

מתנת הנדבנית

יומולדת. שומריה בת שנה. חגיגה גדולה עם ההורים. וחברי גרעינים שהיו, וכבר לא... ולאלה שעדיין, משהו מהחיים: מערכת כלים חקלאיים, מתנת נדבנית מארה"ב, שאף ביקרה כאן באחרונה. כך מספרת נעמי מענף פרחי-השעווה.

אורים:

40 שנה ומחזמר

40 שנה מלאו לאחת-עשרה הנקודות בנגב. באורים, אחת מהן, הרימו מחזמר נפלא. „כולו בכוחותינו", אומר דני בנריקט, המזכיר, הרואה בכל תהליך ההכנות והעשייה מאמץ חיובי אדיר. „מבין ארועים רבים — זה השיא!"

שניר:

ברשת הארצית

בקיבוץ שניר ציינו מלאות שנה למפעל הנייר, שחנוכתו, ההיא, נקשרה בצלילים צורמים מעט. בשמו של השר ההוא...

ועדיין באותו קיבוץ: קליטת שלוש משפחות וארבעה יחידים, ויצירת קשר חם ויפה עם ביה"ס שדה „חרמון", הנבנה על גבעה סמוכה לשניר.

ומשמחה — לששון: „ממש בימים אלה זכה הקיבוץ להתחבר לרשת הטלפונים הארצית. ומה צריך יותר מזה?" — דורית המזכירה.

אקווריוס שבא ים במקומה החדש
AQUARIUS

אקווריוס (שבא-ים)
ייצור ושווק מוצרי צלילה בע"מ
נציגים בלעדיים בישראל של:
U.S. Divers אחריות לכל החיים
Technisub
Reef Marine
Mega Sport
Venuka — סכינים
U.S.D. — מיכלים ווסתים
אחריות לכל החיים.
לרגל המעבר, מבצע מיוחד: וסת U.S.D. ספורט
285 ש"ח, כולל מ.ע.מ.
חלקי חילוף מקוריים
בלעדי לישראל: חליפות צלילה וגלישה
גם לפי מידה, עם אחריות לכל החיים
הנחות מיוחדות לחברי קיבוצים
לקניה מרוכזת וליחידים
אקווריוס (שבא ים)
דרך פ"ת 23 ת"א, קומה א', טל' 614210, 03-613978

סימה באר

אספקה קטנה

533

אופטימיסטית, המקווה תמיד לטוב, לרוב עם מצב רוח אך ומזג רוח ואוהבת לצחוק. כזו היא בת ה־50 שלנו מקיבוץ בצפון הקרוב.

יש לה המון עיסוקים: עבודת־יד, צמחי־בית, חיות־בית, ספורט, מוסיקה קלה וקלאסית. ומרץ יש לה המון, אפילו בעודפים, ובשפע. היא מותחת את היממה עד לשעות המאוחרות.

גידלה ילדיה, ועכשיו היא קצת מתגעגעת לשבת עם „מישהו" ולנהל שיחה שקטה, להקשיב ביחד למוסיקה, או לכל דבר... אז בבקשה חבר'ה, תתחילו לנוע בקצב שלה.

534

„כל אדם הוא עולם ומלואו וישנם בוודאי אינסוף אפשרויות וצירופים של תכונות". כקוראת נאמנה של המדור, סוף סוף היא העזה לפנות, ואני שמחה.

חברת קיבוץ מהצפון, בת 30. התנסתה פעם בנישואין והיום היא פנויה. בעלת מקצוע של ממש, החוטאת גם בענפים יצירתיים אחרים: אוחזת במצלמה ובמכחול, ובעצם בכל מה שמריח התנסויות חדשות והעשרה עצמית. נראית צעירה, דקת גזרה וחייכנית. עם הופעה נערית. מן הסתם צמחונית ואוהבת טבע בכל המובנים: בלטייל, בלצלם, בלחוש, במגע, בלהכיר ובללמוד. אז תגידו שלא כדאי לנסות?

535

היא חיה לה בקיבוץ בצפון עם שני ילדים. מלאת חיים. מה מלא בחיים האלה, תוכל לברר, בעצמך, אצלה בטלפון...

חוץ מזה, בת 38, אקדמאית, עוסקת בחינוך, בהוראת המתמטיקה...

536

עוסקת באומנות, נראית טוב, בת 30 וחיה כצעירה מגילה. בחורה שקטה, היודעת לבשל טוב, לטפח את הבית ולדאוג ולאהוב את שני ילדיה, החיים עימה בקיבוץ בדרום.

אוהבת טיולים וכל מיני דברים כייפים. ואת הכייפים, אלה שבשניים, תבחרו בעצמכם.

537

בת 70, עירנית ופעילה למדי, מטיילת בטבע ואוהבת אדם.

היא זקוקה לידיד, פשוטו כמשמעו. לא מוכרח להיות חבר קיבוץ, אבל חייב להיות קרוב ברעותיו לתנועת העבודה לפחות, ובגיל 80־70.

חברת קיבוץ במרכז הארץ.

אז אם אתה ראוי לכך — אל תתמהמה.

538

מציאה אמיתית: בת 29, פנויה ואם לילד קטן, עם תארים אקדמיים, חריפה, אינטליגנטית, פתוחה, מרגישה ונראית טוב. רואה את חצי הכוס המלאה ומחפשת „אהבה מטרפת" — עם החצי הריק. צבר קוצני ופתות, גבוה ומתוק, מבוגר ממנה בגיל, בעל נסיון חיים, ישראלי בנפשו, רגיש, יודע לאהוב ולהעניק בטחון, בעל חיצוניות אסתטית.

תנאים מקלים: היא חברת קיבוץ מ־כמעט המרכז.

539

החלק השקט שבה: יכולה להקשיב שעות למוסיקה קלאסית ולשיר את הזמר העברי — ולבה חם.

והפחות שקט: טמפרמנטית, רוקדת ואוהבת את זה — חברה, זה חלק חשוב שבה.

אמאל'ה לשלושה שגדלו. בת 43, מקיבוץ בצפון הקרוב.

תנסה ותראה!

540

טיפוס חברותי מאד. עסוק בעניינים כלכליים. חי תמיד במרכז העניינים. עירני ומתמיד.

בן 68, בריא. „הרופאים ברוגז איתי וזה הדדי". מרגיש, שיוכל לתרום לחיים משותפים וטובים, עם אשה, שבמידת האפשר תהיה כלבבו.

חבר קיבוץ מהצפון.

541

חם לב, כנה וגם צנוע. אוהב מאד חיי משפחה, בית אמיתי, ולא רואה עצמו כאדם המסוגל לחיים של לבד. התנסה כבר בחיי משפחה ויש לו ארבעה ילדים.

מחפש את השותפה, כדי לפתוח דף חדש בחיים.

בן 47, דרום־אמריקני, אוהב צמחים ונוי, צילום (אם התקציב מאפשר), מוסיקה ישראלית ובכלל את ארץ־ישראל שלנו.

חבר קיבוץ, הקרוב למרכז הארץ.

542

בן 35, נראה בן 25, מצייר (כחצי מקצוע), מורה לאמנות. נאה מאד, בעל גובה ממוצע כזה. חשובה לו ההופעה האסתטית. שלו עצמו ושלך בוודאי. אבהי ודואג מצד אחד, ולפעמים חסר אחריות מצד שני.

בחורות צעירות נמשכות אליו עד שמתברר, שהתכניות לא בדיוק דומות.

היום הוא משוכנע, שהוא רוצה להקים משפחה ולהשאר בארץ ובקיבוץ (סוציאליסט שרוף). יש לו רק הסתייגות אחת: אוהב רזות וקטנות. כיוון שלי

„בזמן האחרון, כך הוא כותב, למד את אמנות האהבה"...

אין פה סיכוי — אז אולי את?...

חבר קיבוץ בצפון הלא רחוק.

543

אז ככה. אין לו מה להפסיד, או להרוויח. הוא אדם פשוט (1.67), רזה, בהיר, פנוי + 2, יליד ארגנטינה (1948), אוהב ספורט לסוגיו וסרטים לסוגיהם ומוסיקה לסוגיה ובכלל, הכל מכל וכל. בזמן האחרון, כך הוא כותב, למד את אמנות האהבה ולכן חשובים לו טיפוח ההבנה, השיחה, הרגש, המחשבה, המגע וכל היתר. בינתיים בטלפון.

חבר קיבוץ מהצפון.

544

בן 28, חבר קיבוץ, שמנמן ונחמד. ועם זאת אוהב כדורסל, אביזרים ישנים ובעיקר ילדים והרבה.

פתוח, פתוח, פתוח — להצעות.

חבר קיבוץ במרכז הארץ.

*

לחברי'ה מחדרים — איפה אתם?

לפרטים יש לפנות אל סימה באר, אספקה קטנה... הדף הירוק, על־המשמר, רח' תומה ומגדל 2, ת"א.

גרדה כהן

ארוחת ארבע

משוך בגזר

אורחים משווייץ השאירו אצלי מתכון של עוגה מיוחדת במינה. העוגה הלאומית של מחוז ארגאו שבלעריה אסור גם לחגוג.

וזוהי עוגת גזר. אבל אל תבהלו — היא כ... נהדרת.

החומרים: 7 ביצים מופרדות לחלמונים ולחלבונים, קורט מלח, 1½ כוס סוכר, 300 גר' ... מגורד על פומפיה דקה, 300 גר' שקדים ... 50 גר' קמח, 1 כפית אפיון, קליפת לימון מגורדת ומיץ מחצי לימון (גדול), 1 כפית קינמון, קורט אגוז מוסקט וקורט ציפורן.

ההכנה: מערבבים את החלמונים עם הסוכר ו... יתר החומרים. מוסיפים קצף חזק של החלבונים ומערבבים בזהירות. אופים ב־180°, כשעה...

אחרי האפייה, חובה לקשט. השווייצים ... מורחים בקרם בהיר ושמים למעלה גזרים קטנים ממרציפן. אני שמתי קצפת, וזה היה לגמרי ... אפשר גם למרוח מסביב ריבה טובה ולזרות שקדים קצוצים, או פשוט לפזר הרבה אבקת סוכר.

הערה: שמרו את המתכון לפסח. אם תחליפו את 50 גר' הקמח בקמח־תפוחי־אדמה, או בקמח ... — תהיה לפניכם עוגה כשרה לפסח. על כל פנים גם היא טעימה ומיוחדת.

בתיאבון!

חדש! עודפי ייצוא!

חולצות מכנסיים וחליפות מיזע (סווצ'רים טרניננגים) לגברים נשים וילדים

המבחר הגדול ביותר בארץ של מכנסיים ★ מכנסי ג'ינס, כותנה ★ חולצות ומכנסי חג לגברים נשים וילדים

חניה חינם!

שעת חניה חינם על כל מכנס

בחניון בית רומני יהודה הלוי 14 ובחניון פינס

עם הצגת כרטיס החניה בעת הקניה

... אלא מה.

כ. ברבר ובנו

בית חרושת למכנסיים „רפי" לגברים, נשים וילדים

ת"א, דרך יפו 9 בית רומנו טל. 656458 — 03-658539

יריד קלאסי וג'אז באלחוט!

הגיעו אלפי תקליטים קלאסיים במחיר 5.00 ש"ח

קומפקט דיסקים במבחר עצום!

כל סוגי התקליטים והקסטות במחירים הזולים ביותר

אלחוט, אבן גבירול 21 ת"א, טל' 03-202294

אופטרוניקס (ישראל) בע"מ

תקשורת מחשבים ● מערכות תקשורת סיב אופטי

- יעוץ, תכנון, ניהול, פיתות, התקנה, שירות
- שיווק והתקנת מערכות תקשורת סיב אופטי
- פריסת רשתות תקשורת למחשב
- רשתות תקשורת מקומיות (LAN)
- חיבור מסופים ותחנות עבודה למחשב
- שיווק והתקנת מודמים, מרבבים, רכזות מסופים, יחידות מיתוג דיגיטליות ואנלוגיות
- ציוד הגנה בפני ברקים
- פיתוחים מיוחדים וגישות חדשניות לבעיות תקשורת מחשבים מכל הסוגים
- פתרון כולל לחדרי מחשב

משרדי החברה: מרכז מסחרי סטלה מריס ת.ד 7316 חיפה מיקוד: 31072 טלפונים: 04-338083, 04-336911-3

כ־5000 מנויים/יות, שני משרדים, צוות מקצועי ומיומן, 10 שנות נסיון, והחשוב מכל כ־1050 פנויים/יות מציגים עצמם מחודש בעלוני "קשר" במודעות מפורטות מאוד (60% עם טלפונים) מחכים לקשר איתך.

★ מחיר השרות למחזיקי כרטיס חבר 25 ש"ח בלבד.
★ כרטיס חבר ניתן לרכוש תמורת תשלום חד פעמי של 88 ש"ח

אין צורך להתחייב מראש להצטרף.

רק טלפן והזמן! העלונים נשלחים במעטפות סגורות ללא תו זיהוי השולח

03-733994
04-446023
9 עד 21
גם בשבת

לקליטה בקיבוץ

מתארגנת קבוצת רווקים/ות בעלי השכלה ומקצוע בגילאים 24/32.

מצרפים בני קיבוצים

03-216015

03-262521

דרושה בחורה יוצאת קיבוץ

לעבודות בית וטיפול בילד

ברמת־השרון

אפשרות לינה

טל' 03-483089

בין השעות 13.00 — 16.00

מרכולית

סימה באר

השמיים הם הגבול

בעלי רשיונות טיס מעמק יזרעאל, בית־שאן ועמק הירדן, המעוניינים להשתתף בקניית מטוס זעיר (אולטרא־לייט) יצלצלו בשעות אחה"צ והערב לטלפון 065-34106.

בעקבות כ"ץ־עוז

לבי"ס תיכון־חדש בת"א ימלאו השנה חמישים, והוא מתכוון לקיים עצרת לכבוד המאורע. בוגרי בית־הספר החיים בקיבוצים, מוזמנים להודיע ולשלוח את שמותיהם ושמות בוגרים המוכרים להם, תוך ציון השנה והמחזור בו סיימו, אל: תיכון חדש, דרך חיפה 81, ת"א 62337.

קורע לב

מוטי ונילה (04-967434) נאלצים כלב קרוע להיפטר מהקוקר־ספניול האהוב שלהם ומחפשים עבורו בית חם.

בסוף דצמבר, ביד־אליהו

מתפנה חדר למגורים, תמורת 100 דולר לחודש. המעוניינים יפנו לאבשלום בטלפון 03-390133 או בערב ל־03-378833.

באיזה גודל את רוצה אותו?

מוצע כזה למכירה, בהזדמנות, מקרר „תדיראן" וחצי", במצב מצויין. מתאים במיוחד למשפחה ברוכת־ילדים. לפנות לטל' 04-936306.

מאצ'ו מקומי

משה יעקב (טל' 065-89644) מציע למכירה חליפת צלילה ומחשב סייקלר ZX ספקטרום.

ספרים בקילו

חנות הספרים „אליסף" מעוניינת בהרבה ספרים מכל הסוגים (פרט לספרי לימוד). המציעים יפנו לטל' 01-615461, וייענו בתודה.

מומלץ למציצים

בטלפון 04-857935, בין השעות 16.00־20.00, מציע לכם אדם שמעוניין למכור משקפת מעולה, 7x15x35, מרגם „טסקו", חדשה ועודנה באריזה.

לא פחותו

דור מור מעין־הנציב (ד"נ עמק בית־שאן 10805) ישמח לקבל ספרים משומשים ומטבעות עתיקות (מהתקופה הרומית־ביזנטית) מאספנים בדימוס, המעוניינים להיפטר מאוספיהם.

אמצעי לסיפוק

המחלקה הקיבוצית של התאחדות עולי אמריקה וקנדה, מחפשת גרפיקאי מתנדב, כדי שיעצב עבורה חוברת עזר לקליטה בקיבוץ. המתנדבים יפנו למרילו שניידר בעמיעד או לעירא דירקטור, שמיר — שניהם ד"נ גליל עליון — ומובטח להם בתמורה „סיפוק".

הצעה לשנת חופש

מוערפת חברה יוצאת לשנת חופש. לטיפול בילד בן 4. אפשרות מגורים במקום. רשיון נהיגה — רצוי. להתקשר בשעות הערב לעמירם ואילנה 052-70665.

דיורית של רהיט אילה יופי

סדרה יוקרתית מדגמי של רהיטי איכות

עכשיו בחנות המפעל במבצע מדהים!

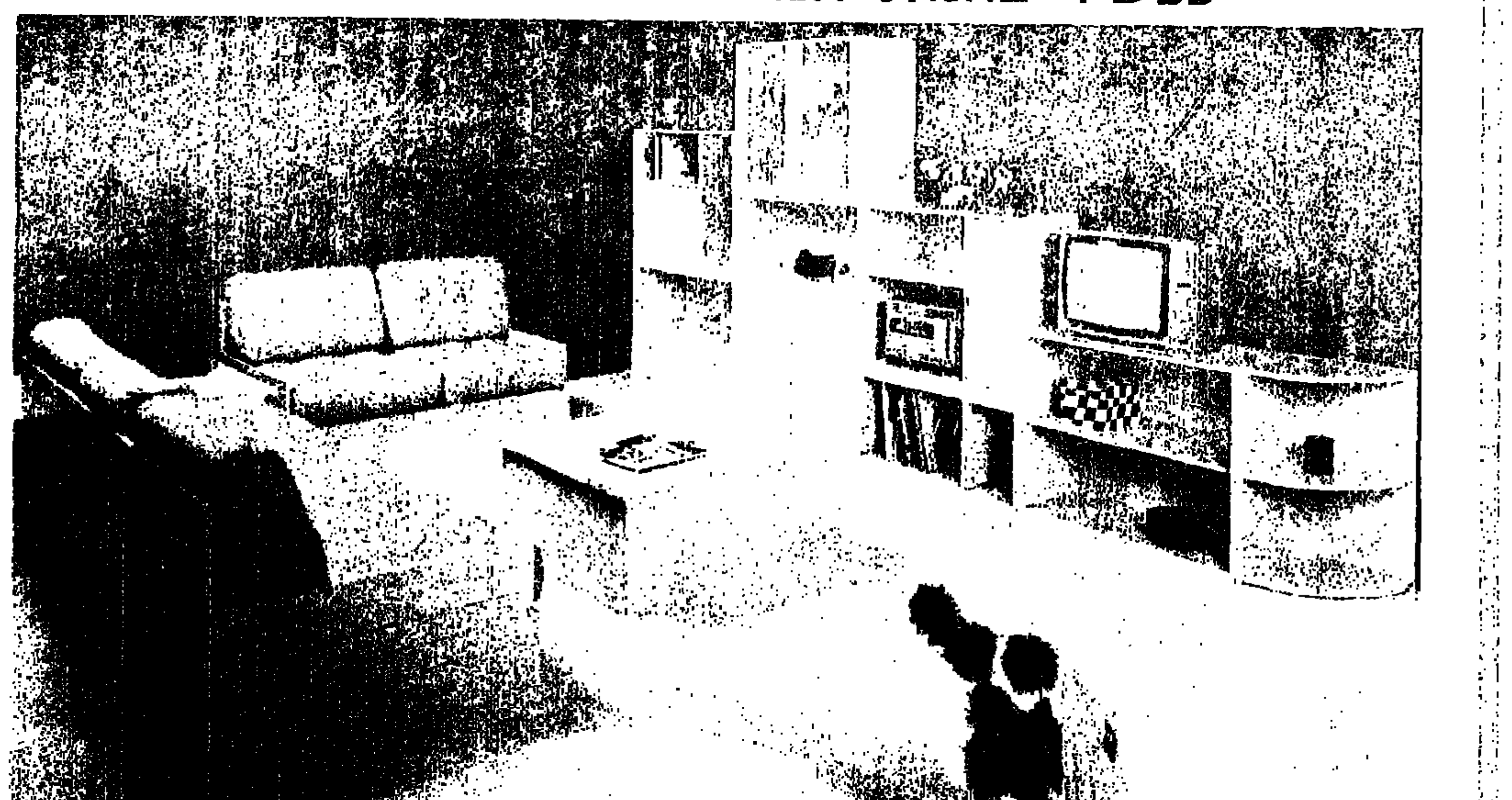

לדוגמא:

ספות 2 + 3	1,517	ש"ח
שולחן תואם	280	ש"ח
מזנון תואם, חלקים	1,149	ש"ח

לרוכשים מערכת שלמה.

* עד גמר המלאי.

לדוגמא:

מיטה 190×140 כולל ראש מיטה	595	ש"ח
2 שידות + מראה	290	ש"ח

מרבד יופי 5×5 לרוכשים מערכת שלמה.

* עד גמר המלאי.

שעות פתיחה: א'-ה' 9⁰⁰–16⁰⁰

שבת: 11⁰⁰ – 14⁰⁰ (לוודא פתיחה בטלפון)

רח' המשביר 6 איזור התעשיה חולון קומה ב' (מעל שמוליק בשר) טל: 803622